

नेपाल सरकार
श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA
Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
स्वीस सरकार विकास सहयोग एसडिसि

आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूका लागि सहयोगी पुस्तिका-२०७७ (सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी)

आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूका लागि
सहयोगी पुस्तिका-२०७७
(सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी)

निर्दिष्ट उद्धरण

आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूका लागि सहयोगी पुस्तिका-२०७७

सर्वाधिकार : यस प्रकाशनका कुनै पनि सन्दर्भहरू गैर व्यवसायिक प्रयोजनका लागि प्रकाशकको उद्धरण सहित प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

प्रकाशन वर्ष : २०७७ (दोस्रो संस्करण)

प्रकाशित प्रति: ५००

नेपाल सरकार

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

फोन नं. ४२११९९१, ४२११८८
४२११६९६, ४२११९९९
फ्याक्स: ९७७-१-४२११८७
ईमेल: info@moless.gov.n
वेबसाइट: www.moless.gov.n

पत्र संख्या:-
चलानी :-

शुभकामना

सिंहदरबार, काठमाडौं
नेपाल

वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउन आप्रवासी स्रोत केन्द्रबाट प्रदान गरिने सूचना तथा परामर्श सेवाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने र ति स्रोत केन्द्रका सेवा प्रवाहमा एकरूपता कायम गर्नमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले यो आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूको लागि सहयोगी पुस्तिका २०७६ समयसापेक्ष परिमार्जन गरी प्रकाशन गर्न लागेकोमा खुशी लागेको छ ।

नेपालको संविधान श्रम र रोजगार सम्बन्धी नीतिमा वैदेशिक रोजगारीलाई शोषणमुक्त, सुरक्षित र व्यवस्थित गर्न तथा श्रमिकको रोजगारी र अधिकारको प्रत्याभूति गर्न यस क्षेत्रको नियमन र व्यवस्थापन गर्ने र वैदेशिक रोजगारबाट आर्जन भएका पूँजी, सीप, प्रविधि र अनुभवलाई स्वदेशमा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगाउन प्रोत्साहन गर्ने विषय उल्लेख गरिएको छ । संवैधानिक मार्गदर्शन कार्यान्वयनका लागि वैदेशिक रोजगार नीति, २०६८, वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ र वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०७६ (पाँचौं संशोधन) कार्यान्वयनमा रहेको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले वैदेशिक रोजगारीको सन्दर्भमा स्थानीय सरकारले रोजगार सूचना केन्द्रको स्थापना तथा व्यवस्थापन, सीपमूलक तालिम सञ्चालन, वित्तीय साक्षरता, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, सामाजिक पुनःएकिकरण, वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त ज्ञान, सीप र उद्यमशीलताको उपयोग गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । तसर्थ, वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धमा पुर्वप्रस्थान, गन्तव्य मुलुकमा रहँदा र स्वदेश फिर्ती पश्चात पुनःएकिकरण समेत आप्रवासनका सबै चरणका विषयमा स्थानीयस्तरमा नै आवश्यक सूचना तथा परामर्श सेवा प्रदान गर्नु महत्वपूर्ण हुन्छ । यस पुस्तिकाले सुरक्षित आप्रवासनका लागि सञ्चालनमा रहेका आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूलाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्नमा महत्वपूर्ण सहयोग गर्नेछ र आप्रवासी स्रोत केन्द्रले प्रदान गर्ने सेवामा एकरूपता कायम हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छ ।

अन्त्यमा, यो सहयोगी पुस्तिका प्रकाशनमा संलग्न सबै व्यक्ति तथा संस्थाहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस पुस्तिकाले आप्रवासी स्रोत केन्द्रले प्रदान गर्ने सेवालाई मार्गदर्शन गरी महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउन सकोस भन्ने कामना गर्दछु ।

मिति: २०७६।११।०६

(विनोद के. सी.)
सचिव

परिच्छेद : १ परिचय

१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ आप्रवासी स्रोत केन्द्रको परिचय	२
१.३ आप्रवासी स्रोत केन्द्रले उपलब्ध गराउने सेवाहरू	२
१.४ सहयोगी पुस्तिकाको उद्देश्य	३
१.५ सहयोगी पुस्तिकाको लक्षित समूह	३

परिच्छेद : २ परामर्शदाताले सेवा प्रदान गर्दा ध्यान दिनु पर्ने विषय

२.१ परामर्शदाताले ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	५
२.२ परामर्शदाताले गर्न हुने र नहुने कार्यहरू	८

परिच्छेद : ३ सूचना तथा परामर्श विधि

३.१ परामर्शदाताले सहभागीहरूसँग परिचय विधि	११
३.२ सूचना तथा परामर्शका लागि विश्वासको वातावरण सिर्जना गर्ने विधि	१३
३.३ आप्रवासी स्रोत केन्द्र प्रति सेवाग्राहीको विश्वास बढाउने केही तरिकाहरू	१५
३.४ सेवाग्राहीको अवस्था तथा वैदेशिक रोजगारीको चरणगत परामर्श विधि	१६
१. वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा नजाने द्विविधाजनक अवस्था	१८
२. पासपोर्ट बनाउने प्रक्रियामा रहेको अवस्था	२०
३. अवैधानिक एजेन्टको सम्पर्कमा आइसकेको अवस्था	२४
४. इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सँग भेट भएको अवस्था	२८
५. मुख्य गन्तव्य मुलुकहरू सम्बन्धी परामर्श तथा जानकारी	३०
६. सबै प्रक्रिया पूरा गरेर वैदेशिक रोजगारमा जाने तयारीमा रहेको अवस्था	३३
७. अध्ययन तथा विदेश भ्रमणका लागि जाने सेवाग्राहीहरू	३५
३.५ वैदेशिक रोजगारीमा जानुपूर्व सीप तालिम सम्बन्धी परामर्श	३५
३.६ वैदेशिक रोजगारका लागि घरेलु कामदार सम्बन्धी परामर्श	३८
३.७ वैदेशिक रोजगारीको लागि कामदार छनोट प्रकृया सम्बन्धी परामर्श	४३
३.८ सुरक्षित विप्रेषण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी परामर्श	४५
३.९ उजुरी र गुनासो र ठगी सम्बन्धी	४६
३.१० मनोसामाजिक परामर्श सेवा सम्बन्धी परामर्श	५२
३.११ वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी मोबाईल एप्लिकेसन सम्बन्धी परामर्श	५२
३.१२ वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (FEIMS) सम्बन्धी परामर्श	५३
३.१३ वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीले आप्रवासी कामदारहरूलाई हुने फाइदा	५५

परिच्छेद : ४ विविध

४.१ वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सरकारी निकाय तथा सहयोग संयन्त्रहरू	५७
४.२ वैदेशिक रोजगार विभागबाट प्रमाणीत रोजगारीका अवसरहरू खोज्ने तरिका	६०
४.३ श्रम स्वीकृति भए नभएको थाह पाउन ३४००१ मा SMS गरी सूचना लिने तरिका	६१
४.४ सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी महत्त्वपूर्ण जानकारीहरू	६२
४.५ व्यक्तिगत श्रम स्वीकृति लिएर वैदेशिक रोजगारमा जाँदाका जोखिमहरू	६३
४.६ वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी विद्यमान कानूनहरू	६४
४.७ वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति	६४
४.८ नमूना फारमहरू	६५
४.९ वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारका लागि सहयोगी सरकारी निकायहरू	६९
४.१० विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूको सम्पर्क ठेगानाहरू	७०

महत्त्वपूर्ण केही शब्दहरू:

- **कामदार:** वैदेशिक रोजगार पाएको/पाउने नेपाली नागरिक
- **वैदेशिक रोजगार :** कामदारले विदेशमा पाउने रोजगार
- **वैदेशिक रोजगार व्यवसाय :** वैधानिक रूपमा नेपाली नागरिकलाई विदेशमा रोजगारी उपलब्ध गराउन सञ्चालन गरेको व्यवसाय
- **इजाजतवाला :** वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गर्न वैदेशिक रोजगार ऐन २०६४ बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त व्यवसायी
- **गन्तव्य मुलुक :** वैदेशिक रोजगारीका लागि पुग्ने देश
- **परामर्शदाता :** सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीका लागि स्थापित आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्श दिने व्यक्ति
- **सेवाग्राही :** आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा सूचना तथा परामर्श सेवा प्राप्त गर्न आउने व्यक्तिहरू

प्रकाशकीय

स्वदेश भित्रै पर्याप्त मात्रामा रोजगारीको अवसर सृजना गर्न र वैदेशिक रोजगारीलाई मर्यादित, सुरक्षित, उपलब्धिमूलक तथा व्यवस्थित बनाउनका साथै वैदेशिक रोजगारीबाट सिर्जित सामाजिक लागतलाई न्यूनीकरण गर्न नेपाल सरकारले विभिन्न पहलहरू गरिरहेको छ । स्थानीय तहको हकमा भने स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारलाई यी कार्यहरूका लागि महत्वपूर्ण अधिकार तथा जिम्मेवारीहरू प्रदान गरेको छ जस अनुरूप स्थानीय सरकारहरू निती तथा कार्यक्रम निर्माण गर्दै कार्यान्वयनको क्रममा छन् ।

नेपालको संघीय प्रणालीलाई संस्थागत गर्न मद्दत गर्दै वैदेशिक रोजगारीका क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्न नेपाल सरकार र स्वीस सरकारको द्विपक्षीय सम्झौता अन्तर्गत सुरक्षित आप्रवासन परियोजना (सामी) तेश्रो चरण सञ्चालन भइरहेको छ । श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय तथा ३९ जिल्लाका १५६ स्थानीय सरकारहरूको नेतृत्वमा यो कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको छ । गुणस्तरीय कार्यक्रम सञ्चालनको लागि हेल्भेटास नेपालले प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइरहेको छ । जस अनुरूप तिनै तहका सरकारहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा यो कार्यक्रम सञ्चालित छ ।

यसै सन्दर्भमा, वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित तथा उपलब्धिमूलक बनाउने उद्देश्य प्राप्तिका लागि कार्यक्रम सञ्चालन भएका ३९ जिल्लाहरूमा जिल्ला तथा इलाका प्रशासन कार्यालयको हाताभित्र आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरू सञ्चालन भइरहेका छन् । आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरूमार्फत् प्रदान गरिने सूचना तथा परामर्शको गुणस्तर कायम गरी यसको एकरूपता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न यस हाते पुस्तिकाको पहिलो संस्करणलाई समयसापेक्ष परिमार्जन गरी प्रकाशन गरिएको हो । यो पुस्तिका सामी कार्यक्रम अन्तर्गतका आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरूको अलावा अन्य आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरूलाई समेत सहयोगी सिद्ध हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

यो परिमार्जित संस्करण सामी / हेल्भेटास तथा अन्तर्राष्ट्रिय आप्रवासन संगठन (आईओएम) को सहकार्यमा प्रकाशन भएको हो । यस पुस्तिकालाई पूर्णता प्रदान गर्नका लागि मुख्यवान सुभाष, विचार, प्रतिक्रिया तथा समय प्रदान गरी महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनु हुने श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयका नारायण प्रसाद रेग्मी, विपिन आचार्य, केशबराज सुवेदी, राजन भट्टराई र रेशमराज सिग्देल त्यस्तै वैदेशिक रोजगार विभागका सुरेशराज जोशी र वैदेशिक रोजगार बोर्डका दिनबन्धु सुवेदी साथै स्वीस सरकार विकास सहयोग (एसडिसि) का तर्फबाट संगिता यादव धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । यस पुस्तिकाको पुर्नलेखन तथा संयोजन गरी प्रकाशनलाई पूर्ण रुप दिनु हुने सामी/हेल्भेटास नेपालका तर्फबाट रोनी प्रधान धौभडेल, देव चन्द्र राई, सनत प्रसाद सापकोटा, भक्तकुमार राई, संगीता रिजाललाई विशेष धन्यवाद । त्यसैगरी आईओएमबाट पुर्णिमा लिम्बु र निकेश डंगोल तथा आप्रवासी स्रोत केन्द्रका प्रतिनिधिहरू प्रति पनि विशेष आभार ।

परिच्छेद-१

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको धारा ५१ (झ) मा श्रम र रोजगार सम्बन्धी नीतिमा वैदेशिक रोजगारलाई शोषणमुक्त, सुरक्षित र व्यवस्थित बनाउनको साथै कामदारको रोजगारीको अधिकार प्रत्याभूति गरी यस क्षेत्रलाई नियमन र व्यवस्थापन गर्ने उल्लेख छ। यी संवैधानिक मार्गदर्शन कार्यान्वयनका लागि वैदेशिक रोजगार ऐन २०६४ र वैदेशिक रोजगार (पाँचौ संशोधन) नियमावली, २०७६ रहेको र यही कानून मार्फत वैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रलाई नियमन तथा व्यवस्थापन गरिदै आएको छ। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित तथा व्यवस्थित बनाउनका लागि स्थानीय तहको भूमिका तथा जिम्मेवारीका बारेमा उल्लेख गरेको छ। सो ऐनले स्थानीय तहले रोजगार सूचना केन्द्रको स्थापना तथा व्यवस्थापन, सीपमूलक तालिम सञ्चालन, वित्तीय साक्षरता, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, सामाजिक पूनः एकिकरण, वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त ज्ञान, सीप र उद्यमशीलताको उपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ।

वैदेशिक रोजगारीमा जान इच्छुक व्यक्तिहरूको सूचना तथा सीपमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीका लागि आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरू संचालनमा रहेका छन्। आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरूले प्रदान गर्ने सूचनाको एकरूपता तथा प्रभावकारीतालाई सुनिश्चित गर्न परामर्शदाताहरूका लागि सहयोगी पुस्तिका, २०७१ कार्यान्वयनमा ल्याइएको थियो। सो पुस्तिकामा उल्लेखित विषयवस्तुलाई समयसापेक्ष परिमार्जन, सुधार तथा परिवर्तन गरी व्यावहारिक, सरल र प्रभावकारी बनाउन यो आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूको लागि सहयोगी पुस्तिका, २०७७ तयार गरिएको छ।

उक्त संस्करण परिमार्जन र सुधार गर्न सम्बन्धित विषयका दक्ष व्यक्तिहरू, परियोजनासँग सम्बन्धित व्यक्तिहरू, स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूसँग छलफल गरी सुझाव संकलन गरिएको थियो। यसमा वैदेशिक रोजगारीको नीतिगत, कानूनी प्रकृयागत तथा संस्थागत संयन्त्रको बारेमा उपयोगी हुने सूचना तथा जानकारीहरू समेटिएका छन्। यो सहयोगी पुस्तिकालाई स्रोत सामग्री

सम्पन्न बनाउन वास्तविकतामा आधारित घटना अध्ययन, तस्वीर, जानकारी र अन्य सामग्रीहरू समावेश गरिएको छ । यस सहयोगी पुस्तिकाबाट आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा कार्यरत परामर्शदाताहरू लाभान्वित हुनेछन् र वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित विषयवस्तुको बुझाइमा एकरूपता कायम भई सोही अनुरूप सेवाग्राहीहरूलाई सेवा सम्प्रेषण हुने अपेक्षा राखिएको छ ।

१.२ आप्रवासी स्रोत केन्द्रको परिचय

आप्रवासी स्रोत केन्द्रले वैदेशिक रोजगारीमा जान इच्छुक व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्ने गर्दछ । यसको अतिरिक्त यस केन्द्रले वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी निःशुल्क सीप तालिम बारे सूचना र सो को प्रकृया, स्वदेश तथा गन्तव्य मुलुककमा समस्यामा परेका श्रमिकको लागि आवश्यकता बमोजिम न्यायमा पहुँचका लागि, गन्तव्य मुलुकमा समस्यामा परी नेपाल फर्कन चाहने श्रमिकलाई सुरक्षित रूपमा स्वदेश फिर्ताको लागि आवश्यक प्रकृयाको बारेमा जानकारी प्रदान गर्नुका साथै आवश्यक सहजीकरण गर्दछ । वैदेशिक रोजगारीमा गएका परिवारका सदस्यका लागि वित्तीय साक्षरता कक्षा सञ्चालन गरी विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न र वैदेशिक रोजगारीको कारणले मानसिक समस्यामा परेका व्यक्ति र निजका परिवारलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने कार्य समेत आप्रवासी स्रोत केन्द्रले गर्दछ ।

१.३ आप्रवासी स्रोत केन्द्रले उपलब्ध गराउने सेवाहरू

आप्रवासी स्रोत केन्द्रले निम्न सेवाहरू उपलब्ध गराउँदछ

- सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित वैदेशिक रोजगारीको लागि भरपर्दो तथा तथ्यमा आधारित सूचनाहरू उपलब्ध गराउने,
- वैदेशिक रोजगारीमा जान इच्छुक व्यक्तिहरूलाई सीप तालिम लिएर मात्रै विदेश जान सुझाव दिने,
- निःशुल्क सीप तालिमका लागि सेवाग्राहीलाई सेवाको प्रकृयाको बारेमा जानकारी गराई सम्बन्धित निकाय/संस्थामा सिफारिस गर्ने,
- वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा श्रम स्वीकृति लिई अभिलेखबद्ध भएर जान र यसका प्रकृयाहरूबारे जानकारी गराउने,
- वैदेशिक रोजगारीमा जानु पूर्व इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) छनोट, स्वास्थ्य परीक्षण, बीमा, रोजगार करारनामा आदि हस्ताक्षर गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूको बारेमा जानकारी गराउने,
- वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी सहयोगी निकायहरू जस्तै: नेपाली राजदूतावास, श्रम सहचारी, वाणिज्य दूतावास, नेपाली आप्रवासी संघ-संस्थाहरू, श्रम कल सेन्टर आदिको बारेमा जानकारी तथा सम्पर्क नम्बरहरू उपलब्ध गराउने,
- गन्तव्य मुलुकमा बेपत्ता भएका वा जेलमा परेका नेपाली कामदारहरूको अवस्था पत्ता लगाउन र उद्धार गर्नका लागि सम्बन्धित निकाय, दूतावास र अन्य सम्बद्ध संघ-संस्थामा खबर गर्ने विषयमा सूचित तथा सहजीकरण गर्ने,
- वैदेशिक रोजगारीसम्बन्धी ठगी मुद्दाहरूको कानूनी उपचारका लागि सम्बन्धित निकायमा पहुँच बढाउन प्रकृया र पद्धतीमा सहजीकरण गर्ने,
- श्रमिकले गन्तव्य मुलुकमा रहँदा आफ्नो स्वास्थ्य सम्बन्धी ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूको बारेमा जानकारी गराउने,
- वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट उपलब्ध हुने छात्रवृत्तिको सम्बन्धमा सहजीकरण गर्ने,
- सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सामग्रीहरूको उत्पादन तथा वितरण गर्ने,
- वैदेशिक रोजगारीका क्रममा मृत्यु भएका र अङ्गभङ्ग भएका कामदारको हकमा वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउनका लागि सहजीकरण गर्ने ।

आप्रवासी स्रोत केन्द्र, धनुषा

१.४ सहयोगी पुस्तिकाको उद्देश्य

यस सहयोगी पुस्तिकाको निम्न उद्देश्यहरू रहेका छन्

- वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउन सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्न सहयोग गर्ने,
- आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरूबाट प्रदान गरिने सेवा, सूचना तथा परामर्शको गुणस्तर, एकरूपता र प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

१.५ सहयोगी पुस्तिकाको लक्षित समूह

आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताहरूलाई लक्षित गरी यो पुस्तिका तयार गरिएको हो र यसबाट स्रोत केन्द्रका दैनिक सेवा प्रवाहमा सरलीकरण तथा एकरूपता कायम हुने अपेक्षा गरिएको छ । साथै वैदेशिक रोजगारीको सन्दर्भमा जिज्ञासा राख्ने व्यक्तिहरू समेतका लागि पनि यो पुस्तिका उपयोगी हुनेछ ।

परिच्छेद-२

परामर्शदाताले सेवा प्रवाह गर्दा ध्यान दिनुपर्ने विषय

२.१ परामर्शदाताले ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

परामर्शदाताले सेवाग्राहीसँग परामर्श गर्दा निम्न कुराहरू अवलम्बन गर्नु पर्दछ

- **बसाई व्यवस्थापन**
 - परामर्शलाई प्रभावकारी बनाउन सहभागीहरूको संख्या, स्थान र अवस्था अनुसार सहज बसाई व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ,
- **सेवाग्राहीको अवस्था पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार सान्दर्भिक सूचना प्रदान गर्ने**
 - सूचना तथा परामर्श लिन आउने व्यक्तिमा भएको विषयवस्तुमा ज्ञान र सूचना लिन आउनुको उद्देश्य राम्रोसँग थाहा पाउनु पर्दछ,
 - व्यक्तिको सूचना ग्रहण गर्ने क्षमता, शिक्षा तथा अनुभवको आधारमा सूचना प्रदान गर्ने विधिको चयन गर्नु पर्दछ,
 - व्यक्तिलाई कस्तो सूचना आवश्यक छ भन्ने विषय यकिन गरेर मात्र परामर्श सुरु गर्नु पर्दछ,
- **स्थानीय भाषाको प्रयोग गर्ने**
 - परामर्श प्रदान गर्दा सेवाग्राहीले स्थानीय तहमा बोल्ने वा बुझ्ने भाषाको प्रयोग गर्नु पर्दछ,
 - सेवाग्राहीले नबुझ्ने, दोहोरो अर्थ लाम्ने र जटिल शब्दको प्रयोग नगरी सरल भाषामा जानकारी प्रदान गर्नु पर्दछ,

- **तथ्यमा आधारित तथा अद्यावधिक सूचनाहरू प्रदान गर्ने-**
 - परामर्श प्रदान गर्दा सही र तथ्यमा आधारित, अद्यावधिक सूचनाहरू प्रदान गर्नु पर्दछ,
 - जानकारी नभएका विषयबारे सम्बन्धित व्यक्ति र संस्थासँग सम्पर्क गरी आफू सो विषयमा जानकारी भएपछि मात्र सूचना प्रदान गर्नु पर्दछ,
 - परामर्शदाताले वैदेशिक रोजगार ऐन, नियमावली, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू साथै समसामयिक परिमार्जनको बारेमा जानकारी राख्नु पर्दछ ।
- **दोहोरो संवाद गर्ने**
 - परामर्शदाताले आफ्नो तर्फबाट मात्र कुरा नगरी सेवाग्राहीहरूले सूचना सही तरिकाबाट लिइरहेको सुनिश्चित गरी सेवाग्राहीको आवश्यकता अनुरूप सूचना प्रवाह भएको छ वा छैन भनेर बीच-बीचमा जाँच गर्नु पर्दछ,
 - सेवाग्राहीहरूलाई पनि प्रश्नहरू राख्ने मौका दिनु पर्दछ । शारीरिक हाउभाउको अवलोकन गर्ने र उनीहरूको आवश्यकतालाई बढी ध्यान दिनु पर्दछ,
- **समूह परामर्श**
 - एक जना भन्दा बढी सेवाग्राहीलाई परामर्श गर्नुपर्ने अवस्थामा उनीहरूको सरोकार र चाहना अनुरूप समुह बनाई सबैलाई मिल्ने सूचनाहरू राखी परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ,
- **महिला सेवाग्राहीसँग परामर्श**
 - महिला सेवाग्राहीको विषय, संवेदनशीलता र सहजतालाई समेत ध्यान दिई सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ,
 - महिला सेवाग्राहीसँग आएका व्यक्तिहरूलाई पनि सम्भव भएसम्म आधारभूत जानकारी प्रदान गर्नुपर्दछ,

आप्रवासी स्रोत केन्द्र हरिवन सर्लाहीका परामर्शदाता परामर्श दिँदै

आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा परामर्श लिन उत्प्रेरित गर्दै रिटर्नी स्वयंसेवक

- **आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा सेवा लिन आउन अनुरोध गर्ने**
 - परामर्शको अन्त्यमा सेवाग्राहीहरूलाई सूचना सामग्री तथा सहयोगी निकायहरूको सम्पर्क नम्बरहरू उपलब्ध गराउनु पर्दछ,
 - आगामी दिनहरूमा पनि आवश्यक सूचना तथा परामर्शका लागि आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा सम्पर्क राख्नका लागि अनुरोध गर्नु पर्दछ,
- **ऐन तथा नियम सम्बन्धी अध्ययन**
 - वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित ऐन, नियमावली, नीति, नियम, मापदण्ड, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू समयानुकूल संशोधन हुने गर्दछन् । त्यसैले, परामर्शदाताहरू यस विषयमा अद्यावधिक हुनु पर्दछ,
 - राष्ट्रिय दैनिक पत्र पत्रिकाहरू, मन्त्रालयहरू, दूतावासहरू तथा सम्बन्धित निकायहरूका वेबसाईटहरू, भरपर्दा अनलाईन मिडियाहरू तथा नेपाली कामदारलाई लक्षित गरी बनेका विभिन्न मोवाईल एप्लिकेशनहरूबाट परामर्शदाताहरू आवश्यक सूचना तथा जानकारीका लागि अद्यावधिक हुनु पर्दछ,
- **विविधताको सम्मान गर्नु पर्दछ,**
- **सन्तुलित सूचना संप्रेषण गर्नु पर्दछ, सकारात्मक र नकारात्मक दुबै पाटोलाई समेट्ने गरी तटस्थता अपनाई सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ,**
- **सेवाग्राहीलाई बुझ्न सहज हुने गरी व्यवहारिक तथा वास्तविक घटनाक्रमहरूको उदाहरण प्रस्तुत तथा श्रव्य दृश्य सामग्रीहरूको प्रयोग गर्नु पर्दछ,**
- **परामर्शदाताको पोशाक, भाषा, व्यावहार जस्ता व्यक्तिगत आचारणहरू सरल र सहज हुनु पर्दछ ।**

२.२ परामर्शदाताले गर्न हुने/नहुने कार्यहरू

गर्न हुने कार्यहरू	
•	सेवाग्राहीसँग विश्वासको वातावरण सिर्जना गरी मित्रवत व्यवहार गर्नु पर्दछ,
•	आप्रवासी स्रोत केन्द्रको उद्देश्य र सेवाहरूको बारेमा संक्षिप्त जानकारी दिनु पर्दछ,
•	सेवाग्राहीसँग परिचय गरी जिज्ञासा र अपेक्षाको पहिचान गर्नु पर्दछ,
•	सेवाग्राहीको जिज्ञासा र अपेक्षा राम्ररी सुनेर मात्र सही, निष्पक्ष, सन्तुलित र तथ्यमा आधारित सूचना प्रदान गर्नु पर्दछ,
•	सामाजिक मूल्य, मान्यता र भावनामा चोट नपुग्ने गरी परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ,
•	सेवाग्राहीले राखेका जिज्ञासा वा प्रश्नको बारेमा आफूलाई जानकारी नभएको अवस्थामा पछि कुनै माध्यमबाट पत्ता लगाएर खबर गर्छौं भनी विनम्र अनुरोध गर्नु पर्दछ,
•	वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित नीति, ऐन, नियम लगायत तथ्याङ्क तथा अन्य जानकारीहरूको बारेमा परामर्शदाता सधैं अद्यावधिक रहनु पर्दछ,
•	वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी निकायहरू जस्तै (श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, वैदेशिक रोजगार विभाग, वैदेशिक रोजगार बोर्ड, स्थानीय तहका सामाजिक विकास विभाग, गैह्र सरकारी संस्था र अरू आप्रवासी स्रोत केन्द्रहरूसँग निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गर्नु पर्दछ,
•	वैदेशिक रोजगारीको क्रममा समस्या वा ठगीमा परेका सेवाग्राहीलाई न्याय तथा क्षतिपूर्तीको लागि सम्बन्धित निकायमा आवेदन दिन प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ र आवश्यक सहयोग पनि गर्नु पर्दछ,
•	समस्यामा परेका सेवाग्राहीहरूको समस्याको प्रकृतिअनुसार सम्बन्धित निकायहरू तथा सहयोगी संस्थाहरूमा थप सहयोगकालागि सिफारिस गर्नु पर्दछ,
•	सेवाग्राहीहरूलाई वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित समाजिक लागतको बारेमा जानकारी दिनु पर्दछ,
•	सेवाग्राहीले दिएको व्यक्तिगत सूचना तथा जानकारीहरूको गोपनीयता कायम गर्नु पर्दछ, स्थानीय तहमा रहेका रोजगार सेवा केन्द्रहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्नु पर्दछ,
•	स्वदेशमा उपलब्ध रोजगारी तथा रोजगारीको सम्भावनाहरूको बारेमा जानकारी दिनु पर्दछ ।

आप्रवासी स्रोत केन्द्र, धनुषा

गर्भ नहुने कार्यहरु

- भूठा आश्वासन दिनु हुदैन,
- बिना तथ्य अनुमानका आधारमा सूचना दिनु हुदैन,
- वैदेशिक रोजगारका लागि उत्प्रेरित वा निरुत्साहित गर्नु हुदैन,
- कुनै एक गन्तव्य मुलुकका लागि सिफारिस गर्नु हुदैन,
- कुनै पनि निर्दिष्ट व्यक्ति, रोजगार व्यवसायी मार्फत रोजगारमा जान सिफारिस गर्नु हुदैन,
- ठगी गर्ने म्यानपावर कम्पनी वा एजेन्टलाई व्यक्तिगत रुपमा कूटपीट गर्ने, धम्क्याउने वा आफैं कारबाही गर्नु हुदैन,
- वैदेशिक रोजगारका लागि पैसा उठाउने, जमानी बस्ने, कागजात संकलन गर्ने जस्ता कार्य गर्नु हुदैन,
- कानून विपरितका कार्यहरु गर्नु हुदैन,
- सेवाग्राही बीचको जात, धर्म, लिंग, उमेर, भौगोलिक स्थिति र अन्यकुनै पनि आधारमा भेदभाव गर्नु हुदैन । डर, त्रास, प्रलोभनमा परेर कुनै प्रकारको नाजायज फाइदा लिनु हुदैन ।

सामुदायिक अभिमुखिकरण

परिच्छेद-३

सूचना तथा परामर्श विधि

३.१ परामर्शदाताले सहभागीहरूसँग परिचय गर्ने विधि

आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने व्यक्तिहरूले आप्रवासी स्रोत केन्द्रले के गर्छ ? सूचना तथा परामर्शदाताले किन परामर्श उपलब्ध गराइरहेको छ ? भन्ने नबुझेका हुन सक्दछन् । पहिलो भेटघाटमा परामर्शदाताको छोटो परिचय दिई आप्रवासी स्रोत केन्द्रको उद्देश्यको बारेमा बताएमा परामर्शदाता र स्रोत केन्द्रप्रति सेवाग्राहीको विश्वास र भरोसा वृद्धि भई प्रदान गरिएको सूचना तथा परामर्शको प्रभावकारीता बढ्न सक्दछ ।

उद्देश्य

परामर्शदाताले परामर्श सुरु गर्नु अघि आपसी परिचय गरी सहभागीसँग आत्मीयता बढाएर सूचना दिने र सेवाग्राहीले सूचना तथा परामर्श सहज रूपमा ग्रहण गर्ने वातावरण सिर्जना गर्ने ।

आवश्यक सामग्रीहरू

अनौपचारिक रूपमा परिचय गर्नुपर्ने भएकोले विशेष सामग्रीहरूको प्रयोग आवश्यक नभए पनि सहज बसाईको व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ ।

परिचय विधि

परिचय प्रक्रिया अगाडि बढाउन तल नमूना प्रश्नहरू दिइएका छन् । तल उल्लेखित नमूना प्रश्नहरूको आवश्यकता र अवस्था अनुसार प्रयोग गर्न सक्नुहुनेछ ।

वैदेशिक रोजगारीमा जान इच्छुक व्यक्तिहरू सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी सूचना तथा जानकारी लिन आउँदा परामर्शदाता तथा सहजकर्ताले छोटकरीमा आप्रवासी स्रोत केन्द्रले सहयोग गर्न सक्ने विषयहरू बताई थप प्रश्नहरू पनि सोध्न सक्नुहुनेछ । तर सेवाग्राहीलाई हतास बनाउने गरी एक पक्षीय रूपमा प्रश्न गर्नु हुँदैन । प्रश्न सरल, मित्रवत र उदाहरण सहित गर्दा बुझ्न र बुझाउन सहज हुन्छ ।

क्रियाकलाप उदाहरण:

- आफ्नो परिचय दिने मेरो नामहो । म.....पदमा कार्यरत छु ।
- यो आप्रवासी स्रोत केन्द्रबारे पहिले कतै सुन्नु भएको थियो वा स्रोत केन्द्रको बारेमा तपाईंलाई पहिला कसैले जानकारी दिनु भएको थियो ?

सेवाग्राहीबाट उत्तर पाइसकेपछि आप्रवासी स्रोत केन्द्रले गर्ने मुख्य कामहरूबारे छोटो जानकारी दिने र विषय प्रवेशका लागि अनुमति लिने । अनुमति लिँदा परामर्शको लागि करिव ५ देखि १० मिनेट लाग्ने कुरा बताउनुहोस् ।

- पासपोर्ट कुन उद्देश्यले बनाउन लाग्नु भएको हो ?
- पासपोर्टको फारममा भएको नामको आधारमा सम्मानजनक तरिकाबाट नाम लिने ।
- कहाँ बस्नुहुन्छ ?
- हाल के काम गर्दै हुनुहुन्छ ?
- परिवारका सदस्यहरू मध्ये कोही वैदेशिक रोजगारीमा जानु भएको छ ?
- पहिला पनि वैदेशिक रोजगारीमा जानु भएको थियो ? कोही कसैले वैदेशिक रोजगारीमा पठाई दिन्छु भनेको छ ? कुन देश जाने सोच बनाउनु भएको छ ? कुन काममा जाने सोच बनाउनु भएको छ ? कुनै सीप तालिम सिक्दै हुनुहुन्छ ? सिक्नु भएको छ ?

यी प्रश्नहरूबाट परामर्शदाताले पासपोर्ट बनाउनुको उद्देश्य पढ्न, तीर्थयात्रा, घुम्न वा वैदेशिक रोजगारीको लागि हो भन्ने उत्तर प्राप्त गर्न सक्दछ र कुन सेवाग्राहीलाई परामर्शको प्राथमिकतामा राख्ने भन्ने कुरामा मार्गनिर्देश गर्दछ । उदाहरणको लागि पढ्न, तीर्थयात्रा वा घुम्न जानेहरूलाई आप्रवासी स्रोत केन्द्रबारे छोटो जानकारी दिने तर वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेका व्यक्तिहरूलाई भने आवश्यकता अनुसार विस्तृत सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ । लेखापढी कम भएका सहभागीहरूलाई सरल भाषामा परामर्श उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

आप्रवासी स्रोत केन्द्र रामेछापमा परामर्श लिदै एक महिला

३.२ सूचना तथा परामर्शको लागि विश्वासको वातावरण सिर्जना गर्ने विधि

“हामी वैदेशिक रोजगारीमा जानका लागि प्रोत्साहित गर्दैनौं साथै जसले वैदेशिक रोजगारीमा जाने निर्णय गर्नु भएको छ, उहाँहरूलाई निरुत्साहित पनि गर्दैनौं।” वैदेशिक रोजगारीका लागि जाने व्यक्तिहरू ठगी तथा समस्यामा नपर्नु र रोजगारीबाट बढी भन्दा बढी उपलब्धी हाँसिल होस् भन्ने हाम्रो उद्देश्य हो। हामी मुख्यतः सूचना त दिन्छौं नै, सँगसँगै वैदेशिक रोजगारीको क्रममा समस्या परेको बेला सहयोग तथा समस्या समाधानका लागि सहजीकरण पनि गर्दछौं। सूचना दिनका लागि तपाईंसँग पनि केही प्रश्न चाहिँ सोध्छु है ? हुन्छ ?

प्रायः वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेका व्यक्तिहरू र उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूको भरोसा तथा विश्वास स्थानीय तथा अवैधानिक एजेन्टहरू माथि हुने गर्दछ। यसका प्रमुख कारणहरूमा अवैधानिक एजेन्ट स्थानीय हुनु, भेटघाटको लागि सहज पहुँच हुनु, नागरिकता तथा पासपोर्ट बनाउन सहयोग गर्नु, उनीहरूसँग धेरै समय छलफल, परामर्श गर्नु र कतिपय अवस्थामा ती अवैधानिक एजेन्टहरू आप्रवासी कामदारका नातागोताका हुनु वा साइनो गाँसिएका हुनु आदि हुन्। ठगीका घटनाहरू जस्तै : एजेन्टले पासपोर्ट तथा पैसा लिई समयमा विदेश नपठाउनु, विदेश पठाए पनि भनेको जस्तो काम तथा तलव नपाउनु र त्यस्ता समस्यामा परेका बेला ती एजेन्टहरू कामदारको सम्पर्कमा नआउनु तथा सहयोग नगर्नु जस्ता अप्ठ्याराहरू हुने गरेका छन्। परिणाम स्वरूप, वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेका व्यक्तिहरू विश्वसनीय व्यक्ति / संस्थाको खोजी गरिरहेको अवस्था छ।

तसर्थ : पहिलो पटक आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने सेवाग्राहीहरूको विश्वास स्रोत केन्द्रले जित्न सक्नुपर्छ। यसो भए सेवाग्राहीहरू पूनः आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने वातावरण बन्न सक्छ र विश्वसनीय सूचना प्राप्त गर्ने आधार बन्छ। प्रायः आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने सेवाग्राहीहरू पासपोर्ट बनाउन वा अन्य कार्यालय प्रयोजनको कामले आएकाहरू हुने गर्दछन्। यस्तो बेला उनीहरूसँग समय थोरै हुन्छ र उनीहरूको ध्यान पासपोर्ट बनाउने कुरामै केन्द्रित भएको हुन्छ। त्यसैले यो भेटघाट प्रायः सानो (५ देखि १५ मिनेटको) हुन्छ। यस्तो अवस्थामा परामर्शदाताले प्रभावकारी सञ्चार र विश्वासको वातावरण सिर्जना गर्न सके भने मात्रै ती सेवाग्राहीहरू आप्रवासी स्रोत केन्द्रको सूचना तथा परामर्शमा विश्वस्त भई वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा हुनसक्ने ठगी, समस्या तथा जोखिमहरूबाट आफूलाई जोगाउन सक्दछन्।

यद्यपि विश्वास आर्जन गर्न सहज छैन, त्यसका लागि परामर्शदाताले प्रदान गर्ने सूचना तथा परामर्शको विश्वसनीयता र प्रदान गर्ने शैली सेवाग्राहीको मन छुने खालको हुन आवश्यक हुन्छ। तसर्थ स्रोत केन्द्रमा आएका सेवाग्राहीहरूसँग निम्न अनुसार छलफल तथा कुराकानी गर्न सकियो भने विश्वासको वातावरण सिर्जना गर्न सकिन्छ।

१. कानून बमोजिम आधिकारिक एजेन्ट रहने प्रावधान छैन। वैदेशिक रोजगार ऐन २०६४ मा रहेको एजेन्ट सम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन भए सँगै नेपाल भित्र एजेन्टको व्यवस्था हटेको छ। हाल नेपाल भित्र वैदेशिक रोजगारीका लागि कार्यरत सबै एजेन्टहरू अवैधानिक हुन्।

नमूना उदाहरणः

वैदेशिक रोजगारीको सकारात्मक र नकारात्मक दुवै पक्षहरू छन् । वैदेशिक रोजगारीबाट कसैले राम्रो प्रतिफल लिएका छन् त कोहि ठगीमा परेका छन् ।

- वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा तपाईं पनि ठगीमा पर्न सक्नुहुन्छ, तसर्थ सतर्क हुनुहोस् : दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरू ! तपाईंहरू पनि वैदेशिक रोजगारीमा जाने विचारमा हुनुहुन्छ, कोही पासपोर्ट बनाउन आउनु भएको छ भने कोही अन्य कामले, त्यसैले तपाईंहरूको ध्यान पनि त्यसमै छ होला । वैदेशिक रोजगारीको क्रममा धेरै मानिसहरू ठगी तथा समस्यामा पर्ने गरेका छन्, तपाईंहरूलाई कतिको थाहा छ ? तपाईंको गाउँका कोही छिमेकी वा आफन्त वा साथीभाई त्यस्ता ठगीमा परेका छन् ? (सहभागीहरूका ३-४ वटा फरक फरक घटनाहरू सुन्ने र अवस्था अनुसार ती घटनालाई जोड्ने)
- वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा आफु ठगी वा अन्य समस्यामा परेमा, त्यसबाट कसरी बच्ने केही जानकारी छ ?
केही जवाफहरू लिइसकेपछि तल उल्लेख गरिएका महत्त्वपूर्ण सूचनाहरूलाई हाम्रो समुदायमा घटिसकेका घटनाहरूबाट पाठ सिक्ने र आफूलाई नै पर्नसक्ने सम्भावित जोखिमहरूप्रति सजग गराउने गरी सूचनाहरू उपलब्ध गराउने । तल उल्लेख गरिएका सावधानीहरूलाई छलफलका क्रममा जोड्दै लाने अनि अन्त्यमा सबै जानकारीहरू प्रदान भए नभएको सुनिश्चित गर्ने ।

सतर्कता नं. १ : मान्यता प्राप्त इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति लिएर मात्र विदेश जाने ।

यस सम्बन्धमा हामी तपाईंहरूलाई एउटा घटना सुनाउँछौं । यसै पुस्तिकामा उल्लेख भएको घटना अध्ययन नं. २ को प्रयोग गर्ने ।

सतर्कता नं. २ : सम्बन्धित विषयमा सीप तालिम लिएर जाने (तपाईंसँग विदेशमा गएर काम गर्नलाई के सीप छ ?)

वैदेशिक रोजगारीमा सीप तथा तालिमको महत्त्व सम्बन्धी घटना अध्ययन नं. १ र ३ को प्रयोग गर्ने ।

सतर्कता नं. ३ : हरेक लेनदेनको भरपाई तथा रसिद लिने

पासपोर्ट अथवा रकम बुझाउँदा अनिवार्य रुपमा भरपाई वा रसिद लिनु पर्छ । भरपाईको महत्त्व सम्बन्धी घटना अध्ययन नं. २ को प्रयोग गर्दै भरपाई र रसिदमा आफूले तिरेको रकम उल्लेख छ, छैन हेर्नुपर्छ भनी बताउने ।

सतर्कता नं. ४ : सबै कागजपत्रहरूको एक प्रति प्रतिलिपि घरमा छोड्ने

वैदेशिक रोजगारका सिलसिलामा आवश्यक पर्ने कागजपत्रहरूको प्रतिलिपि गरी आफूसँग र परिवारका सदस्यहरूसँग राख्दा हुने फाइदा र जोखिमबारे घटना अध्ययन नं. २ को प्रयोग गर्ने ।

सतर्कता नं. ५ : आप्रवासी स्रोत केन्द्र तथा अन्य सम्बन्धित सहयोगी निकायहरूको सम्पर्क नं. तथा ठेगाना उपलब्ध गराउने

वैदेशिक रोजगार विभाग, वैदेशिक रोजगार बोर्ड, श्रम कल सेन्टर, आप्रवासी स्रोत केन्द्र लगायत अन्य सम्बन्धित सहयोगी निकायहरूको सम्पर्क नम्बर तथा ठेगानाहरू दिने ।

3.3 आप्रवासी स्रोत केन्द्र प्रति सेवाग्राहीको विश्वास बढाउने केही तरिकाहरू

- पासपोर्ट लिएपछि एकपटक यहाँ देखाउन ल्याउनु होला । कसै कसैको पासपोर्टमा गल्ती (Typing Mistake) भएको पनि हुन सक्दछ । यस्तो अवस्थामा हामी तपाईंको पासपोर्ट हेरी त्यहाँ भएका विवरण ठिक भए नभएको जाँच गर्न सहयोग गर्दछौं ।
- तपाईंले सम्पर्क गरेको वा सम्पर्क गर्न खोजेको इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) इजाजत प्राप्त हो होइन भन्ने कुरा हामी वैदेशिक रोजगार विभागको वेबसाईट वा वैदेशिक रोजगारी मोबाईल एप्लिकेशनबाट जाँची तपाईंलाई सही जानकारी प्रदान गर्दछौं ।
- श्रम स्वीकृति भए नभएको बुझ्नका लागि आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा पनि आउन सक्नु हुनेछ अथवा हामिलाई सम्पर्क गर्न सक्नु हुनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघि घरमा कुन-कुन कागजपत्र छोड्ने हो त्यस बारेमा हामी जानकारी प्रदान गर्दछौं ।
- यदि सेवाग्राही बसोबास गर्ने क्षेत्रमा रिटर्नी स्वयंसेवक (Returnee Migrant Volunteer) भएको अवस्थामा रिटर्नी स्वयंसेवकको नाम र नम्बर सेवाग्राहीलाई उपलब्ध गराउने ।
- फोटोकपी सेन्टरमा पासपोर्टको लागि फारम बुझाएर घर फर्कनेहरू पनि पाइएकाले, फारम बुझाउनु अघि स्रोत केन्द्रमा आउने सेवाग्राहीलाई फारम बुझाई सकेपछि पनि स्रोत केन्द्रमा आउनका लागि अनुरोध गर्ने ।

आँखा चिम्लेर कसैलाई पनि विश्वास नगर्नुहोस्, हरेक कागजपत्र तथा जानकारी हेर्नुहोस् र कुनै कुरा नबुझे प्रश्न सोध्नुहोस् । यदि कसैले तपाईंलाई आश्वासन दिन्छ भने त्यसको प्रमाण माग्ने गर्नुहोस् । जस्तै :

आश्वासन दिनेको भाषा	तपाईंको प्रश्न तथा खोजी
तलब धेरै हुन्छ,...	कति रुपैयाँ हुन्छ ? करार / सम्झौतापत्र कहाँ छ ?
ओभर टाइम धेरै हुन्छ, ...	कति घण्टा हुन्छ ? कहाँ लेखिएको छ ? (कम्पनीले नदिन पनि सक्छ)
कम्पनी गजब छ, ...	खै पहिला को गएको छ ? त्यसको फोन नं. दिनुस् । (यदि फोन पाइयो भने फोन गरेर बुझ्ने)
डाइरेक्ट कम्पनीमा हो...	कम्पनीको बारेमा कसरी थाहा पाउनु भयो ? धेरै जना व्यक्तिहरू सप्लाई कम्पनी मार्फत काम गर्नु परेको गुनासोहरू आएका छन् ।
अरु कसैलाई नभन नत्र बिग्रन्छ, ...	कसैलाई नभन्नु भनेमा धेरै शंका गर्नुस् र झन् धेरै प्रमाण जम्मा गर्न ध्यान दिनुहोस् अन्यथा ठगीमा पर्ने सम्भावना हुन्छ । यस्ता कुरा आप्रवासी स्रोत केन्द्र वा सरकारी निकाय समक्ष यथार्थ विवरण बताउनुहोस् ।

आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने सेवाग्राहीहरू समूहमा र व्यक्तिगत रुपमा पनि आउने गर्दछन् । यसरी आएको सेवाग्राहीहरूलाई सामूहिक र व्यक्तिगत रुपमा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ । सामूहिक परामर्शको क्रममा सुरक्षित बैदेशिक रोजगारसम्बन्धी समग्र जानकारी प्रदान गर्नु पर्ने हुन्छ । सो अवधिमा तलका मुख्य पाँच सुचनाहरू अनिवार्य प्रदान गर्नुपर्दछ । यसरी सामूहिकरुपमा परामर्श तथा जानकारी प्रदान गरिसके पछि बुँदा नं. ३.४ अन्तर्गत उल्लेख भए अनुसार सेवाग्राहीको अवस्था र आवश्यकताको आधारमा व्यक्तिगत रुपमा थप परामर्श तथा जानकारी दिनु पर्दछ ।

मुख्य पाँच सूचनाहरू

पहिलो पटक आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आएका सेवाग्राहीलाई न्यूनतम ५ वटा सूचना दिएर विश्वासको वातावरण सिर्जना गरिसकेपछि थप परामर्शका लागि सेवाग्राही इच्छुक भएमा अवस्था अनुसारको परामर्श उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

१. नेपाल सरकारबाट इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति लिएर मात्र विदेश जाने ।
२. सीप तालिम लिएर मात्र विदेशमा काम गर्न जाने र सीप तालिमका लागि आवश्यक सूचनाहरू प्रदान गर्ने ।
३. पासपोर्ट दिँदा र रकम बुझाउँदा बुझिलिएको भरपाई अनिवार्य लिनुपर्ने जानकारी प्रदान गर्ने ।
४. विदेश जानुअघि प्राप्त सबै कागजपत्रहरूको १ प्रति फोटोकपी घर परिवारमा र अर्को १ प्रति आफूसँग अनिवार्य रूपमा राख्ने । श्रम स्वीकृतिका लागि अनलाइन फारम भर्दा प्राप्त हुने Username / Password सुरक्षित र गोप्य राख्नु पर्दछ । श्रम स्वीकृतिको अवस्था थाहा पाउन, अर्को पटक पुनः श्रम स्वीकृति लिन र उजुरी गर्न परेमा यो आवश्यक हुन्छ ।
५. आप्रवासी स्रोत केन्द्र लगायत सम्बन्धित देशको दुतावास, सो मुलुकमा रहेको आफूले चिनेजान्ने व्यक्तिको सम्पर्क नम्बर तथा अन्य सम्बन्धित सहयोगी निकायहरूको नाम, सम्पर्क नम्बर र ठेगाना उपलब्ध गराउने । नेपाली कामदारलाई लक्षित गरी बनेको मोवाईल एप्लिकेशन “वैदेशिक रोजगारी” बारे सूचना दिने ।

समापन नोट: हामी वैदेशिक रोजगारलाई प्रोत्साहन गर्दैनौं र निरुत्साहित पनि गर्दैनौं । हाम्रो उद्देश्य वैदेशिक रोजगारमा जाने निर्णय गरेका व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित र धेरै उपलब्धीमूलक रोजगारीका लागि आवश्यक पर्ने सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु हो । तपाईंको विवेकपूर्ण निर्णयले तपाईंको भविष्य निर्धारण गर्दछ र हामी तपाईंका साथी हौं । यदि तपाईंलाई वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी कुनै कुरा बुझ्नु पर्यो भने हामी कहाँ आउनुहोस्, फोन गर्नुहोस् वा विदेश नै पुगिसक्नु भएको छ भने पनि हामी सजिलैसँग पुग्यौं भनी फेसबुक, मोवाइल, मेसेन्जर जस्ता माध्यमहरू मार्फत जानकारी गराउनुहोस् । दुर्भाग्यवस वैदेशिक रोजगारीको क्रममा कुनै समस्या आइपरेमा त्यसको समाधानको लागि हामी पहल तथा सहजीकरण गर्दछौं । आज तपाईंहरूसँग समय थोरै भएकाले हामीले थोरै छलफल गर्यौं । यस सम्बन्धमा अझै धेरै जानकारीहरू लिनुपर्ने हुन्छ, जस्तै: नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) छनोट गर्ने, निःशुल्क सीप तालिम र यसबाट हुने फाइदाहरू, ठगीमा परे न्याय पाउन कहाँ र कसरी सम्पर्क गर्ने, गन्तव्य मुलुकमा कुनै समस्या परे के गर्ने, कानूनी उपचारका लागि कहाँ सम्पर्क गर्ने जस्ता विषयहरूबारे जानकारी लिन आप्रवासी स्रोत केन्द्र आउँदै गर्नुहोला । स्रोत केन्द्र तपाईंको लागि हो र हामी तपाईंहरूका सहयोगी हौं । तपाईंको सधैं उन्नति प्रगति होस् । धन्यवाद ।

3.8 सेवाग्राहीको अवस्था तथा वैदेशिक रोजगारीको चरणगत परामर्श

आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने व्यक्तिहरूको सूचना, जानकारी तथा परामर्श लिने चाहना वा आवश्यकता फरक-फरक हुन सक्दछन् । वैदेशिक रोजगारीको प्रकृत्यामा सेवाग्राही कुन चरणमा रहेको छ वा उनीहरूलाई कस्ता सूचना आवश्यक छ भन्ने कुरा पहिचान गर्न जरूरी हुन्छ र सोही अवस्था/चरण अनुसार सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ । यसरी सेवाग्राहीको अवस्था/चरण अनुसारको सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्ने कार्य व्यक्तिगत परामर्शको लागि बढी प्रभावकारी हुन्छ ।

सेवाग्राहीहरू आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा एकैपटक पाँच-सात जना वा सो भन्दा बढी आउने सम्भावना धेरै हुन्छ । यस्तो समूहमा पहिले नै सूचना लिइसकेका र पहिलोपटक सूचनाका लागि आएका दुवै खाले व्यक्तिहरू हुन सक्छन् । त्यसकारण पहिले सूचना लिइसकेका व्यक्तिहरूलाई उनीहरूको चासो र आवश्यकता अनुसार परामर्श उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

आप्रवासी स्रोत केन्द्र नवलपरासी

- सेवाग्राहीले मलाई यो सूचना आवश्यक छ भनेर सिधै अनुरोध गर्न सक्दछन् । यस्तो अवस्थामा उनीहरूले मागेको सूचना र सम्बन्धित सूचनाहरू सकेसम्म बढी प्रदान गर्नु पर्दछ ।
- कतिपय अवस्थामा स्रोत केन्द्रमा आएका सेवाग्राहीलाई परामर्शदातासँग के सोध्ने, के-के जानकारी आफूलाई चाहिन्छ भन्ने थाहा नहुन सक्दछ । यस्तो अवस्थामा पनि सेवाग्राहीको आवश्यकता पहिचान गरी उचित सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ ।

उद्देश्य: वैदेशिक रोजगारीमा जान इच्छुक व्यक्तिको सही अवस्था / चरण पत्ता लगाई त्यसै अनुसार आवश्यक सूचना र परामर्श प्रभावकारी रूपमा प्रदान गर्ने ।

आवश्यक सामग्रीहरू: प्रश्न सूची, श्रव्य दृश्य सामग्री ।

विधि: प्रश्नोत्तर र छलफल

प्रक्रिया: वैदेशिक रोजगारीमा जाने विषयसँग सम्बन्धित सूचना, जानकारी तथा परामर्श प्रदान गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन सहयोग पुग्ने उद्देश्यले केही महत्वपूर्ण प्रश्न सोधी उनीहरूको आवश्यकता पहिचान गर्न सकिन्छ । नमूनाका लागि केही प्रश्न तल उल्लेख गरिएका छन् र ती प्रश्नहरू सेवाग्राहीको वैदेशिक रोजगारीको अवस्था/चरण अनुरूप सोध्नु पर्ने हुन्छ ।

नमूना प्रश्नहरू

- पासपोर्ट के का लागि (रोजगार, शिक्षा, विदेश भ्रमण, तीर्थयात्रा आदि) बनाउँदै हुनुहुन्छ ?
- रोजगारीका लागि विदेश जाने निर्णय गरिसक्नु भयो ?
- कुन देश जाने निर्णय गर्नु भएको छ ?

- कुन काममा जाने विचार गर्नु भएको छ ?
- कुनै सीप तालिम लिनु भएको छ ?
- कसैले वैदेशिक रोजगारको सुनौलो भविष्य/आश्वसन दिएको छ कि ?
- तपाईं कसरी अनि कसको सहयोगमा वैदेशिक रोजगारमा जाने योजना/सोच बनाउँदै हुनुहुन्छ ?
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सँग सम्पर्क भइसक्यो ? सम्पर्क भएको हो भने त्यो कम्पनीको नाम थाहा छ ?
- पासपोर्ट बनाउन एकलै आउनु भएको हो कि कसैले सहयोग गर्नु भएको छ ?
- बुझाउनु पर्ने रकम बुझाई सक्नु भयो ? कति रकमको रसिद लिनु भयो ?
- भिषा पाइसक्नु भयो ?
- पारिश्रमिक कति पाइन्छ भनेको छ ? वा सुविधाहरू के के छन् ?
- करार सम्झौता गर्नु भयो ?
- कुन एयरपोर्टबाट जाँदै हुनुहुन्छ ? कहिले जाने कुरा भएको छ ?
- कागजपत्रको प्रतिलिपि बनाउनु भयो ? एक प्रति कागजपत्रहरू परिवारलाई छोड्नु भयो ?
- सहयोगी निकायहरूको सम्पर्क नाम, ठेगाना तथा सम्पर्क नम्बरको जानकारी छ ?

(सेवाग्राहीको अवस्था र आवश्यकता अनुसार परामर्शदाताले थप प्रश्नहरू पनि सोध्न सक्नेछ)

वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किँएर पुनः जान चाहने व्यक्तिहरूलाई सोधिने प्रश्नहरू

- कुन देश जानुभएको थियो ?
- कति समयमा फर्कनु भयो ? (यसबाट समय पूरा भएर आए नआएको थाहा हुन्छ) यदि समय पूरा नगरि आएको भए, कारण सोध्नु पर्दछ ।
- कागजपत्र छोडेर जानु भएको थियो ?
- सीप तालिम केही सिकेर जानु भएको थियो ?
- पुरानै काममा जान लाग्नु भएको हो की नयाँ काममा ?
- नयाँ कामको लागि कुनै सीप तालिम आवश्यक पर्छ ?
- विदेश जाँदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू मध्ये कुनै कुरा भन्न चाहनुहुन्छ ?

हालसम्मको अनुभव र परामर्श केन्द्रमा आएका सेवाग्राहीहरूको चासोका आधारमा निम्न अवस्था/चरणहरूको पहिचान भएकाले ती अवस्था/चरणहरूको लागि सोही बमोजिम सूचना तथा परामर्शको वर्गिकरण गरिएको छ ।

१. वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा नजाने द्विविधाजनक अवस्था

पासपोर्ट बनाउने प्रक्रियामा रहेका अधिकांश व्यक्तिहरू वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा नजाने भन्ने बारेमा निर्णय गरी सकेका हुँदैनन् ।

स्केच/सामी परियोजना

उद्देश्य: वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा नजाने द्विविधाको अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरूका लागि आवश्यक सूचना तथा परामर्श उपलब्ध गराउने ।

विधि: छलफल, अन्तरक्रिया, सफलता तथा असफलताका कथा (सम्भव भए), सन्दर्भ सामग्रीहरूको प्रदर्शन ।

प्रक्रिया: स्वदेशमा रोजगारीका विकल्पहरूबारे छलफल गर्ने र वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा नजाने कुरामा फेरी एक पटक विचार गर्न अनुरोध गर्ने ।

आवश्यक सन्दर्भ सामग्रीहरू:

- वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदारले जान्ने पर्ने महत्त्वपूर्ण कुराहरू
- सीप सिक्नुका फाइदाहरू
- रकम बुझाउँदा लिनुपर्ने रसिद तथा भरपाईको नमूना फारम

यस अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरूलाई प्रदान गर्नुपर्ने न्युनतम सूचना, जानकारी र परामर्शहरू

- स्वदेशमा नै रोजगारी गरौं । स्वदेशमा पनि रोजगारीका अवसरहरू छन् ।
- सीप सिक्नुका फाइदाहरू: वैदेशिक रोजगारीमा जाने भए सीप तालिम लिएर मात्र जाऔं ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जानका लागि पर्याप्त सूचना तथा जानकारी लिएर मात्र निर्णय गरौं । वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र उपलब्धीमूलक बनाऔं ।

यस अवस्थाका सेवाग्राहीहरू विदेश जाने वा नजाने निर्णय गरी नसकेको अवस्थामा हुने भएकाले उनीहरूलाई नेपालमा नै रोजगारीका सम्भावनाहरू रहेको जानकारी उपलब्ध गराउन छोटो छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्नु पर्दछ ।

स्वदेशमा रोजगारीका अवसरहरू

नेपालमा नै बसेर काम गर्नु बढी सुरक्षित र दिगो हुन सक्दछ । नेपालमा पनि रोजगारीका अवसरहरू छन् । स्वदेशमा विभिन्न रोजगारीका लागि रोजगारमूलक परियोजनाले निःशुल्क सीप सम्बन्धी तालिमहरू सञ्चालन गर्दै आएका छन् । सिकर्मी, डकर्मी, इलेक्ट्रीसियन, प्लम्बर, मोबाइल मर्मत, मोटरसाइकल मर्मतजस्ता तालिम लिँदा नेपालमै राम्रो कमाइका अवसर मिल्न सक्दछ वा आफै उद्यमी बन्न सक्दछौं । विदेश जाँदा पूरा गर्नुपर्ने प्रक्रिया र लाग्ने खर्चलाई स्वदेशमा नै उपयोग गरेर आय आर्जन गर्न सकिन्छ कि ?

क. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम

नेपालको संविधानको धारा ३३ ले रोजगारीको हकलाई मौलिक हकका रूपमा समावेश गरेको छ । सोही मौलिक हकको कार्यन्वयन गर्न रोजगारीको हकसम्बन्धी ऐन, २०७५ जारी भएको छ । नेपाल सरकारले सार्वजनिक विकास निर्माणका कार्यहरूमा रोजगारीका अवसर सिर्जना गरी कुनै पनि नेपाली नागरिकहरू वाध्यताले वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने अवस्थाको अन्त्य गर्ने योजना अगाडी सारेको छ । सरकारका विभिन्न तह (संघ, प्रदेश र स्थानीय) अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा निकाहरूबाट सञ्चालन हुने सार्वजनिक विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूमा रोजगारीलाई प्राथमिकता दिईएको छ । स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका यस्ता महत्त्वपूर्ण कार्यक्रमहरूका बारेमा जानकारी राख्दै स्वदेशमा काम गर्न ईच्छुक सेवाग्राहीहरूलाई यस विषयमा जानकारी प्रदान गर्नु पर्दछ ।

ख. रोजगार सेवा केन्द्र

नेपाल सरकारले रोजगारीको हक सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा १० को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सम्बन्धित स्थानीय तह मातहत कार्य गर्ने गरी प्रत्येक स्थानीय तहमा रोजगार सेवा केन्द्र स्थापना गरेको छ । रोजगार सेवा केन्द्रले वेरोजगार व्यक्तिको तथ्याङ्क संकलन, रोजगारीका अवसरहरूको पहिचान तथा सूचना प्रवाह, रोजगारदाताहरूका लागि कामदार उपलब्धताको जानकारी, आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेको रोजगारदाताहरूको सूची अद्यावधिक राख्ने तथा रोजगार सम्बन्धी अन्य सेवाहरू प्रदान गर्ने काम गर्दछ । वेरोजगार व्यक्तिहरूलाई न्यूनतम रोजगार प्रदान गर्न आवश्यक रोजगार कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने योजना नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहहरूको रहेको छ । स्थानीय तहमा रोजगार सेवा केन्द्रसँग आप्रवासी स्रोत केन्द्रले सहकार्य र समन्वय गर्नु पर्दछ ।

स्वदेशमा नै रोजगारी गरौं । स्वदेशमा पनि रोजगारीका अवसरहरू छन् । विदेश जाने भए पर्याप्त सूचना र सीप तालिम लिएर मात्र जाऔं ।

मलाई थाहा छ, तपाईंले वैदेशिक रोजगारीको नाममा आफ्नो गाउँमा भएका ठगीका घटनाहरू, मोटो रकम बुझाएर पनि भने अनुसारको काम र पारिश्रमिक विदेशमा नपाएका जस्ता घटनाहरू सुन्नु र देख्नु भएको होला । वैदेशिक रोजगारीमा जाने क्रममा यस्ता ठगी तथा समस्याहरूबाट जोगिन सहयोग गर्ने उद्देश्यले हामी तपाईंको सहयोगको लागि यो स्रोत केन्द्रमा छौं । यसै प्रसंगमा म तपाईंसँग केही प्रश्न सोध्न चाहन्छु, हुन्छ ? तपाईं के काम गर्न, कुन देशको कुन शहरमा जाँदै हुनुहुन्छ, थाहा छ कि ?

(यदि थाहा छैन भन्ने उत्तर आएमा, परामर्शदाताले कमदक्ष, अर्धदक्ष र दक्ष काम तथा प्रतिफलको भिन्नताबारे विषय उठान गरी छलफल सुरु गर्न सक्नु हुनेछ)

२. पासपोर्ट बनाउने प्रक्रियामा रहेको अवस्था

यस अवस्थाका व्यक्तिहरू वैदेशिक रोजगारीमा जाने निर्णय गरी पासपोर्ट बनाउने प्रक्रियामा रहेका हुन्छन् । विदेश जाने निर्णय आफैले गरेर वा अन्य व्यक्तिहरू जस्तै परिवार, नातागोता वा साथीहरूको दबाब र लहलहैमा पनि पासपोर्ट बनाउन आएका हुन सक्दछन् । विदेश जाने मानसिकता तयार भएको तर एजेन्ट वा इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सँग भेट भएका तथा नभएका व्यक्तिहरू यस अवस्थामा पर्दछन् ।

उद्देश्य: वैदेशिक रोजगारीका लागि पासपोर्ट बनाउने प्रक्रियामा रहेका व्यक्तिहरूको लागि आवश्यक महत्वपूर्ण जानकारी तथा परामर्श उपलब्ध गराउने ।

विधि: छलफल, अन्तरक्रिया, सम्भव भएसम्म तथ्यमा आधारित कथा, सन्दर्भ सामाग्रीहरूको प्रदर्शन ।

प्रक्रिया: यस अवस्थाका व्यक्तिहरू पासपोर्ट बनाउने प्रक्रियामा रहेका हुन्छन् र उनीहरूले वैदेशिक रोजगारीमा जाने निर्णय गरिसकेका हुन्छन् । उनीहरूका लागि आवश्यक सूचना, जानकारी तथा परामर्शको आवश्यकता पहिचान पश्चात छलफल प्रक्रिया सुरु गर्न उनीहरूसँग निम्न प्रश्नहरू राख्न सकिन्छ:

छलफलका लागि सम्भावित प्रश्नहरू:

- तपाईं अहिले के काम गर्दै हुनुहुन्छ ?
- विदेश जानका लागि तपाईंलाई कति खर्च लाग्छ थाहा छ ? खर्चको जोहो कसरी गर्नुहुन्छ ? (ऋण कति लिनुपर्ला ? ऋणको व्याज कति लाग्ला ?)
- विदेशमा महिनाको कति आम्दनी होला ? कति खर्च होला ? कति बचत होला ?
- नेपालमा हुने कमाई र विदेशमा हुने कमाईलाई तुलना गर्दा नेपालमा नै रोजगारी गर्नु बढी फाइदा होला की ?
- विदेशमा काम गर्न जाँदा लाग्ने रकम र नेपालमा नै कुनै सीप सिकेर काम गरेमा तपाईंले कति कमाउन सक्नुहुन्छ होला ?

आवश्यक सामग्री/जानकारीहरू

- वैदेशिक रोजगारीका लागि आवश्यक महत्त्वपूर्ण जानकारीहरू
- सीप सिक्नुका फाइदाहरू
- रकम बुझाउँदा लिनुपर्ने रसिद तथा भरपाईको नमूना फारम
- व्यक्तिगत तवरबाट वैदेशिक रोजगारीमा जाँदाका जोखिमपूर्ण अवस्थाहरू

यस अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई प्रदान गर्नुपर्ने न्यूनतम सूचना, जानकारी र परामर्शहरू

- स्वदेशमा नै रोजगारी गरौं । स्वदेशमा पनि रोजगारीका अवसरहरू छन् ।
- सीप सिक्नुको फाइदाहरू: विदेश जाने नै भए पर्याप्त सूचना र सीप तालिम लिएर मात्र जाऔं ।
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी)मार्फत जाँदाका फाइदाहरू र व्यक्तिगत सम्पर्क तथा प्रयासबाट मात्र जाँदा हुने सम्भावित जोखिमहरू ।
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) लाई तिर्नुपर्ने अधिकतम रकम ।
- वैदेशिक रोजगारीका लागि भएको मागपत्र (Job demand) हेर्ने तरिका ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जानु अघि परिवारसँग छोट्टनुपर्ने कागजात र ती कागजातहरूको महत्त्व ।

इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगारमा जाँदा हुने फाइदाहरू

- श्रम स्वीकृति लगायत सम्पूर्ण प्रकृयाको म्यानपावर कम्पनीले जिम्मा लिने गर्दछ ।
- म्यानपावर कम्पनीले रोजगार सम्झौता अनुसार विदेशमा काम, कम्पनी र तलब (पारिश्रमिक) फरक परेमा समस्या समाधान गर्ने जिम्मेवारी लगायत कामदार तथा तीनका परिवारले पाउने क्षतिपूर्तिका लागि समेत जिम्मेवार हुनु पर्ने हुन्छ ।

अवैधानिक एजेन्टमार्फत वैदेशिक रोजगारमा जाँदाका जोखिमहरू

- अवैधानिक एजेन्टमार्फत जान लागेका वा गएका कामदारहरू बढी मात्रामा समस्यामा पर्ने गरेका छन्, तसर्थ यसरी व्यक्तिगत सम्पर्क तथा अवैधानिक एजेन्टमार्फत वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा ठगीमा पर्ने जोखिम बढी हुन्छ ।
- अवैधानिक एजेन्ट मार्फत जादाँ शुल्क बढी पर्न जान्छ ।
- वैदेशिक रोजगारीको क्रममा कुनै समस्या परिहालेमा सहयोग पाउन तथा त्यो अवैधानिक एजेन्टलाई जिम्मेवार बनाउन कठिन हुन्छ ।
- कानून अनुसार अव एक जना पनि आधिकारिक एजेन्ट छैनन् । वैदेशिक रोजगार ऐन २०६४ मा रहेको एजेन्टसम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन भए सँगै नेपाल भित्र एजेन्टको व्यवस्था हटेको छ । तथापी, यस्ता अवैधानिक एजेन्टहरू देशै भरी सक्रिय हुन सक्छन् ।

घटना अध्ययन नं. १

सामूहिक प्रयासको प्रतिफल मिठो र बढी हुन्छ

सर्लाही जिल्लामा “नवराज वर्क्सप” नामको मोटरसाइकल मर्मत केन्द्र छ । मर्मत केन्द्रमा चार जना मिस्त्रीलाई भ्याई नभ्याई काम छ । मर्मत गर्ने मोटरसाइकलहरू पालो परेको बसिरहन्छन् । यो मोटरसाइकल मर्मत तालिमका ४ जना सफल प्रशिक्षार्थीहरूले सञ्चालन गरेको नयाँ मर्मत केन्द्र हो ।

सर्लाही जिल्लाका ८ कक्षा उत्तिर्ण गरेका ४ जना युवाहरू नारायण श्रेष्ठ, बाबु महतो, रामपुकार महतो र रवी महतो केही समय परम्परागत खेतीपाती गर्थे भने बाँकी समय बेरोजगार भई बस्नु पर्ने अवस्था थियो । उनीहरूले तालिम प्रदायक संस्था मार्फत ३९० घण्टे मोटरसाइकल मर्मत तालिम र सातदिने उद्यमशीलता विकास तालिम लिए ।

तालिम पश्चात आफ्नो मोटरसाइकल मर्मत केन्द्रमा काम गर्दै

तालिमका दौरान छलफल हुँदा चारै जनाको अभिरुची मेल खायो । उनीहरूले मिलेर मोटरसाइकल मर्मत केन्द्र खोल्ने निधो गरे । सोही अनुरूप रानीगञ्जमा मोटरसाइकल मर्मत केन्द्र खोल्ने योजना बनाए । तर तालिम प्रदायक संस्थाले तालिमका दौरान तयार पारेको वर्क्सप नै उनीहरूलाई दिने निर्णय गरेकाले उनीहरूले त्यही वर्क्सप सञ्चालन गरे । उनीहरूले मासिक ३ हजार रुपैयाँ घरभाडा तिर्ने गरेका छन् भने कमाएको थप रकमबाट वर्क्सपमा आवश्यक अरु औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरू थप्दै गएका छन् । उनीहरूको मासिक कमाई करिब ४५ हजार रुपैया हुने र खर्च कटाएर खुद नाफा ३० हजार जति हुने गरेको छ । भविष्यमा पनि लगानीको समस्या नहोस् भनेर उनीहरूले दैनिक ५० रुपैयाँ स्थानीय सहकारीमा जम्मा गर्ने गरेका छन् । त्यसैगरी जटिल किसिमको मर्मतको काम आए अनुभवी मिस्त्री तथा प्रशिक्षक बोलाई गराउने र त्यसै बेला आफूले सिकने गरेका छन् । उनीहरूले आफूहरू चारजना मिलेर मर्मत केन्द्र चलाउँदै व्यवसायिक जोखिम कम हुने गरेको र यस्तो सामुहिक प्रयासको प्रतिफल पनि मिठो भएको अनुभव सुनाउने गरेका छन् । भविष्यमा लगानी बढाउँदै लैजाने, मोटरसाइकलका पार्टपुर्जाको पसल पनि राख्ने, सीप परीक्षण तह २ र ३ को जाँच दिने र वर्क्सप ठूलो बनाउने उनीहरूको सामूहिक योजना रहेको छ । यसरी ४ जना प्रशिक्षार्थीहरू आफैं मिस्त्री तथा उद्यमीको रूपमा काम गरी व्यवसायलाई राम्रो हिसाबले सञ्चालन गरिरहेका छन् ।

मुख्य सन्देशहरू

- स्वदेशमा पनि अवसरहरू छन् । सीप तालिम लिएर स्वदेशमा नै मेहनत गरेर काम गर्न सकिन्छ । वैदेशिक रोजगारमा नै जानुपर्छ भन्ने छैन ।
- सीप भयो भने स्वदेश होस वा विदेश, जहाँ भए पनि काम लाग्छ ।

नोट: यस सहयोगी पुस्तिकामा उल्लेख गरिएका घटना अध्ययन विवरण परामर्शदाताको बुझाइका लागि विस्तृत रूपमा उल्लेख गरिएको छ । परामर्शदाताले सूचना लिन आएका व्यक्तिहरूलाई आवश्यकता अनुसार छोटकरीमा यस्ता घटना र सवालबारे प्रष्ट हुने गरी जानकारी दिनु पर्दछ ।

मुख्य सन्देशहरू

- वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा इजाजतप्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति लिएर मात्र जाने ।
- रकम दिँदा भरपाई लिएर मात्र दिने ।
- सबै कागजपत्रको एक प्रति फोटोकपी (पासपोर्ट, भिषा, सम्झौतापत्र, श्रम स्वीकृति, रकम तिरेको भरपाई, बिमाको कागज, मेडिकल रिपोर्ट) आफूसँग लैजाने र परिवारसँग एक प्रति छोड्ने
- सीप तालिम लिएर मात्र वैदेशिक रोजगारीमा जाने ।
- च्यातेर फाल्नु भनेका कागजहरू पनि लुकाएर तथा जोगाएर राख्ने । समस्या परेका बेलामा ती कागजहरूले दरिलो प्रमाणको रूपमा काम गर्दछ ।
- वैदेशिक रोजगारीका क्रममा ठगीमा परे सुरक्षित वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा जाने । यस्ता ठगीमा परेका मुद्दाहरूमा यस स्रोत केन्द्रले सम्बन्धित निकायसम्म पुग्न सहयोग गर्दछ र आवश्यक सहजीकरण पनि गर्दछ ।
- वैदेशिक रोजगारीबाट हुने लाभ र जाँदा लाने लागतको विश्लेषण गर्नु आवश्यक छ । (आफू जाँदा लाग्ने खर्च, विदेशमा गएर हुने कमाई, आफूले ऋण लिँदा तिर्नुपर्ने व्याज जस्ता कुराको हिसाब गर्नु आवश्यक छ)

वैदेशिक रोजगारका लागि लाग्ने देशगत लागत

वैदेशिक रोजगारीका लागि लाने देशगत लागत खर्चको बारेमा परामर्शदाताहरूलाई थाहा हुनु पर्दछ । श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, वैदेशिक रोजगार विभाग, श्रम कल सेन्टरबाट यस्तो जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

3. अवैधानिक एजेन्टको सम्पर्कमा आइसकेको अवस्था

वैदेशिक रोजगारीमा पठाउने अवैधानिक एजेन्टको सम्पर्कमा पुगिसकेका व्यक्तिहरू यस अवस्थामा पर्दछन् । यस अवस्थामा रहेको व्यक्तिले पासपोर्ट बनाई सकेको हुनसक्दछ वा बनाउने तयारीमा हुनसक्दछ । कुनै न कुनै रूपमा विदेश पठाउन सहयोग गर्नु भन्ने आश्वासन एजेन्टबाट पाइसकेको हुन्छ । साथै वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी केही जानकारीहरू पनि प्राप्त भएको हुन सक्दछ । सम्भवत सबै कुरा राम्रो र सुनौलो भविष्यको कुरा मात्र सुनाइएको हुन सक्दछ ।

उद्देश्य: वैदेशिक रोजगारीका लागि अवैधानिक एजेन्ट मार्फत जाने सोचमा भएका वा निर्णय गरिसकेका व्यक्तिहरूका लागि आवश्यक महत्त्वपूर्ण जानकारी तथा परामर्श उपलब्ध गराउने ।

विधि: छलफल, अन्तरक्रिया, सम्भव भएसम्म तथ्यमा आधारित कथा, सन्दर्भ सामग्रीहरूको प्रदर्शन ।

प्रक्रिया: यस अवस्थाका व्यक्तिहरू कुनै अवैधानिक एजेन्ट वा व्यक्तिसँग प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष माध्यमबाट सम्पर्कमा आइसकेका हुन्छन् । विदेशमा गर्ने काम, तलब, सुविधा तथा लाने खर्चबारे प्रारम्भिक जानकारीहरू थाहा भएको हुनसक्छ । परामर्श अगाडि बढाउन केही प्रश्नहरू राखेर छलफल तथा अन्तर्क्रिया सुरु गर्न सकिन्छ ।

उदाहरणका लागि निम्न प्रश्न तथा संवादहरूको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

- एजेन्टले कुन इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत प्रकृया अगाडि बढाएको छ ?
- रकम बुझाएको भए भरपाई/रसिद छ कि छैन ?

(धेरैजसो अवस्थामा अवैधानिक एजेन्टहरू आफ्नै नातेदार वा चिनजानका हुन्छन् । परामर्शदाताले सेवाग्राहीलाई ऊ जान लागेको काम, पारिश्रमिक र अवलम्बन गरिरहेको प्रकृयाबारे सोध्न सक्छन्)

आवश्यक सामग्री/जानकारीहरू

- वैदेशिक रोजगारीका लागि आवश्यक महत्वपूर्ण जानकारीहरू
- रसिद/भरपाईका नमुना
- एजेन्टहरू मार्फत वैदेशिक रोजगारीमा जाँदाका जोखिमबारे जानकारी

यस अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई प्रदान गर्नुपर्ने न्यूनतम सूचना, जानकारी र परामर्शहरू

- हाल नेपाल भित्र कार्यरत सबै एजेन्टहरू अवैधानिक हुन् । अवैधानिक एजेन्टहरूबाट जाँदा हुने जोखिमहरू ।
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत जाँदा हुने सुनिश्चितता र व्यक्तिगत सम्पर्क र प्रयासबाट जाँदा हुने सम्भावित जोखिमहरू ।
- वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित अवैधानिक एजेन्टलाई सोध्नेपर्ने केही महत्वपूर्ण प्रश्नहरू ।
- सीप सिक्नुका फाइदाहरू : वैदेशिक रोजगारीमा जाने नै भए सूचना, सीप तालिम लिएर मात्र जाऔं ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा लाग्ने खर्च र आम्दानीको विश्लेषण ।
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) लाई तिर्नुपर्ने सेवा शुल्क वापतको अधिकतम रकम ।

*(आवश्यकता अनुसार माथिको घटना अध्ययन नं. २ प्रस्तुत गर्ने)

इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी)

वैदेशिक रोजगारीका लागि इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति लिनु पर्दछ । इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) वैधानिक छ/छैन ? भन्ने कुरा वैदेशिक रोजगार विभागको वेबसाईट www.dofe.gov.np हेरेर तथा वैदेशिक रोजगारी मोबाईल एप्लिकेशनबाट पत्ता लगाउन सकिन्छ । स्रोत केन्द्रले पनि म्यानपावर कम्पनीको वैधताबारे बुझिदिनु पर्दछ ।

इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत जाँदा हुने सुनिश्चितता र व्यक्तिगत सम्पर्क तथा अवैधानिक एजेन्ट मार्फत जाँदा हुने सम्भावित जोखिमहरू

*(यस विषयसँग सम्बन्धित विवरणहरू अगाडि उल्लेख भएको हुँदा सोही विषयवस्तुहरूलाई नै आवश्यकता र चासो अनुसार परामर्शदाताले सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ)

सीप सिक्नुका फाइदाहरू: विदेश जाने नै भए सही सूचना र सीप तालिम लिएर मात्र जाऔं ।

*(यस विषयसँग सम्बन्धित विवरणहरू पछाडी उल्लेख भएको हुँदा सोही विषयवस्तुहरूलाई नै आवश्यकता र चासो अनुसार परामर्शदाताले सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ)

घटना अध्ययन नं. २

अवैधानिक एजेन्टले कसरी ठाउँ वा धोका दिने गर्छन् ? उदाहरण: एजेन्टको विश्वास गर्दा पैसा डुब्बो र ऋण माथि ऋण थपियो

खोटाङ जिल्ला बस्ने दिलिप खत्री (नाम परिवर्तन) फलफूल टिप्ने काम भनेर तनहुँको सिताराम (नाम परिवर्तन) अवैधानिक एजेन्ट मार्फत वैदेशिक रोजगारीका लागि मलेसिया गएका थिए । यसका लागि उनले सयकडा ३ का दरले साहुबाट ऋण लिई ७२ हजार रुपैयाँ सो एजेन्टलाई बुझाएका थिए । रकम बुझाउँदा कुनै भरपाई वा रसिद लिएका थिएनन् । उनलाई एजेन्टमाथि पूर्ण विश्वास थियो र भरपाई लिनुपर्छ भन्ने थाहा पनि थिएन । भरपाईको के कुरा उनलाई त्यो एजेन्टको थर समेत थाहा थिएन, ठेगानाको नाममा तनहुँ भन्ने मात्र थाहा थियो । त्यत्तिमात्र होइन, कुन इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपवार कम्पनी)बाट जान लागेको भन्ने समेत उनलाई थाहा थिएन । दिलिपले सम्पूर्ण कागजपत्र मलेसिया पुग्नासाथै एजेन्टले भने बमोजिम रोजगारदाता कम्पनीलाई नै बुझाएका थिए ।

मलेसिया पुगेपछि उनले फलफूल टिप्ने कामको सट्टामा फलाम चुट्टने काम पाए । उनले मेरो काम फलफूल टिप्ने हो भनि कम्पनीमा निवेदन गरे पनि कम्पनीले तिमीलाई यही कामको लागि बोलाएको हो, यही काम गर्नुपर्छ भनिरह्यो । भनेको काम नपाएपछि उनले यसबारे घरमा फोन गरी जानकारी गराए । आप्रवासी स्रोत केन्द्रबारे रेडियो र छिमेकीबाट थाहा पाएपछि उनकी आमा आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आइन् र दिलिपको मलेसिया स्थित अवस्था बताइन् । आप्रवासी स्रोत केन्द्रले दिलिपकी आमासँग दिलिप जाँदाका कागजपत्रहरू भिषा, सम्झौता पत्र, करार, नागरिकता, पासपोर्टको फोटोकपी, रकम तिरेको भरपाईको फोटोकपी माग्यो । तर कुनै पनि कागजपत्र घरमा नभएकाले आमाले दिनसक्ने कुरा नै भएन । स्रोत केन्द्रले त्यसपछि दिलिपलाई फोन गरेर मगाउन भन्यो तर दिलिपसँग पनि कुनै कागजपत्र नभएकाले पठाउन सकेनन् ।

हस्ताक्षर गरेको सम्झौता पत्रमा उल्लेख भएको भन्दा फरक काम तथा तलब भएको अवस्थामा परिवारले कामदारका हकमा वैदेशिक रोजगार विभागमा उजुरी दिन सक्छ । कामदार विदेशबाट फर्केको एक वर्षभित्र वैदेशिक रोजगार विभागमा इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) विरुद्ध

स्केच/सामी परियोजना

उजुरी दिई क्षतिपूर्ति दाबी गर्न सकिन्छ । स्वयं ठगीमा परेको व्यक्ति नेपाल आए पनि आवश्यक कागजात तथा प्रमाणहरू नभएको र त्यो एजेन्ट आफ्नो साथीले चिनेको साथी भएर ऊ विरुद्ध मुद्दा हाल्ने गाह्रो भएकाले दिलिप मलेसिया जाँदा लागेको खर्च वालुवामा पानी हालेझैं भयो । त्यति मात्र होइन साहुबाट सयकडा ३ का दरले लिएको ऋणको व्याज र साँवा चुक्ता गर्न झन् गाह्रो भएको थियो ।

उनलाई एजेन्टमाथि पूर्ण विश्वास थियो र भरपाई लिनुपर्छ भन्ने थाहा पनि थिएन । भरपाईको के कुरा उनलाई त्यो एजेन्टको थर समेत थाहा थिएन, ठेगानाको नाममा तनहुँ भन्ने मात्र थाहा थियो ।

४. इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सँग भेट भएको अवस्था

वैदेशिक रोजगारीमा जाने सिलसिलामा इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सँग सम्पर्क भइसकेको अवस्थाका व्यक्तिहरू यस अवस्थामा पर्दछन् । यस अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरूले म्यानपावर कम्पनीको नाम, पठाउने देश, काम, सुविधाबारे प्रारम्भिक जानकारी प्राप्त गरेका हुन सक्दछ ।

स्केच/सामी परियोजना

उद्देश्य: इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सँग भेट भइसकेका सम्भावित आप्रवासी कामदारलाई आवश्यक महत्वपूर्ण सूचना तथा परामर्श उपलब्ध गराउने ।

विधि: छलफल, अन्तरक्रिया, तथ्यमा आधारित कथा, सन्दर्भ सामाग्रीहरूको प्रदर्शन ।

प्रक्रिया: सेवाग्राहीलाई सोध्न सकिने सम्भावित प्रश्नहरू:

- तपाईंले कुन म्यानपावर कम्पनीसँग सम्पर्क राख्नु भएको छ ?
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) सरकारबाट इजाजतपत्र प्राप्त रोजगार व्यवसायी हो/होइन?
- यदि इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) वैधानिक होइन भने सो कम्पनीबाट प्रकृया वा कुनै कारोबार गर्नुहुँदैन ।

आवश्यक सामग्री/जानकारीहरू

- सीप तथा तालिम प्राप्त गर्नुको महत्त्वसम्बन्धी जानकारी
- वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदारहरूले म्यानपावर कम्पनीलाई तिर्नुपर्ने अधिकतम रकम शुल्क सम्बन्धी जानकारी
- रसिद/भरपाईको नमूना

यस अवस्थाका व्यक्तिहरूलाई प्रदान गर्नुपर्ने न्यूनतम सूचना, जानकारी र परामर्शहरू

- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) को वैधानिकता पहिचान सम्बन्धी जानकारी ।
- कामदारले सम्झौता गर्नु पूर्व ध्यान दिनुपर्ने तथा सम्झौतापत्रमा हेर्नुपर्ने कुराहरूको जानकारी ।
- श्रम स्वीकृति लिईसकेपछि वैदेशिक रोजगार विभागको वेबसाइट मार्फत काम, तलब जाँच गर्ने तरिका ।
- सीपको महत्त्व (पछाडी उल्लेख भए बमोजिम) ।

इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) को छनोट

इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा बढी सुरक्षित र भरपर्दो हुन्छ । म्यानपावर कम्पनी वैधानिक हो वा होइन भनेर वैदेशिक रोजगार विभागको वेबसाइटमा हेर्न सकिन्छ । साथै, यस आप्रवासी स्रोत केन्द्रबाट पनि जानकारी लिन सकिन्छ ।

यो अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरूले जान्नुपर्ने महत्त्वपूर्ण कुराहरू

- आफु जान लागेको देश, कम्पनी, काम, जम्मा कति खर्च लाग्छ ? ओभरटाइम पाइन्छ कि पाइँदैन ? रोजगार करार अवधि कति हो ? रोजगार सम्झौतामा हस्ताक्षर गर्नुअघि आफैँले पढेर वा बुझेर मात्र सही गर्नुपर्दछ । कानूनमा भएको व्यवस्था अनुरूप सरकारले रोजगार करार (सम्झौता) नेपाली भाषामा पनि अनिवार्य हुनैपर्ने गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।
- नेपाल सरकारले विदेश जानु पूर्व कामदारको लागि अभिमुखीकरण तालिम अनिवार्य गरेको छ । वास्तविक तालिम नलिई प्रमाणपत्र मात्र लिएर कामदारले सही सूचनाबाट वञ्चित भई थप जोखिम सामना गर्नुपर्ने हुन सक्दछ । महिलाको हकमा भने सो तालिम वापत तिरेको शुल्क वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट फिर्ता पाउन सक्ने प्रावधान छ ।
- म्यानपावर कम्पनीले एकभन्दा बढी रोजगार सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर गर्न लगाएमा कामदारले विशेष सतर्कता र होसियारी अपनाउनु पर्दछ । ती दुई थरी रोजगार सम्झौतामा के भिन्नता छ, थाहा पाउनु जरुरी छ । म्यानपावर कम्पनी वा निजको कर्मचारी/प्रतिनिधिले च्यातेर फाल्नु भनेका कागजपत्रहरू आँफु र आफ्नो परिवारसँग सुरक्षित राख्नु पर्दछ । पछि कुनै समस्या आए उजुरी गरी क्षतिपूर्ति माग गर्न ती कागजपत्रले महत्त्वपूर्ण प्रमाणको रूपमा काम गर्दछ ।
- आफूले तिरेको रकमको रसिद/भरपाई लिन बिर्सनु हुँदैन । वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित न्यूनतम आधारभूत कागजात आफूले प्राप्त नगरि रकम बुझाउनु हुँदैन । कतिपय म्यानपावर कम्पनी वा उनका कर्मचारीहरू आफूले लिएको रकमको भरपाई दिन मान्दैनन् वा आनाकानी गर्छन् । त्यसैले सरकारले कुन देश जाँदा अधिकतम कतिसम्म रकम बुझाउनु पर्ने भनि तोकेको सीमाबारे जानकारी लिई अधिकतम सीमाभन्दा बढी रकम तिर्नु हुँदैन । आफूले तिरेको रकमको भरपाई लिएर मात्र आफूलाई समस्या परेका बेला उजुरी गरी बुझाएको रकम फिर्ता गराउन सहज हुन्छ । पछि, केहि गरी समस्या परे आफूसँग भएको भरपाई बमोजिमको मात्र रकम क्षतिपूर्ति पाइन्छ ।

* इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) लाई तिर्नुपर्ने अधिकतम रकमको बारेमा जानकारी दिनु पर्दछ ।

५. मुख्य गन्तव्य मुलुकहरू सम्बन्धी परामर्श तथा जानकारी

परामर्शदाताले सेवाग्राही जान लागेको गन्तव्य मुलुक पहिचान गरी वा सेवाग्राहीले जान्न चाहेको गन्तव्य मुलुकको बारेमा तथ्यमा आधारित जानकारी प्रदान गर्नु पर्दछ। यस भागमा प्रमुख गन्तव्य मुलुकहरूको बारेमा संक्षिप्त जानकारी प्रस्तुत गरिएको छ। यो जानकारी वैदेशिक रोजगार बोर्डले प्रकाशन गरेको प्रवास डायरी, २०७६ बाट साभार गरिएको छ। यहाँ समावेश गरिएको गन्तव्य मुलुक बाहेकका अन्य मुलुकको बारेमा जानकारी दिनु परे परामर्शदाताले सम्बन्धित आधिकारिक निकायमा सम्पर्क गरी थप सूचना प्रदान गर्नु पर्दछ।

क. साउदी अरबको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

साउदी अरब

राजधानी	रियाद
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र
मुद्रा	रियाल
तापक्रम	बढीमा ५८ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा १७ डि. सेन्टीग्रेड (जाडोमा अत्यन्तै जाडो गर्मीमा अत्यन्तै गर्मी)
भाषा	अरेबिक, अंग्रेजी, हिन्दी
कृषिमा आश्रित जनसंख्या	३ प्रतिशत (भेडा, कुखुरा, गहुँ, जौ, तरबुजा, कागती, गोलभेडा आदि)
जनसंख्या	पेट्रोलियम ग्याँस, कच्चा तेल उत्पादन प्रशोधन
धर्म	इस्लाम (रामजानको बेला सार्वजनिक स्थानमा बसी खान, पिउन, होहल्ला गर्न पाइँदैन। कुरान धार्मिक ग्रन्थ हो। कुरानलाई त्यहाँ संबिधान सरह मान्ने गरिन्छ। प्रार्थनाको समयमा मस्जिदको वरिपरि बस्नु हुँदैन। साथै प्रार्थना गरिरहेको व्यक्तिलाई बोलाउनु पनि हुँदैन।

ख. बहराइनको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

बहराइन

राजधानी	मनामा
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र
मुद्रा	बहराइन दिनार
तापक्रम	बढीमा ५५ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा १७ डि. सेन्टीग्रेड
भाषा	अरेबिक, अंग्रेजी, हिन्दी
कृषिमा आश्रित जनसंख्या	३ प्रतिशत (भेडा, कुखुरा, गहुँ, जौ, तरबुजा, कागती, गोलभेडा आदि)
जनसंख्या	पेट्रोलियम ग्याँस, कच्चा तेल उत्पादन प्रशोधन
धर्म	इस्लाम (रामजानको बेला सार्वजनिक स्थानमा बसी खान, पिउन, होहल्ला गर्न पाइँदैन। कुरान धार्मिक ग्रन्थ हो। कुरानलाई त्यहाँ संबिधान सरह मान्ने गरिन्छ)

ग. यूएईको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

यूएई (दुबई)

राजधानी	अबुधाबी
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र र ७ वटा राज्यको संगठन
मुद्रा	स. दिराम
तापक्रम	बढीमा ५५ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा १७ डि. सेन्टीग्रेड
भाषा	अरेबिक, अंग्रेजी, हिन्दी, ऊर्दु, पर्सियन
उद्योग	पेट्रोलियम ग्याँस, कच्चा तेल उत्पादन प्रशोधन
धर्म	इस्लाम ९६ प्रतिशत (रमजानको बेला सार्वजनिक स्थानमा बसी खान, पिउन, होहल्ला गर्न पाइदैन। कुरान धार्मिक ग्रन्थ हो। कुरानलाई त्यहाँ संबिधान सरह मान्ने गरिन्छ।

घ. कतारको बारेमा जानकारी

कतार

राजधानी	दोहा
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र
मुद्रा	रियाल
तापक्रम	बढीमा ५५ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा १७ डि. सेन्टीग्रेड
भाषा	अरेबिक, अंग्रेजी, हिन्दी
उद्योग	पेट्रोलियम ग्याँस, कच्चा तेल उत्पादन प्रशोधन
धर्म	इस्लाम ९३ प्रतिशत (रमजानको बेला सार्वजनिक स्थानमा बसी खान, पिउन, होहल्ला गर्न पाइदैन। कुरान धार्मिक ग्रन्थ हो। कुरानलाई त्यहाँ संबिधान सरह मान्ने गरिन्छ)

ड. कुबेतको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

कुबेत

राजधानी	कुबेत सिटी
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र
मुद्रा	कुबेत दिनार
तापक्रम	बढीमा ५८ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा १७ डि. सेन्टीग्रेड
भाषा	अरेबिक, अंग्रेजी, हिन्दी,
उद्योग	पेट्रोलियम ग्याँस, कच्चा तेल उत्पादन प्रशोधन
धर्म	इस्लाम (रमजानको बेला सार्वजनिक स्थानमा बसी खान, पिउन, होहल्ला गर्न पाइदैन र मक्का, मदिनाको फोटो खिच्न पाइदैन। कुरान धार्मिक ग्रन्थ हो र कुरानलाई त्यहाँ संबिधान सरह मान्ने गरिन्छ)

च. मलेसियाको बारेमा जानकारी

मलेसिया

राजधानी	क्वलालम्पुर
शासन व्यवस्था	संवैधानिक राजतन्त्र
मुद्रा	RM (मलेसियन रिङ्गेट्स)
राष्ट्रिय भाषा	मलेसियन र अन्य भाषाहरूमा अंग्रेजी, हिन्दी
तापक्रम	बढीमा ३२ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा २१ डि. सेन्टीग्रेड
भाषा	मले, चाईनिज र अंग्रेजी
उद्योग	पेट्रो रसायन, रबर, पर्यटन, धातु
धर्म	५८ प्रतिशत इस्लाम, २७ प्रतिशत बौद्ध, र ७ प्रतिशत हिन्दु
ऐन नियम	ओसा ऐनलाई लेबर ल भनिन्छ ।

छ. दक्षिण कोरियाको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

दक्षिण कोरिया

राजधानी	सियोल
संसदीय व्यवस्था	जनताबाट प्रत्यक्ष निर्वाचित राष्ट्रपति रहन्छ
मुद्रा	वन
राष्ट्रिय भाषा	कोरियन
हावापानी	सुख्खायुक्त चिसो र छोटो समय गर्मी हुन्छ
धर्म	क्रिस्चियन २९ प्रतिशत छन्, बौद्ध धर्मालम्बी २३ प्रतिशत र ४६ प्रतिशत मानिसले कुनै धर्म मान्दैनन् । २ प्रतिशत अन्यमा पर्दछन् ।
संविधान	मौलिक कानून रहेको छ
भिक्षा	सिंगल र मल्टिपल गरी २ प्रकारका भिक्षा छन् ।

ज. ओमानको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

ओमान

राजधानी	मस्कट
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र
मुद्रा	रुपैयाँ
तापक्रम	बढीमा ५५-५८ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा १७-२० डि.सेन्टीग्रेड (जाडोमा अत्यन्तै जाडो गर्मीमा अत्यन्तै गर्मी)
भाषा	अरेबिक
उद्योग	पेट्रोलियम ग्याँस, तेल उत्पादन प्रशोधन
धर्म	इस्लाम ९० प्रतिशत (रमजानको बेला सार्वजनिक स्थानमा बसी खान, पिउन, होहल्ला गर्न पाइँदैन) । कुरान धार्मिक ग्रन्थ हो र कुरानलाई त्यहाँ संबिधान सरह मान्ने गरिन्छ । प्रार्थनाको समयमा मस्जिदको वरिपरि बस्नु हुँदैन । साथै प्रार्थना गरिरहिको व्यक्तिलाई बोलाउनु पनि हुँदैन ।

क. जोर्डनको बारेमा संक्षिप्त जानकारी

जोर्डन

राजधानी	अस्मन
शासन व्यवस्था	राजतन्त्र
मुद्रा	जोर्डनियम डिनार (JD)
क्षेत्रफल	८९,३४२ वर्ग कि.मी.
तापक्रम	समान्यतया जाडोमा ८ डि. सेन्टीग्रेड घटीमा गर्मीमा ३३ डि. सेन्टीग्रेड
भाषा	अरेबिक, अंग्रेजी
जनसंख्या	९५,३९,७९२ सन् २०१५ को जनगणना (अनुसार)
उद्योग	पर्यटन, सूचना प्रबन्ध, कपडा उद्योग, मल उद्योग, औषधी उत्पादन प्रशोधन र तेल प्रशोधन
धर्म	इस्लाम

६. सबै प्रक्रिया पूरा गरेर वैदेशिक रोजगारमा जाने तयारीमा रहेको अवस्था

वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति लिईसकेपछि विदेश यात्राको तयारीमा रहेका व्यक्तिहरू यस अवस्थामा पर्दछन् ।

६.१ उद्देश्य: वैदेशिक रोजगारीका लागि कामदारको रूपमा विदेश जाने तयारीमा रहेका व्यक्तिहरूलाई आवश्यक महत्वपूर्ण सूचना तथा परामर्श उपलब्ध गराउने ।

६.२ विधि: छलफल, अन्तरक्रिया, सम्भव भएसम्म सफलताका कथा, सन्दर्भ सामग्रीहरूको प्रदर्शन ।

स्केच/सामी परियोजना

सहयोगी पुस्तिका

६.३ यस अवस्थाका सेवाग्राहीहरूलाई प्रदान गर्नुपर्ने न्यूनतम सूचना, जानकारी र परामर्शहरू

- गन्तव्य मुलुकबारे सामान्य जानकारी प्रदान गर्ने ।
- विदेशमा रहँदा आवश्यक पर्ने सम्पर्क टेलिफोन नम्बर तथा ठेगानाहरूको जानकारी प्रदान गर्ने ।
- रोजगार सम्झौता अनुसार काम तथा सुविधाहरू उपलब्ध नभए उजुरी गर्ने प्रक्रियाबारे जानकारी प्रदान गर्ने ।
- आफ्नो कमाइको सुरक्षा र विप्रेषण सम्बन्धी जानकारी प्रदान गर्ने ।
- विदेशमा कामदारको हैसियतमा रहँदा गर्न हुने र गर्न नहुने कुराहरू स्पष्ट पार्ने ।
- श्रम स्वीकृति अर्वाधि भन्दा बढी समय र प्रचलित कानून बमोजिम पुनः श्रम स्वीकृति नगरि वैदेशिक रोजगारीमा रहेमा हुने जोखिमहरूको बारेमा जानकारी प्रदान गर्ने ।

६.४ आवश्यक सामग्री/जानकारीहरू

- गन्तव्य मुलुकबारे सामान्य जानकारी
- गन्तव्य मुलुकमा रहेका सहयोगी निकायहरूको विवरण

६.५ प्रक्रिया:

- सर्वप्रथम वैदेशिक रोजगार विभागबाट प्राप्त श्रम स्वीकृति कामदारको साथमा छ/छैन ? पहिचान गर्ने । छैन भने श्रम स्वीकृतिको महत्त्वबारे जानकारी दिने ।
- कुन मुलुकको कुन शहरमा कुन रोजगारदाताकोमा के-कस्तो काम र पारिश्रमिक एवं सुविधा पाउने गरी जान लागेको हो, बुझेको छ/छैन ? यकिन गर्ने । रोजगार करार, भिषा लगायत कागजात छ/छैन ? रोजगार करार (सम्झौता) को नेपाली अनुवादपत्र अनिवार्य छ, त्यसको समेत जानकारी दिने ।
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) ले दुई किसिमका रोजगार करार (सम्झौता) मा हस्ताक्षर गराउँछ भने, कामदार अत्यन्त होसियार र सतर्क हुनु आवश्यक छ । यी दुवै कागजातमा के अन्तर छ भन्ने कुरामा सतर्क हुनु आवश्यक छ । जान लागेको अन्तिम अवस्थामा त्यस्तो करारमा हस्ताक्षर गराउँछ भने दुवै किसिमका रोजगार करार (सम्झौता) पत्र आफूसँगै सुरक्षित राख्नु पर्दछ । म्यानपावर कम्पनीले च्यातेर फाल्नु भनेका कागजात पनि सुरक्षित राख्नु पर्दछ । श्रम गन्तव्य मुलुकमा पुगेपछि आफू ठगिएको महसुस भए उजुरी गर्दा ती कागजातले बलियो प्रमाणका रूपमा काम गर्दछ ।
- वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सबै कागजातहरू (भिषा, स्वास्थ्य परिक्षण प्रमाणपत्र, बीमा गरेको कागज, अभिमुखिकरण तालिम लिएको प्रमाणपत्र, कल्याणकारी कोषवापत तिरेको भरपाई, म्यानपावर कम्पनीलाई सेवा शुल्कवापत तिरेको रकमको भरपाई, करारपत्रको सेवा शर्त, श्रम स्वीकृति गरेको कागज आदि) को २ प्रति फोटोकपी गरी एक प्रति घरमा सुरक्षित राख्ने र अर्को एक प्रति आफूसँगै सुरक्षित राख्नु पर्दछ ।
- नेपालकै विमानस्थल प्रयोग गर्नु पर्दछ । त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा श्रम डेस्क छ, त्यहाँ आफ्नो सम्पूर्ण कागजपत्रहरू जाँच गरी र छाप लगाउनु पर्दछ । नेपालबाहेक अन्य देशका विमानस्थलको प्रयोग गर्दा ठगी तथा बेचबिखनमा पर्ने जोखिम हुन्छ । यदि भारत लगायत अन्य देशको बाटो र विमानस्थल प्रयोग गरी जानुपर्ने भए वैदेशिक रोजगार विभागबाट स्वीकृति पत्र लिनु अनिवार्य छ ।
- गन्तव्य मुलुक पुगेपछि रोजगार करारपत्र बमोजिमको काम, तलब र सुविधा नपाए इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) विरुद्ध उजुरी गर्न सकिन्छ र निःशुल्क कानूनी परामर्श तथा सहयोगका लागि कामदारका परिवारलाई आफ्नो जिल्ला स्थित सुरक्षित आप्रवासन सम्बन्धी आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा सम्पर्क राख्न अभिप्रेरित गर्नु पर्दछ ।
- गन्तव्य मुलुक पुगेपछि रोजगारदाताले अर्को नयाँ रोजगार करारमा हस्ताक्षर गर्न लगाएर पहिलाको रोजगार करार फिर्ता लिन चाहेमा त्यस्तो कागजको मोबाइलले फोटो खिची तुरुन्त आफ्नो घरमा वा आफ्नो विश्वासिलो व्यक्ति वा स्रोत केन्द्रमा पनि पठाउन सल्लाह दिनु पर्दछ । पछि उजुरी गर्नु परेमा यो पनि महत्त्वपूर्ण प्रमाण हुन्छ ।
- गन्तव्य मुलुकहरूमा (विषेश गरी खाडी मुलुकहरू) पुगेपछि रोजगारदाता मन परेन, करारनामामा उल्लेख भए अनुसार तलब तथा सेवा सुविधाहरू दिएन, तपाईंमाथि दुर्व्यवहार भयो भने तत्काल सम्बन्धित निकायमा (नेपाली

दूतावास/वाणीज्य दूतावास वा त्यहाँको श्रम कार्यालय वा अदालत) गई उजुरी गर्नुपर्छ। रोजगारदाता/मालिक छोडेर करार अवधि नसकिँदै अर्को रोजगारदाताकोमा आँफुखुसी भागेमा अनियमित अर्थात गैह्रकानूनी कामदार भइन्छ। यस्तो अवस्थामा प्रहरीले पक्राउ गरे हिरासतमा बस्नु पर्ने हुन्छ र जरिवाना तथा जेल सजाय पनि भोग्नुपर्ने हुनसक्छ।

- आफ्नो रोजगारदाता असन्तुष्ट भएको कुरा अरु खराब नियत भएका साथीभाईले थाहा पाएको खण्डमा कामदारलाई राम्रो काम र दामको प्रलोभन दिई काम छोडेर भाग्न उक्साउन सक्छन्। धेरै नेपाली दाजुभाइहरू यस्तो उक्साहटमा भागेर पछि ठूलो कानूनी र आर्थिक समस्यामा परेका प्रशस्त उदाहरणहरू छन्। तसर्थ, कसैको पनि उक्साहट वा प्रलोभनमा परेर गैह्रकानूनी तवरले रोजगारदाता बदल्नु हुदैन। अनियमित वा गैह्रकानूनी तवरले बसेमा कामदारलाई समस्या परेमा अथवा नेपाल फर्कनु परेमा धेरै कठिन हुन्छ।
- गन्तव्यमुलुकमा रहँदा आफुले कमाएको आम्दानीलाई बैंक वा रेमिट्यान्स कम्पनी मार्फत नेपालमा पठाउनुपर्छ। व्यक्तिगत माध्यम वा हुन्डीबाट रकम पठाउँदा ठगिने र हराउने सम्भावना हुन्छ। विदेश पुगेपछि कसरी रकम घरमा पठाउने र घरपरिवारले कसरी सजिलै रकम प्राप्त गर्न सक्छ भन्ने विषयमा परिवारमा सल्लाह गर्न अनुरोध गर्ने।

७. अध्ययन तथा विदेश भ्रमणका लागि जाने सेवाग्राहीहरू

आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आउने सेवाग्राहीहरू अध्ययन गर्न, विदेश भ्रमण गर्न, कार्यक्रममा सहभागी हुन, तीर्थ यात्रा गर्न, व्यापारिक प्रयोजन लगायतका अन्य उद्देश्यले पासपोर्ट बनाउने व्यक्तिहरू हुन सक्दछन्। कहिले काहीँ, यस्ता प्रयोजनका लागि विदेश जाने भनेर कोही व्यक्तिहरू वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेको पनि हुन सक्दछन्। यदि परामर्शदातालाई यस कुरामा शंका लागेमा गहन अवलोकन तथा छड्के प्रश्नहरू सोध्नु सान्दर्भिक हुन्छ।

यस्ता अध्ययन तथा रोजगारी बाहेक अन्य कामले विदेश भ्रमण गर्न जाने व्यक्तिहरूलाई आप्रवासी स्रोत केन्द्रबारे छोटो जानकारी दिने तर वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेका व्यक्तिहरूलाई भने आवश्यकता अनुसार विस्तृत सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ।

३.५ वैदेशिक रोजगारीमा जानुपूर्व सीप तालिम सम्बन्धी परामर्श

सीप सिकेर वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा प्रकृयागत लागत कम हुनुको साथै आकर्षक पारिश्रमिक पाउने सम्भावना बढी हुने गर्दछ। यसको साथै, गन्तव्य मुलुकमा पुगे पश्चात सुरक्षित र सम्मानजनक काम पाउन सकिन्छ जस्तै गर्दा वैदेशिक रोजगारी बढी उपलब्धिमूलक हुनेगर्दछ। सीप नसिकी वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा साधारण कामदार (लेबर)को रूपमा काम गर्नुपर्ने

कठमाण्डौं स्थित तालिम केन्द्रमा तालिम लिने क्रममा युवाहरू

घटना अध्ययन नं. ३

सीप सिक्नुको महत्त्व तथा फाइदाहरू (सीप तालिम लिनेहरूले पाउने सुविधा र फाइदाबारे घटना अध्ययनबाट उदाहरणहरू दिने)

खोटाङ जिल्लाका राम राई (नाम परिवर्तन) ले वैदेशिक रोजगारीमा जाने सोच बनाए। वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा धेरै जना ठगीमा परेका, गन्तव्य मुलुक पुगेपछि नेपालमा भने अनुसारको काम तथा तलब नपाएको, वैदेशिक रोजगारीको लागि भनि लिएको ऋण तिर्न नसकि घरबार समेत गुमाएका जस्ता घटना छरछिमेकमा उनले देखेका थिए। कसरी सुरक्षित र भरपर्दो वैदेशिक रोजगारीमा जाने भन्ने चिन्ताले उनलाई पिरोलिरहेको थियो। त्यसै बेला उनले रेडियोबाट सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी जानकारी दिन स्थापना भएको अप्रवासी स्रोत केन्द्र र निःशुल्क सीप तालिमका बारेमा थाहा पाएर सूचना लिन उनी स्रोत केन्द्रमा पुगे। स्रोत केन्द्रमा उनले वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा ध्यान पुर्‍याउनु पर्ने कुराहरूबारे जानकारी पाउनुका साथै विदेश जानुअघि सीप तालिम लिदाँ हुने फाइदाहरूबारे पनि जानकारी पाए। सीप तालिमको महत्त्व थाहा पाएपछि सीप सिक्ने निर्णय गरे। स्रोत केन्द्रबाट निःशुल्क सीप तालिम दिने संस्था, त्यसको ठेगाना र सम्पर्क नम्बर लिई उनी तालिम लिन घर सल्लाह गरी काठमाडौँ हिँडे।

उनले स्काफोल्डीङको दुई महिने निःशुल्क तालिम लिए। तालिम अवधिमा उनको अन्तरवार्ता लिन धेरै विदेशी रोजगार कम्पनी र इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) का प्रतिनिधिहरू तालिम केन्द्रमा आए। त्यसरी कामदार छनौट प्रकृया अन्तर्गत अन्तरवार्ताको लागि आएका रोजगार कम्पनीहरू मध्ये उनले सबैभन्दा राम्रो सुविधा दिने कम्पनी छानी सोही मार्फत साउदी अरेबिया जानका लागि छनोट भए। स्काफोल्डीङ कामको लागि मासिक रु ४०,००० तथा निःशुल्क खाने र बस्ने सुविधासहित जाने निर्णय गरे। उनले म्यानपावर कम्पनीलाई छनोट सेवा शुल्क वापत जम्मा १० हजार रुपैयाँ बुझाएका थिए। उक्त रकम खाडी मुलुकमा एजेन्टमार्फत काम गर्न जानेहरूको भन्दा निकै न्यून थियो। विदेश जानुअघि उनले तयार गरेका सम्पूर्ण कागजातहरूको एक/एक प्रति घर पठाएका थिए र आफ्नी पत्नीलाई ती कागजपत्रहरू सुरक्षित राख्न भनेका थिए। रामका अनुसार गन्तव्य मुलुक पुगे पश्चात: आफुले काम गरिरहेको रोजगारदाता कम्पनीमा सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम तलब र अन्य सुविधाहरू पाइरहेका छन्। उनी तलब र ओभरटाइम समेत गरेर मासिक ४५ देखि ५० हजारसम्म कमाउँछन्। खान, बस्नको सुविधा उनलाई रोजगारदाता कम्पनीले उपलब्ध गराएको छ। राम लगायत सीप सिक्ने जानेहरूले सरकारले तोकेको न्यूनतम रुपैयाँमात्र तिरेका छन् भने सीप नसिकी जानेहरूले सरकारले तोके भन्दा अधिकतम रकम तिरेको रामले टेलिफोनबाट अप्रवासी स्रोत केन्द्रलाई

कठमाण्डौ स्थित तालिम केन्द्रमा तालिम लिने क्रममा यूवाहरु

बताए । रामको भनाई अनुसार उनले सीप सिकेर गएका कारणले थोरै लागतमा विदेशमा काम गर्न जान पाए र उनको तलब पनि सीप तालिम नलिई साधारण काम (लेबर) मा जाने साथीहरूको भन्दा धेरै थियो । रामकै अनुसार सीप सिकेर जानेलाई त्यहाँ ट्रेड र सीप नसिकी जानेलाई हेल्पर भन्छन् । निश्चित रूपमा हेल्परको तलब ट्रेडमा जानेभन्दा कम हुन्छ । हेल्परलाई जहाँसुकै जे पनि काम गर्न पठाइन्छ भने ट्रेडमा जानेले निश्चित काम गर्नुपर्दछ । यसै कारण उनी आफूलाई सीप सिकेर विदेशमा काम गर्न गएकोमा भाग्यमानी र बुद्धिमान ठान्छन् ।

स्काफोल्डीड कामको लागि मासिक रु ४०,००० तथा निःशुल्क खाने र बस्ने सुविधासहित जाने निर्णय गरे । उनले म्यानपावर कम्पनीलाई छनोट सेवा शुल्क वापत जम्मा १० हजार रुपैयाँ बुझाएका थिए ।

हुन्छ । यस्तो काम प्रायजसो अप्ठ्यारो र शारीरिक मिहेनत बढी गर्नु पर्ने हुन्छ । यसको बाबजुद पारिश्रमिक पनि कम हुने र काममा जोखिम पनि बढी हुने अवस्था रहन्छ । त्यसैले, सीप सिकेर मात्र वैदेशिक रोजगारीमा जानु पर्दछ भन्ने कुरालाई विशेष जोड दिनु पर्दछ ।

परामर्शदाताले सीप सम्बन्धी तालिमहरू तथा सीप तालिम प्रदायक निकाय र संस्थाहरूको बारेमा जानकारी लिन आवश्यक छ । जस्तै: वैदेशिक रोजगार बोर्ड, स्थानीय तहबाट सञ्चालन गरिएका तालिमहरू, तालिम प्रदायक संस्थाहरू लगायत परियोजनाहरूले प्रदान गर्ने सीप विकास सम्बन्धी तालिमहरू ।

सुरक्षित आप्रवासन परियोजना (सामी) ले वैदेशिक रोजगारीमा जाने निर्णय गरिसकेका सीप तालिमको लागि आवश्यक पर्ने योग्यताहरू पुरा भएका व्यक्तिहरूलाई निःशुल्क व्यवसायिक सीप सम्बन्धी तालिमहरू प्रदान गर्दछ । जसमा तालिम अवधिभर खान र बस्न पनि पैसा लाग्दैन ।

वैदेशिक रोजगारीबाट विभिन्न सीप आर्जन गरी स्वदेश फर्केका कामदारहरूको निःशुल्क सीप परीक्षण

वैदेशिक रोजगारीको क्रममा गन्तव्य मुलुकबाट विभिन्न सीप आर्जन गरी स्वदेश फर्केका कामदारहरूले आफूले आर्जन गरेको सीप तथा दक्षतालाई परीक्षण गराई सीप आर्जनको प्रमाणपत्र लिन चाहेमा वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालयले अन्य सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूसँगको सहकार्यमा ती स्वदेश फर्केका कामदारहरूको निःशुल्क सीप परीक्षण गराउने कार्य गर्दछ ।

*** (यी माथि उल्लेखित सीप सम्बन्धी कुराहरू परामर्शदाताले आवश्यकता अनुसार अधिल्ला परामर्शका चरणहरूमा पनि प्रयोग गर्नु पर्दछ)**

मुख्य सन्देशहरू

- विदेशमा काम गर्न जाने नै हो भन्ने पर्याप्त सूचना र सीप तालिम लिएर मात्र जाऔं ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जाने सोच बनाएका व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी नजिकका स्रोत/सूचना केन्द्रमा गई वैदेशिक रोजगारीका प्रक्रियाहरू, ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू तथा निःशुल्क सीप तालिम सम्बन्धी जानकारी लिन सुझाव दिने ।
- सीप तालिम लिन इच्छुक सेवाग्राहीहरूलाई निःशुल्क सीप तालिमको लागि आवश्यक पहल तथा सहयोग गर्ने ।
- सीप तालिम नलिईकन नक्कली सीप प्रमाणपत्र बनाई वैदेशिक रोजगारीमा जानु हुँदैन, त्यसो गरे गन्तव्य मुलुक पुगे पश्चात कामदारलाई नै समस्या हुन्छ भन्ने सन्देश दिने ।

3.6 वैदेशिक रोजगारीका लागि घरेलु कामदार सम्बन्धी परामर्श

(वैदेशिक रोजगारीको घरेलु कामदारको सन्दर्भमा नेपाल सरकारको प्रचलित नीति तथा कानून बमोजिम सूचना तथा परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने)

सेवाग्राही महिला भए उहाँहरूको विषय र सन्दर्भ सार्वजनिक रूपमा प्रस्तुत गर्नु उपयुक्त नहुन सक्छ । महिलासँग सम्बन्धित विषयहरू सामाजिक मूल्य मान्यताका आधारमा संवेदनशील हुनुका साथै महिला सेवाग्राहीलाई आफ्नो जिज्ञासा, प्रश्न तथा अन्य समस्या खुलेर राख्न असहज हुन सक्दछ । यस्तो अवस्थामा महिलालाई महिला परामर्शदाताबाट छुट्टै र विशेष परामर्श सेवा प्रदान गर्नु अत्यावश्यक हुन्छ ।

स्केच/सामी परियोजना

उद्देश्य

- घरेलु कामदारका लागि आवश्यक पर्ने सीप, भाषा र व्यवहारको जानकारी प्रदान गर्ने ।
- विदेश जाँदा प्रयोग गर्ने विमानस्थल, इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) को विषयमा जानकारी प्रदान गर्ने ।
- विदेशमा आवश्यक पर्ने सम्पर्क नम्बर, सम्पर्क स्थान र निकायहरूको जानकारी प्रदान गर्ने ।
- घरेलु कामको प्रकृति तथा जोखिमहरूबारे जानकारी दिने ।

आवश्यक सामग्रीहरू:

- वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदारले जान्ने पर्ने महत्त्वपूर्ण कुराहरू
- घरेलु महिला कामदारले बुझ्नु पर्ने कुराहरू

विधि: छलफल, हाते सामग्रीको प्रयोग

प्रक्रिया : महिला सेवाग्राहीहरूका लागि परामर्श सुरु गर्दा कुन देश जान लागेको हो, को मार्फत जान लागेको हो, पारिवारिक अवस्था कस्तो छ ? जस्ता कुराहरू नम्र तरिकाबाट सोधी उहाँहरूलाई बढी भन्दा बढी आफ्ना कुराहरू राख्ने मौका दिनु पर्दछ । सबै कुरा सुनिसकेपछि मात्र आवश्यक जानकारी तथा सूचना प्रदान गर्नु पर्दछ । आवश्यकता अनुसार छुट्टै परामर्श गरिसकेपछि साथमा आउने परिवारका सदस्य, नातेदार वा साथीलाई पनि महत्त्वपूर्ण कुराहरू बताउनु पर्दछ ।

घरेलु कामको सन्दर्भमा महिला सेवाग्राहीहरूले नेपाल सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम रहेर वैदेशिक रोजगारीमा जाने निर्णय गरिसकेको अवस्थामा उनीहरूको निर्णयलाई परामर्शदाताले सम्मान गर्नु पर्दछ । हामी तपाईंको जाने निर्णय वा

घटना अध्ययन नं. ४

फूलकुमारीले घरेलु कामदारका रुपमा काम गर्दाको अनुभव

मेरो घर सर्लाही जिल्ला हो र मैले आफ्ना २ छोरा र ३ छोरीहरूलाई घरमा छाडी घरेलु कामदारका रुपमा कुवेतमा काम गर्न गएकी थिएँ । मलाई विरगन्ज रक्सौल नाकाबाट २० देखी २२ जना महिलाहरूको समूहमा भारतको मुम्बई हुँदै सुभद्रा (नाम परिवर्तन) नामकी एजेन्टले कुवेत पुऱ्याएकी थिइन् । सिमानामा प्रवेश गर्ने क्रममा सुरक्षाकर्मी तथा मानव अधिकारकर्मीले सोध्दा, म माईत जाँदैछु र ऊ सुभद्रा (अवैधानिक एजेन्ट) मेरो दिदी हो भन्नु भनेर सिकाइएको थियो । मलाई भारतबाट किन लर्गिँदैछ, मलाई नेपालबाट पठाउँदा हुँदैन, भनी जिज्ञासा राख्दा एजेन्टले नेपालमा झन्झट धेरै हुन्छ, तिमीलाई जानबाट रोक्न पनि सक्छ, खर्च धेरै लाग्छ र रोजगारदाताले भारतबाटै टिकट दिएको छ आदि भन्यो । साथै भारत जाँदा बाटोमा पनि विदेशमा खुब कमाइ हुन्छ, कस्तो राम्रो बस्नखान व्यवस्था गरिएको हुन्छ, घरको सम्झना नै आउँदैन भनी लोभ्याउँदै दिल्ली लगियो । त्यहाँ मलाई १२ दिन राखियो, लखनऊमा १ दिन र त्यहाँबाट मुम्बईको एयरपोर्ट हुँदै कुवेत पुऱ्याइएको थियो ।

अहिले आएर बुझ्दा, त्यो एजेन्टले मलाई गैह्रकानूनी रुपमा नेपालबाट श्रम स्वीकृति नलिई कुवेत उडाएको रहेछ । त्यसैले मलाई उसले भारतबाट उडायो । कुवेत एयरपोर्ट पुगिसकेपछि मलाई कामदार सप्लाई गर्ने अफिसमा लगियो । त्यहाँ नेपाली लगायत अन्य मुलुकका महिलाहरू थिए । त्यहिँ अफिसमा मेरो स्वास्थ्य परिक्षण गरियो । त्यसपछि, एउटी कुवेती महिला कामदार लिन आएकी हुँदा त्यहाँ भएका सबै महिलाहरूलाई लाइनमा राखी उनलाई छान्न लगाईयो, पहिलो दिनमै म छानिएँ । मलाई त्यसपछि ती कुवेती घरधनीले आफ्नो गाडीमा राखेर उनको घरमा लगिन् । भोलीपल्ट घरधनीले घरका कामहरू जस्तै झाडुपोछा लगाउने, कपडा धुने, द्वाइलेट सफा गर्ने, आइरन गर्ने, बच्चालाई कसरी नुहाउने आफ्नो भाषामा इसारा गरेर सिकाइन् । त्यसै अनुरूप सधैं बिहान ५ बजे सवेरै उठेर म काम गर्थेँ । पहिले मेसिनले पोछा लगाउनु पर्थ्यो । त्यसपछि मेसिनमा लुगाधुने, द्वाइलेट सफा गर्ने काम गर्थेँ । घाम नलागेका बेला लुगा सुकाउने काम पनि मेसिनले नै गर्नु पर्थ्यो ।

म काम गर्ने कुवेती घर असाध्यै ठूलो थियो, घरको सरसफाइ मैले नै गर्नुपर्थ्यो । साथै ती कुवेती घरधनीकी ८ वटा बच्चाहरू (६ छोरा, २ छोरी) थिए र उनीहरूको रेखदेख गर्ने काम पनि मैले गर्नु पर्थ्यो । बच्चाले भनेको कुरा नगर्दा, नबुझ्दा बच्चा रिसाउने र मलाई पिट्ने, गाली गर्ने गर्थे । दैनिक १७ / १८ घण्टा काम गर्नु पर्थ्यो । घरबाट बाहिर कतै जान पाइँदैनथ्यो । बिदा पनि कहिल्यै हुँदैनथ्यो । २ वर्ष लगातार काम गरे । बुर्का लगाएर बस्नु पर्थ्यो । सुरुको २/३ महिनासम्म भाषा नबुझ्ने समस्या धेरै भयो, सबै काम इसाराले र साहुनीले सिकाए अनुसार गर्थेँ । काममा गल्ती भएर होला कहिलेकाहीँ घरधनीले गाली गर्थिन, तर म घरधनीले बोलेको केही बुझ्दिनथेँ, खालि टुलुटुलु उसको मुख हेर्ने र नमस्कार गरेजस्तो हात जोडेर उसको अगाडि उभिरहन्थेँ । एक दिन कपडामा आइरन गर्दा कपडा जलेकाले १० दिनार जरिवाना तिर्नु पर्यो ।

स्केच/सामी परियोजना

विदेशमा घरेलु कामदारका रूपमा जाँदा खाना पकाउने तथा सरसफाइसँग सम्बन्धित मेसिन चलाउने सीप र भाषाको ज्ञान भयो भने काम गर्न सजिलो हुन्छ । काम नजानेको र काम विप्रेको कारणले थप हिंसामा पर्छौं । त्यहाँ हाम्रो जस्तो कुचोले घर सफा गरिंदैन । त्यसका लागि भ्याकुम क्लिनर र पोछा लगाउने मेसिन हुन्छ, त्यहाँ हातले होइन, मेसिनले लुगा धोइन्छ । पोछा लगाउने मेसिनमा कपडा भिजाएर सेट गरी गुडाउनु पर्छ । त्यो गुडाउँदै जाँदा आफैं पोछा लाग्दै जान्छ । खाना पकाउने अनेक प्रकारका इलेक्ट्रोनिक मेसिन हुन्छन् र ती सबै चलाउन सीप चाहिन्छ । यस्ता मेसिन चलाउने सीप जान्नु महत्त्वपूर्ण हुन्छ र यी सबै काम सावधानीपूर्वक गर्नुपर्छ नत्र गाली, हिंसा साथै पैसा समेत तिराउँछन् ।

विरगन्ज रक्सौल नाकाबाट
२० देखी २२ जना
महिलाहरूको समूहमा
भारतको मुम्बई हुँदै सुभद्रा
(नाम परिवर्तन) नामकी
एजेन्टले कुवेत पुर्‍याएकी
थिइन् । सिमानामा
प्रवेश गर्ने क्रममा
सुरक्षाकर्मी तथा मानव
अधिकारकर्मीले सोध्दा, म
माईत जाँदैछु र ऊ सुभद्रा
(अवैधानिक एजेन्ट)
मेरो दिदी हो भन्नु भनेर
सिकाइएको थियो ।

विचारलाई सम्मान गछौं, हामी तपाईंको वैदेशिक रोजगारी सफल रहोस् भन्ने चाहन्छौं र त्यसका लागि तपाईंले ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूको बारेमा परामर्श गर्दछौं भन्दा ती महिला सेवाग्राहीहरूको विश्वास जित्न सकिन्छ। स्रोत केन्द्र तपाईंलाई सही सूचना दिन र सहयोग गर्न सधैं तत्पर छ भनी महिला सेवाग्राहीहरूलाई विश्वस्त पार्नु पर्दछ।

घरेलु महिला कामदारको रूपमा गन्तव्य मुलुकमा काम गर्ने महिलाले मूलतः के-के काम गर्नुपर्छ? जस्तै: विद्युतीय उपकरणको प्रयोग (लुगा धुने मेसिन चलाउने, खाद्यपदार्थ राख्ने/चिस्याउने फ्रिजको प्रयोग, लुगामा लगाउने इस्त्रीको प्रयोग, भुईँ सफा गर्ने भ्याकुम क्लिनर, भाँडा सफा गर्ने मेसिनको प्रयोग, खाना तताउने मेसिन ओभनको प्रयोग), बालबालिका तथा शिशु हेर्ने र स्याहारशुसार गर्ने, दैनिक १७/१८ घण्टासम्म पनि काम गर्नुपर्ने हुनसक्छ, अरु कम्पनीहरूमा काम गर्दा जस्तो विदा नपाउन सक्ने जस्ता जानकारीहरू पनि प्रदान गर्नु पर्दछ। यद्यपि, सबै घरेलु कामदार शोषणमा पर्छ वा दुःख नै पाउँछ भन्ने मात्र पनि होइन, यदि प्रकृयागत हिसाबले घरेलु कामसँग सम्बन्धित सीप तालिम लिई, बोलिचालिका लागि आधारभूत भाषाको ज्ञान लिई विदेश गएमा अनि रोजगारदाता असल भएमा घरेलु कामदारको विदेश बसाई सहज र सफल हुने गरेका विगतको अनुभव छ।

अवैधानिक तवरबाट श्रम स्वीकृति नलिई घरेलु काममा जाँदा र श्रम स्वीकृति लिई जाँदा हुने अन्तरको बारेमा सूचना दिनुपर्दछ।

घरेलु काम र कम्पनीको काममा हुने अन्तरको बारे सूचना दिनु पर्छ :

घरेलु कामदारको रूपमा वैदेशिक रोजगार	कम्पनीको कामदारको रूपमा वैदेशिक रोजगार
रोजगारदाताले रोजगार करार/सम्झौता नगर्न सक्दछ, साथै नातेदारहरूको घरमा कामका लागि पठाइदिन पनि सक्दछ।	रोजगारदाताले कामदारसँग रोजगार करार/सम्झौता गर्दछ। सेवा सुविधा र काम गर्ने स्थान तोकिएको हुन्छ।
दैनिक रूपमा बिहान ४ वा ५ बजे देखि बेलुका ११ वा १२ बजे रातिसम्म पनि काम गर्नुपर्ने हुन सक्दछ।	काम गर्ने समय निश्चित हुन्छ। प्रायजसो दैनिक ८ घण्टाको कार्य समय हुन्छ।
धेरै समय काम गरे पनि अतिरिक्त समय गरेको कामको पारिश्रमिक पाइँदैन।	८ घण्टा भन्दा धेरै समय काम गरेमा ओभरटाइमको रूपमा हिसाब गरिने छ र कम्पनीको नियम अनुसार अतिरिक्त पारिश्रमिक पनि पाइन्छ।
धेरैजसो घरेलु महिला कामदारले हप्ताको एक दिन पनि छुट्टी पाउँदैनन्।	हप्तामा १ दिन र कम्पनीको नियमानुसार अन्य सरकारी विदाहरू पनि पाइन्छ। विदामा बाहिर घुम्न जान पाइन्छ।
रोजगारदाताले आफ्नो घरबाट बाहिर निस्कन नदिने हुँदा, अप्ठेरो परेको बेला दूतावास लगायतका अन्य सहयोगी निकाय/संस्थाहरू कहाँ गएर आफ्नो गुनासो सुनाउन वा उजुरी गर्न कठिन हुन्छ।	दूतावास लगायतका अन्य सहयोगी निकाय/संस्थाहरूसम्म पुग्न र सहयोग प्राप्त गर्न सहज हुन्छ।
घरको चौघेरामा सिमित हुनुपर्छ।	कामदार शिबिर/होस्टेलमा समूहमा बस्न पाइन्छ।
ठुलो परिवारमा पनि एक जनाले नै काम गर्नुपर्ने हुन सक्छ। घरका सबै जसो काम गर्नु पर्ने हुन्छ।	कम्पनीमा धेरै साथीहरू मिलेर काम गरिन्छ। के काम गर्ने भन्ने कुरा निश्चित हुन्छ। साथीहरूसँग मनका कुराहरू साँट्न पाइन्छ।
अन्य सहयोगी साथीहरूको साथ पाउन कठिन हुन्छ।	कुनै समस्या परेमा अन्य साथीहरूले सहयोग गर्न सक्ने संभावना धेरै हुन्छ।
बीमा नहुन पनि सक्दछ।	बीमा गरिएको हुन्छ।

घरेलु कामदारका रूपमा वैदेशिक रोजगारमा जाने देश, अवस्था, योग्यता, उमेर तथा प्रक्रियाहरू सरकारको निर्णय अनुसार वेला वेलामा परिवर्तन हुन सक्दछ। सोही अनुसार अद्यावधिक जानकारीहरू परामर्शदाताले प्रदान गर्नु पर्दछ।

गन्तव्य मुलुकमा अधिकांश घरेलु काम प्रायः मेसिनले गर्नुपर्ने हुन्छ। घरेलु कामदारका लागि दिइने ३० दिने सीप तालिम घरेलु काममा जाने कामदारहरूले अनिवार्य रूपमा लिनु पर्छ, जस्तै गर्दा गन्तव्यमुलुकमा घरेलु कामका लागि प्रयोग हुने मेसिनको बारेमा जानकारी हुनुको साथै ती मेसिनहरू चलाउन सकिन्छ। यस्ता तालिम नलिई नक्कली प्रमाणपत्र बनाउने, नजानेको काम जान्दछु भनेर ढाँटेर वैदेशिक रोजगारीमा जानु हुँदैन। यसबाट पछि आफैं समस्यामा परिन्छ। यसका अलावा आफू काम गर्नका लागि जान लागेको गन्तव्य मुलुकको सामान्य घरायसी काम र बोलिचालीका भाषा सिकेर जानु उपयुक्त हुन्छ भन्ने जानकारी प्रदान गर्ने।

अवैधानिक एजेन्टले वैदेशिक रोजगारमा जान लामो पैसा अहिले म हालि दिन्छु कमाए पछि पैसा दिनु भनेको हुन सक्छ अथवा पैसा मागेको पनि हुनसक्छ। महिलालाई घरेलु कामदारका रूपमा पठाउने इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) ले गन्तव्य मुलुकको रोजगारदाताबाट कामदार खोजिदिए वापत पहिल्यै रकम पाइसकेको हुन्छ, त्यसैले कामदारले कुनै पनि शुल्क/रकम बुझाउनु पर्दैन भन्ने कुरा बुझाउन अत्यन्तै जरुरी छ।

गन्तव्य मुलुकमा रहँदा घरेलु कामदार समस्यामा पर्ने जोखिम बढी हुन्छ र यस्तो अवस्थामा सहयोगका लागि नेपाली दुतावास वा अन्य निकाय समक्ष पुग्न कठिन हुन्छ। यसको बाबजुद घरेलु कामदारको महत्वपूर्ण कागजातहरू जस्तै पासपोर्ट, भिषा सबै घरधनी तथा रोजगारदातासँग हुने हुदाँ शोषणमा पर्न सक्ने जोखिम बढी हुन्छ। त्यसैले समस्या परेको बेलामा सहयोगी निकायहरूबाट सहयोग प्राप्त गर्न वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सबै कागजातहरू (जस्तै: पासपोर्ट, भिषा, सम्झौतापत्र, शुल्क तिरेको भरपाई, बिमाको कागज, मेडिकल रिपोर्ट) को एक प्रति प्रतिलिपि आफूसँग सुरक्षित राख्नु पर्दछ र आर्को एक प्रति आफ्नो घर परिवारमा छोड्नु पर्दछ भन्ने बारे सेवाग्राहीलाई सूचना प्रदान गर्नु पर्दछ।

गन्तव्य मुलुक पुगिसकेपछि कुनै कारणले काम चित्त बुझेन (जस्तै: घरधनी/रोजगारदाता मन परेन, जानुअघि भनेको जस्तो काम र तलव भएन, दुर्व्यहार भयो) भनेर आफूखुसी करार अवधि नसकी नेपाल फर्किन गाह्रो छ। घरधनी/रोजगारदाताले पनि आफुले रकम तिरेर ल्याएको मान्छे फर्कोस् भन्ने चाहँदैन र नेपाल फर्कने अनुमति हतपत दिँदैन। सोही कारणबाट कतिपय नेपाली घरेलु महिला कामदारहरू श्रम शोषण सहेर करार अवधिभर काम गर्न बाध्य छन्। तसर्थ रोजगारीमा जानुअघि नै सबै कुरा बुझेर, इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति लिएर स्वदेशी विमानस्थलबाट मात्र जानु पर्दछ। वैदेशिक रोजगारीका लागि घरेलु काममा जोखिम बढी हुने भएकाले अन्य सुरक्षित रोजगारीको क्षेत्र जस्तै, कम्पनी, सुपरमार्केट, होटेल, सिलाई बुनाई, ब्यूटीपार्लर आदिमा सीप सिकेर जान प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ।

३.७ वैदेशिक रोजगारीको लागि कामदार छनौट प्रकृया सम्बन्धी परामर्श

वैदेशिक रोजगारीको सन्दर्भमा कामदार छनौट प्रकृया एक महत्वपूर्ण प्रकृया हो। सामान्यतया, गन्तव्य मुलुकस्थित रोजगारदाताले त्यहाँको सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकायबाट आप्रवासी कामदार/श्रमिक आपुर्तिको लागि स्वीकृति लिने देखि नेपालस्थित वैदेशिक रोजगार विभागले अन्तिम श्रम स्वीकृति प्राप्त गरी कामदार गन्तव्य मुलुकको लागि प्रस्थान गर्ने सम्मको प्रकृयालाई कामदार छनौट प्रकृया भन्ने बुझिन्छ। कामदार छनौट प्रकृयामा गन्तव्य मुलुकस्थित रोजगारदाता, नेपाली कूटनीतिक नियोग, नेपालस्थित वैदेशिक रोजगार विभाग, इजाजतपत्र प्राप्त संस्था लगायतका अन्य नीजि क्षेत्रहरू संलग्न हुने गर्दछ। यस छनौट प्रकृयाको बारेमा तल बुदांगत रूपमा संक्षिप्त उल्लेख गरिएको छ, यी प्रकृयाहरूको बारेमा परामर्शदाताले सेवाग्राहीहरूलाई बुझ्ने शैलीमा विस्तृत रूपमा जानकारी प्रदान गर्नु पर्दछ:

- गन्तव्य मुलुकस्थित रोजगारदाताले त्यहाँको सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायबाट आप्रवासी कामदार आपुर्तिको लागि कामदारको रोजगारीको क्षेत्र, संख्या, आधारभूत सेवा तथा सुविधा लगायतका कुराहरू खुलाई स्वीकृति लिने गर्दछ।
- रोजगारदाताले गन्तव्य मुलुकस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोग खासगरी दुतावासमा नेपाली कामदार आपुर्तिको लागि कामदार मागपत्र पेश गर्ने गर्दछ।
- गन्तव्य मुलुकस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोगले सम्बन्धित रोजगारदाताको कानूनी तथा आर्थिक अवस्थाको बारेमा निरीक्षण गरी कामदार मागपत्र प्रमाणीत गर्ने गर्दछ।

- नेपालस्थित वैदेशिक रोजगार विभागले सबै आवश्यक कागजात जाँच गरी कामदार छनौटको लागि पुर्व स्वीकृति प्रदान गर्ने गर्दछ ।
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले राष्ट्रिय स्तरको दैनिक खबर पत्रिकामा वैदेशिक रोजगार नियामवली, २०६४ बमोजिम कामदार मागको लागि बिज्ञापन प्रकाशन गर्ने गर्दछ ।
- कामदारको अर्न्तवार्ता, स्वास्थ्य जाँच, बीमा, अभिमुखीकरण तालिम लगायतका अन्य आवश्यक प्रकृया पूरा गर्ने गरिन्छ ।
- सम्बन्धित मुलुकको रोजगारदाताले कामदारको नाममा रोजगारीको लागि भिषा जारी गर्छ र रोजगार करारपत्र उपलब्ध गराउँदछ ।
- वैदेशिक रोजगार विभागले यी सबै कागजात/प्रकृया पूरा गरिसकेपछि अन्तिम श्रम स्वीकृति जारी गर्ने गर्दछ ।
- यस पश्चात, कामदार रोजगारीको लागि गन्तव्य मुलुक प्रस्थान गर्ने गर्दछ ।

3.८ सुरक्षित विप्रेषण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी परामर्श

वैदेशिक रोजगारीको मुख्य उद्देश्य भनेको नै पैसा कमाउनु हो । विदेशको कमाई दिगो नहुन पनि सक्छ, त्यसैले खर्च गर्दा विशेष ध्यान दिनु पर्दछ । आफूले कमाएको रकम के गर्ने, केमा खर्च गर्ने भन्ने विषय नितान्त व्यक्तिगत निर्णय हो । रकमको प्रयोग गर्दा सही निर्णय लिन सकेमात्र यसबाट बढी मात्रामा फाइदा लिन सकिन्छ । पैसा कति कमाइन्छ भन्दा पनि कति बचत वा लगानी गर्न सकियो भन्ने कुरा महत्वपूर्ण हुन्छ । वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा लाग्ने खर्च र विदेशबाट हुन सक्ने कमाई तथा नेपालमा नै रोजगारी गर्दा हुने कमाई र विदेशमा गई काम गर्दा हुने कमाईको बारेमा तुलना गरी लाभ हुने काममा मात्र जानु पर्दछ भन्ने सूचना प्रदान गर्नु पर्दछ । साथै, वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेश जानु अघि नेपालमा बैंक खाता खोल्नु पर्दछ र विदेशबाट रकम नेपाल पठाउँदा औपचारिक माध्यम जस्तै: रेमिट्यान्स कम्पनी, बैंक आदि मार्फत पठाउनु पर्दछ भनी सेवाग्राहीलाई जानकारी प्रदान गर्नु पर्दछ ।

वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त रकमलाई सुरक्षित र उपलब्धमूलक बनाउने धेरै उपायहरू छन् ती मध्ये केही उपायहरूको बारेमा आप्रवासी स्रोत केन्द्रका परामर्शदाताले सेवाग्राहीको आवश्यकता र चासोलाई सम्बोधन हुने गरी सूचना तथा परामर्श प्रदान गर्नु पर्दछ ।

- वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा जति सक्दो कम खर्चमा जानु पर्दछ ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जानको लागि यदि ऋण लिनु पर्ने भएमा धेरै ब्याजदर पर्ने गरी ब्यक्तिबाट ऋण लिनु हुँदैन । ऋण प्रदान गर्ने संस्थाहरू जस्तै बैंक, सहकारी जस्ता सेवा प्रदायकबाट लिनु पर्दछ ।

स्केच/सामी परियोजना

- विदेश पुगेपछि परिवारमा कसले ? कहाँबाट ? कसरी ? विप्रेषण प्राप्त गर्ने र त्यो विप्रेषणलाई कसरी ? उपयोग गर्ने भन्ने बारेमा परिवारमा सरसल्लाह वा सहमति गरेरमात्र विदेश जानु पर्दछ । जसले गर्दा प्राप्त भएको विप्रेषणको प्रयोगलाई लिएर हुन सक्ने घरायसी झगडा, मन मुटावलाई न्यूनीकरण गर्न सहयोग मिल्दछ ।
- विदेशमा वा परिवारमा धेरै खर्च गर्ने बानीलाई घटाउनु पर्दछ । विदेशको कमाई अस्थायी भएकोले गर्दा समयमा नै यसको सदुपयोग गर्नु पर्दछ । धेरै मनोरञ्जन, फजूल खर्च, देखासिखी गर्न भन्दा बचत बढाउन प्रतिस्पर्धा गर्नु पर्छ ।
- रकम लिएर आउँदा जाँदा सुरक्षा अपनाउनु पर्दछ । साथी लिएर हिड्ने, धेरै रकम बोकेर नहिड्ने जसले गर्दा रकम तथा ज्यानको सुरक्षा बढाउँछ । सापटी दिने, ढुकुटी खेल्ने जस्ता कार्य नगर्ने ।
- हुन्डी वा ब्यक्तिगत रुपमा घरमा पैसा नपठाउने । यसरी रकम पठाउँदा हराउने, र जिम्मेवारी नलिने हुन्छ । यो कानून विपरित कार्य पनि हो । घर जग्गा खरिद गर्दा, बैंकमा रकम जम्मा गर्दा वा अन्य धेरै प्रयोजनका लागि कमाईको स्रोत खुलाउनु पर्ने हुन्छ, हुण्डीबाट पठाएको रकम आधिकारिक नहुँदा हुँदा स्रोत खुलाउन कठिनाई पर्छ । स्थानीय स्तरमा उपलब्ध बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता खोली बैंक मार्फत नै कारोवार गर्ने ।
- घर परिवार तथा कामदारले आम्दानी तथा खर्चको विवरण लिखित रुपमा राख्नु पर्छ । साथै, कारोवार सम्बन्धित सम्पूर्ण कागजपत्रहरू सुरक्षित राख्ने ।
- विदेशको कमाईलाई बढी भन्दा बढी बचत गर्ने र सुरक्षित र बढी प्रतिफल दिने क्षेत्रमा लगानी गर्ने । घरमा रहेका परिवारका सदस्यहरूले पनि आय आर्जनका थप विकल्पको खोजी गर्ने, बचत बृद्धि, लगानी बृद्धि, पारिवारिक द्वन्द्व न्यूनीकरण, सामाजिक सद्भाव तथा सहयोगी भावना बढाउने कार्य गर्ने ।
- परिवारका सदस्यहरूको विछोड नभई एक आपसमा माया र सहयोग गरी नेपालमा नै आयआर्जन गर्ने योजना बनाउने । जसको लागि विदेशबाट फर्किएर नेपालमा नै कुनै उद्यम गर्ने सोच राख्ने र योजना बनाउने ।

३.९ उजुरी, गुनासो र ठगी सम्बन्धी परामर्श

वैदेशिक रोजगारीमा जाने वा गएका व्यक्तिहरू विभिन्न किसिमका समस्याहरूमा पर्न सक्दछन् । त्यस्ता समस्याहरू जस्तै: पासपोर्ट लिएर लामो समयसम्म फिर्ता नदिएको, वैदेशिक रोजगारीमा पठाउँछु भनी झुटो आश्वासन दिई रकम लिएर लामो समयसम्म नपठाएको, विदेशमा सम्झौता अनुसार काम र पारिश्रमिक नपाएको, लामो समय देखि विदेश गएको व्यक्ति परिवारसँग सम्पर्कबिहिन भएको, गन्तव्य मुलुकमा अलपत्र परेको, वैदेशिक रोजगारको क्रममा मृत्यु तथा अंगभंग भएको, गन्तव्य मुलुकमा जेल परेको, मेडिकल फेल भएर फर्कनु परेको लगायतका मुद्दाहरू हुन सक्दछन् ।

ठगीसम्बन्धी उजुरी दर्ता गर्दै

त्यस्ता मुद्दा लिएर पीडितहरू आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा सहयोगको लागि आउन सक्दछन् । यसरी आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा आएका पीडित सेवाग्राहीहरूलाई जिम्मेवारपूर्वक तरिकाले सहयोग गर्ने दायित्व आप्रवासी स्रोत केन्द्र तथा परामर्शदाताको रहन्छ । परामर्शदाताले पीडितको कुरा ध्यानपूर्वक सुनेर मुद्दाको प्रकृति र उपलब्ध प्रमाणहरूको बारेमा अध्ययन गर्नु पर्दछ । उपलब्ध प्रमाणहरू हेरी पीडितलाई सहयोगको लागि आवश्यक प्रमाण, प्रकृया, मुद्दाको लागि लाग्ने समय आदिको बारेमा जानकारी प्रष्ट तरिकाले दिनु पर्दछ । साथै आवश्यक प्रमाण तथा कागजातहरू अपुग भएको भए सो कुराहरू संकलन गर्न आवश्यक सहयोग पनि गर्नु पर्ने हुन सक्दछ । यदि कानूनी प्रकृयाका लागि प्रमाण पुगेको भए आवश्यक सहयोगको लागि परामर्शदाताले सम्बन्धित निकाय तथा साझेदार संस्थामा सिफारिस गर्नु पर्दछ । यसरी सिफारिस गर्दा मुद्दाको प्रकृति हेरी निम्नानुसारका निकायहरूमा सिफारिस गर्नु पर्दछ ।

वैदेशिक रोजगारीका मुद्दाहरूमा कानूनी सहयोगको लागि सम्बन्धित संयन्त्रहरू:

वैदेशिक रोजगारीका मुद्दाहरू	कानूनी सहयोगको लागि संयन्त्रहरू	कति समय भित्र उजुरी गर्ने ?	आवश्यक कागजातहरू
वैदेशिक रोजगार कसुर / ठगी (रकम लिई विदेश नपठाएको)	जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा वैदेशिक रोजगार विभाग	जहिले सुकै पनि उजुरी दिन सकिन्छ	१. इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) भए रकम बुझाएको वा बुझलिएको भरपाई २. व्यक्ति र अवैधानिक एजेन्टलाई दिएको हो भने वैदेशिक रोजगार प्रयोजनका लागि दिएको भन्ने जनाइएको भरपाई, आई.एम.ई स्लिप वा बैंक भौचर वा लिखत प्रमाण ३. पीडितको राहदानी वा प्रतिलिपी ४. वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी निज पिडकसँग भएका च्याट लगायत अन्य थप प्रमाण । जस्तै: भिषा, करार, अफर लेटर आदी ।
पासपोर्ट जफत	जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा वैदेशिक रोजगार विभाग	जहिले सुकै पनि उजुरी दिन सकिन्छ (तर धेरै विलम्ब गर्नु हुँदैन)	१. राहदानीको प्रतिलिपी २. नागरिकताको प्रतिलिपी ।
क्षतिपूर्ति (रोजगार करारमा उल्लेख भएको भन्दा फरक कम्पनी, काम, तलब वा सेवा सुविधा)	जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा वैदेशिक रोजगार विभाग	विदेशमा पुगेपछि कम्पनी, काम, तलब वा अन्य सेवा सुविधा फरक परेमा काम भए गरेको मितिले १ वर्ष भित्र वा कामदार नेपाल फर्केको मितिले १ वर्ष भित्र उजुरी गरी सक्नु पर्दछ ।	१. रकम बुझलिएको भरपाई २. पीडितको राहदानी ३. श्रम स्वीकृति ४. सम्झौता/ करारपत्र ५. प्रवेषाज्ञा ६. हवाई टिकट (Air Bill/Cargo Bill) ७. कम्पनी, काम र सेवा सुविधा फरक परेको प्रमाण । जस्तै: Salary Payment Sheet

आर्थिक सहायता तथा बीमा (वैदेशिक रोजगारमा गएको कामदारको करार अवधिमा वा करार अवधि समाप्त भएको १ वर्षभित्र कुनै कारणले मृत्यु भएमा वा अङ्गभङ्ग भएमा वा गम्भीर विरामी भएमा)	वैदेशिक रोजगार बोर्ड वा स्थानीय तह (गाउँपालिका, नगरपालिका वा उपमहानगरपालिका/ महानगरपालिका)	मृत्यु भएको एक वर्ष भित्र नेपाल फर्केको एक वर्ष भित्र वा स्वदेशमा अङ्गभङ्ग वा गम्भीर विरामी भएकोमा सो को १ वर्ष भित्र	१. मृत्यु अङ्गभङ्ग वा गम्भीर विरामी हुने व्यक्तिको राहदानी वा ट्राभल डकुमेन्ट र नागरिकताको प्रतिलिपी २. जाँदा आउँदाको हवाई टिकट ३. श्रम स्वीकृति ४. करार पत्र ५. मृत्यु भएको अवस्थामा मृत्यु दर्ता प्रमाण पत्र अङ्गभङ्ग वा गम्भीर विरामी भएको अवस्थामा अस्पतालको प्रमाण सम्बन्धी कागजातको प्रतिलिपी ६. मृतकसँगको नाता प्रमाणीत गरिएको कागज पत्र (नेपालीमा) ७. मृतक अविवाहित भएमा अविवाहित भएको सिफारिस पत्र ८. सम्बन्धित पालिकाको सिफारिस पत्र ९. निवेदकको नागरिकताको प्रतिलिपी । नोट: माथि उल्लेखित सम्पूर्ण कागजात नोटरीबाट प्रमाणीत गराइएको हुनु पर्दछ ।
उद्धार (गन्तव्य मुलुकमा पुगे पश्चात अलपत्र परेमा)	कन्सुलर सेवा विभाग “वैदेशिक रोजगार विभाग” वैदेशिक रोजगार बोर्ड	गन्तव्य मुलुकमा अलपत्र पर्नासाथ वा आफन्तलाई जानकारी प्राप्त हुनासाथ	१. पीडितको राहदानीको प्रतिलिपी २. श्रम स्वीकृति ३. करार पत्र ४. संभव भएसम्म पीडितबाट उद्धार गरिनु पर्ने कारण उल्लेख गरिएको कागज ५. निवेदकको नागरिकताको प्रतिलिपी ।
लाश फिर्ता	वैदेशिक रोजगार बोर्ड	तत्काल	१. मृतक कामदारको राहदानी प्रतिलिपी २. श्रम स्वीकृतिको पत्र ३. सम्झौता/करारपत्र ४. निवेदकको नागरिकताको प्रतिलिपी ।
कानूनी सहायता (गन्तव्य मुलुकमा कुनै फौजदारी अभियोग लागी पक्राउ परेमा वा मुद्दा चलेमा)	वैदेशिक रोजगार बोर्ड	पक्राउ परेको सूचना प्राप्त हुनासाथ वा पक्राउ परी वकिलको आवश्यकता पर्नु पूर्व नै	१. कामदारको राहदानी प्रतिलिपी २. श्रम स्वीकृतिको पत्र ३. सम्झौता/करारपत्र ४. थुनामा रहेको प्रहरी कार्यालय वा कारागारको नाम, ठेगाना र संभव भएसम्म सम्पर्क नं ५. निवेदकको नागरिकताको प्रतिलिपी ।

मेडिकल फेल (नेपालमा मेडिकल पास भई गएकोमा गन्तव्य मुलुकमा स्वास्थ्य परिक्षण गर्दा फेल भएर फर्कनु परेमा)	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय वा वैदेशिक रोजगार विभाग वा वैदेशिक रोजगार बोर्ड वा श्रम तथा रोजगार कार्यालय	स्वास्थ्य परिक्षणका कारण फिर्ता भएको कामदारले स्वदेश फिर्ता भएको मितिले ९० दिनभित्र	१. नेपालमा र विदेशमा स्वास्थ्य परिक्षण गराएको सक्कल रिपोर्ट वा सो को प्रमाणीत प्रतिलिपि २. स्वास्थ्यका कारणले स्वदेश फर्कनु परेको प्रमाणीत कागजपत्र, ३. आतेजाते हवाई टिकट र बोर्डिङ पास ४. कामदारको राहदानीको प्रतिलिपि ५. विशेषज्ञ समितिले मागे बमोजिमका अरु कागज पत्र ।
छात्रवृत्ति	सम्बन्धित विद्यालय माफर्त वैदेशिक रोजगार बोर्ड	अभिभावकको मृत्यु वा अङ्गभङ्ग वा अशक्त विरामी परे पश्चात तत्काल	१. राहदानीको प्रतिलिपि र श्रम स्वीकृतिको निस्सा (कामदारको) २. अविभावकको नागरिकता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि ३. मृत्यु भएको अवस्थामा मृत्यु दर्ता प्रमाण पत्र अङ्गभङ्ग वा गम्भीर बिरामी भएको प्रमाणीत गर्ने सरकारी मान्यता प्राप्त चिकित्सकको प्रमाणको प्रतिलिपि ४. नाता प्रमाणीत पत्रको प्रतिलिपि ५. वैदेशिक रोजगारीको क्रममा मृत्यु अङ्गभङ्ग अशक्त वा गम्भीर बिरामी भएको भनि सम्बन्धित स्थानिय निकायको सिफारिस ।

यसरी सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गरिएका मुद्दाहरूमा पीडितहरूले छिटो न्याय पाउने अपेक्षा राखेका हुन्छन् । तर कानूनी प्रकृत्यामा जाँदा सम्बन्धित निकायहरूमा समयमै मुद्दा दर्ता भए पनि कतिपय मुद्दाहरूको लागि बढि समय लाग्न सक्छ । खास गरी गन्तव्य मुलुकमा भएका घटनाहरूलाई सम्बन्धित मुलुकमा रहेको दुतावास लगायत विभिन्न निकायहरूमा आवश्यक सहयोग तथा प्रकृत्याको लागि पठाउनु पर्ने हुन सक्दछ । यस्तो अवस्थामा मुद्दाको जानकारी आउन तथा छिनोफानो हुन सोचे भन्दा बढि समय लाग्न सक्दछ । त्यसैले यस्ता विषयहरूमा सेवाग्राहीहरूलाई समयमा नै प्रष्ट बताउनु पर्दछ ।

कानूनी सहायता तथा आवश्यक सहयोगको लागि सिफारिस गरिएको मुद्दाहरूको प्रगति अवस्थाको विषयमा आप्रवासी स्रोत केन्द्रले नियमित रुपमा सम्बन्धित निकायमा सम्पर्क गरी जानकारी लिनु पर्दछ । उक्त प्राप्त जानकारीलाई सेवाग्राही अर्थात तिनको आफन्तलाई सोही बमोजिम नियमित रुपमा सम्प्रेषण गर्नु पर्दछ । परामर्शकताले मुद्दाको किनारा नलागेसम्म यो प्रकृत्यालाई नियमित रुपमा अगाडी बढाउनु पर्दछ ।

आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा दर्ता भएका कतिपय मुद्दाहरूमा मनोसामाजिक समस्या पनि हुन सक्दछन् । खास गरी परिवारका सदस्यको मृत्यु तथा बेपत्ता भएको अवस्थामा र अन्य अवस्थामा पनि मनोसामाजिक समस्या हुन सक्दछ । यदि त्यस्तो व्यक्ति तथा मुद्दाहरू फेला परेमा आवश्यक सहयोगको लागि मनोसामाजिक परामर्शकर्तासँग भेट गराउने वातावरण मिलाउनु पर्दछ । सेवाग्राहीलाई मनोसामाजिक परामर्शकर्तासँग भेट गराउँदा वा भेट गर्ने प्रस्ताव गर्दा संवेदनशीलता अपनाउनु आवश्यक छ ।

घटना अध्ययन नं. ५

जोर्डनमा गार्मेन्ट कम्पनीमा कार्यरत नेपाली महिलाको अनुभव

सम्झना नेपाली (नाम परिवर्तन)को घर कावासोती नगरपालिकामा पर्छ। श्रीमान्को निधन भएपछि छोरा हुर्काउने र पढाउने जिम्मेवारी उनको काँधमा आयो। श्रीमान्को मृत्यु पश्चात उनी माइतीमा बस्दै आएकी थिईन। नेपालमा ज्याला मजदुरी गरेर छोरा पढाउने, घर चलाउने आधार नदेखे पछि उनी वैदेशिक रोजगारमा जाने निर्णयमा पुगिन्। उनको गाँउबाट ४ जना उनीसँगै पढेका साथीहरू गार्मेन्ट सम्बन्धी सिलाई तथा बुनाईको सीप सिकेर गार्मेन्टको काममा जोर्डन पुगेका थिए। सम्झनाले ती साथीहरूसँग कुरा गरिन् र सीप सिकेर वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा काम गर्न सजिलो हुने कुरा थाहा पाईन्। पासपोर्ट बनाउने क्रममा उनी स्रोत/सूचना केन्द्रमा पुगिन र गार्मेन्टको लागि आवश्यक सीप तालिमको बारेमा सम्पूर्ण जानकारी हाँसिल गरिन्।

सम्झनाको पारिवारिक र आर्थिक अवस्था देखेर स्थानीय अवैधानिक एजेन्ट उनलाई घरेलु काममा जानका लागि प्रलोभन देखाउँथे तर स्रोत केन्द्रमा आएपछि घरेलु काममा जाँदा कामको समय सिमा नहुने, ओभर टाईम नहुने, घरबाट बाहिर निस्कन नपाइने, साथीसँग सम्पर्कमा बस्न नपाइने भएकाले श्रम शोषण तथा बिभिन्न हिंसाको जोखिम पनि हुने लगायतका कुराहरू थाहा पाए पछि उनले सीप सिकेर गार्मेन्टको काममा जोर्डन जाने निर्णय गरिन। तालिम पछि जोर्डन जाने सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित कम्पनिले नै व्यहोर्ने हुँदा महिलाहरूले कुनै शुल्क तिर्नु पर्दैन।

स्रोत/सूचना केन्द्रको सहयोगमा एक महिनाको निःशुल्क तालिम लिएर उनी जोर्डन गईन। त्यहाँ उनलाई खाना र बस्ने ब्यवस्था कम्पनी आफैले गरेको छ। उनी सिधै

गार्मेन्ट मेसिन अपरेटरको तालिम पश्चात जोर्डनमा कार्यरत महिलाहरू

इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) मार्फत फ्रि भिषा फ्रि टिकटको प्रावधान अनुसार जोर्डन पुगेकी थिइन् । उनीसँग नेपाली मात्रै नभएर भारतीय, बंगलादेशी महिला पनि कम्पनीले उपलब्ध गराएको होस्टलमा बस्छन् । उनले ओभर टाइम सहित मासीक ३० हजार देखी ३५ हजारसम्म बचत गरी घरमा पठाउने गरेकी छिन् ।

सम्झनाले ती साथीहरूसँग
कुरा गरिन् र सीप सिकेर
वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा
काम गर्न सजिलो हुने कुरा
थाहा पाईन ।

३.१० मनोसामाजिक परामर्श सेवा सम्बन्धी परामर्श

वैदेशिक रोजगारीको कारणले कामदार तथा उनीहरूका परिवारले भोग्नु परेका जटिल सामाजिक परिस्थिति (सामाजिक लागत) जस्तै: घरेलु हिंसा, पारिवारिक सम्बन्धमा तनाव, पैसाको प्रयोगको विषयले परिवारमा द्वन्द, सामाजिक लाञ्छना (विशेष गरेर श्रीमतीहरूलाई), कामदारका बालबालिकाहरू उपयुक्त अभिभावकत्व बिना हुर्कने, विदेशमा कामदारको मृत्युले निम्त्याएको आघातजन्य परिस्थितिले देखापरेका मन, भावना, सोचाइसंग सम्बन्धित समस्या भोगिरहेका सेवाग्राहीहरूसंग काम गर्नुपर्ने हुन्छ। यस्ता समस्या जटिल भएमा मानसिक रूपमा विक्षिप्त हुने र आत्महत्या गर्नेसम्म जोखिम निम्तिन सक्दछ। यस्ता सेवाग्राहीलाई व्यक्तिगत अथवा पारिवारिक मनोसामाजिक परामर्श जरुरी हुन्छ। सो परामर्श सुरक्षित तथा गोपनीय वातावरणमा गर्नु जरुरी हुन्छ। यी सबै परिस्थितिहरूलाई सम्बोधन गर्न आप्रवासी स्रोत केन्द्रले यस्ता सेवाग्राहीहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रदान गर्नुपर्ने हुन्छ। आप्रवासी स्रोत केन्द्रसंग नै मनोसामाजिक परामर्श क्षेत्रमा तालिम प्राप्त मनोसामाजिक परामर्शकता उपलब्ध भएमा यस्ता समस्या भोगिरहेका सेवाग्राहीहरूलाई मनोसामाजिक परामर्शकर्ताकोमा मनोसामाजिक परामर्श सेवाका लागि सिफारिस गर्नु पर्दछ। यदि आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा तालिम प्राप्त मनोसामाजिक परामर्शकर्ता उपलब्ध नभएमा त्यस स्थानीय तहमा वा जिल्लामा यस्तो किसिमको सेवाहरू दिने निकाय, संस्थामा सिफारिस गर्नु पर्दछ।

३.११ वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी मोबाइल एप्लिकेसन सम्बन्धी परामर्श

हाल वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपाली कामदारहरूलाई लक्षित गरी विभिन्न मोबाइल एप्लिकेशनहरू वनेका छन्।

क. वैदेशिक रोजगारी

वैदेशिक रोजगार विभाग अन्तर्गत “वैदेशिक रोजगारी” मोबाइल एप्लिकेशन सञ्चालनमा रहेको छ। यो मोबाइल एप्लिकेशन डाउनलोड गरी वैदेशिक रोजगारी बारे सूचना, इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी), अभिमुखीकरण तालिम प्रदायक संस्था, महत्त्वपूर्ण सम्पर्क, पुनःश्रम स्वीकृति लगायतका विषयमा आधिकारिक जानकारी तुरुन्त प्राप्त गर्न सकिन्छ। साथै, यो मोबाइल एप्लिकेशन मार्फत वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी वैदेशिक रोजगार विभाग समक्ष गुनासो पनि टिपाउन सकिन्छ। मोबाइलको प्ले स्टोरबाट सजिलै यो एप्लिकेशन डाउनलोड गर्न सकिन्छ। यसबारे सेवाग्राहीलाई जानकारी दिनु पर्दछ।

“वैदेशिक रोजगारी” मोबाइल एप्लिकेशन सम्बन्धी अनलाईन भिडियो लिंकहरू:

<https://ujyalaoonline.com/story/22647/2019/7/2/mobile-app-for-important-foreign-job-information>

<https://youtu.be/5-bGGLvsBPc>

<https://twitter.com/Ujyalao/status/1146297952702541826>

ख. “शुभ यात्रा” मोबाइल एप्लिकेशन:

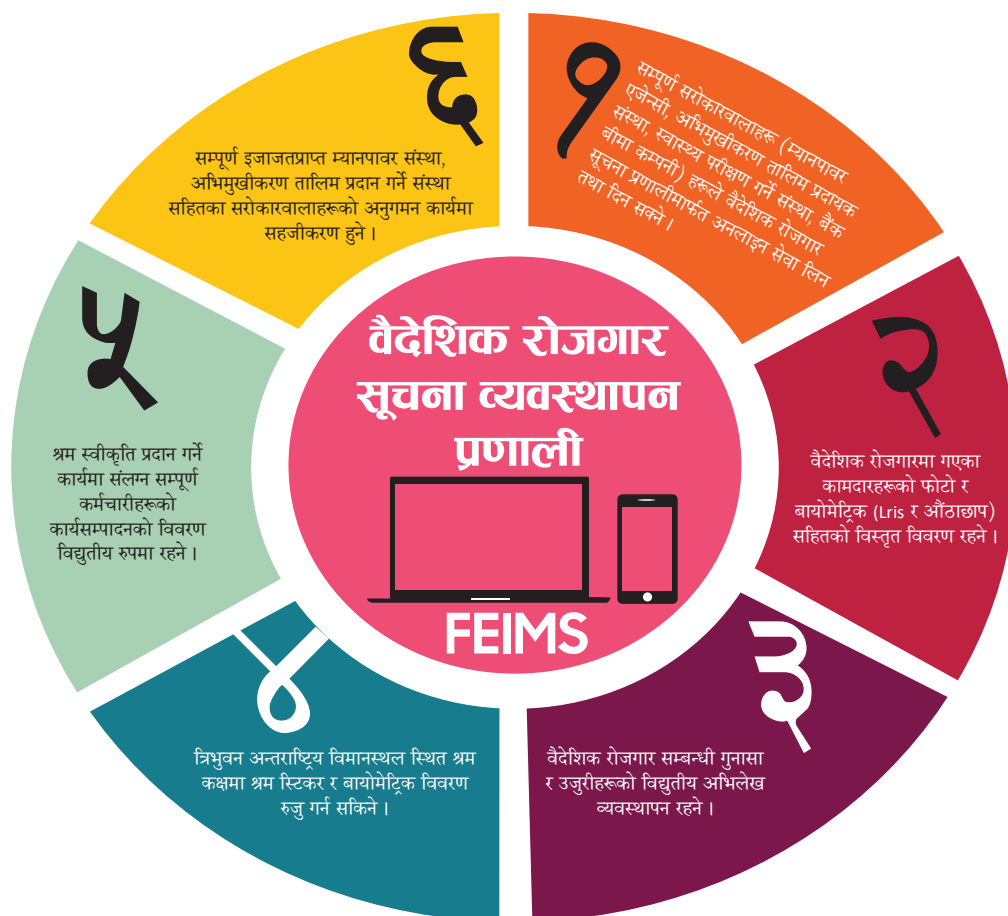
यो मोबाइल एप्लिकेशन मुलभूत रुपमा वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूलाई लक्षित गरी वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित बिषयहरूमा उनीहरूको सूचनामा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले बनाइएको छ। यो एप्लिकेशन “प्लेस्टोर” मा उपलब्ध छ।

ग. “प्रवासीको साथ” मोबाइल एप्लिकेशन:

यो मोबाइल एप्लिकेशनले वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूलाई आमदानी, खर्च र बचतको हिसाव राख्दै यस विषयमा प्रभावकारी निर्णय लिन मद्दत गर्दछ। यो एप्लिकेशन “फाईनान्सियल क्याल्कुलेटर, एपस्टोर, प्ले स्टोर र वेब भर्जन” मा पनि उपलब्ध छ।

३.१२ वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (FEIMS) सम्बन्धी परामर्श

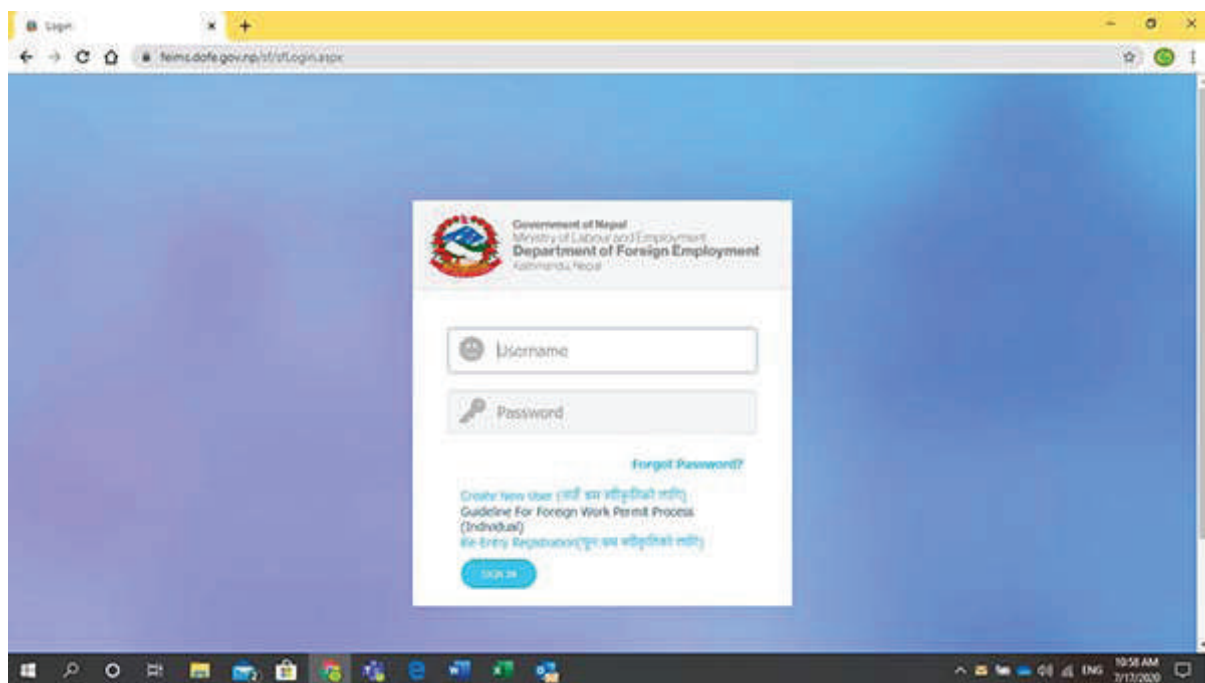
श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयले वैदेशिक रोजगारीलाई सहज, सरल तथा छरितो बनाउनका लागि वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गरेको छ। यो प्रणालीमा अध्यागमन विभाग, पासपोर्ट विभाग, कन्सुलर सेवा विभाग, कुटनीतिक नियोगहरू, वैदेशिक रोजगार विभाग, इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी), अभिमूर्खिकरण तालिम प्रदायक संस्था, स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने संस्था, बैंक, बिमा कम्पनीहरूलाई एकीकृत गरिएको छ। सूचना तथा सेवा प्रवाहलाई प्रविधि मैत्री ढंगले सहज, सुलभ र गुणस्तरीय तरिकाले सरोकारवाला निकाय तथा व्यक्तिहरू समक्ष पुर्‍याई वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउनका लागि वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको अभ्यास गरिएको हो। यसबाट वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सेवा प्रवाह छरितो र पारदर्शी हुने अपेक्षा गरिएको छ।

वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीले आप्रवासी कामदारलाई हुने फाईदाहरू

स्रोत: वैदेशिक रोजगार विभाग

वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको पेज

३.१३ वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीले आप्रवासी कामदारहरूलाई हुने फाइदा

- वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणाली मार्फत आप्रवासी कामदारहरूले अनलाइनबाट नै श्रम स्वीकृतिको फाराम भर्न र पेश गर्न सक्ने,
- श्रम स्वीकृतिका चरणहरूको प्रगति स्थिति अनलाइनबाट नै थाहा पाउन सक्ने,
- विभागमा दर्ता भएका उजुरीहरूको अवस्थाका बारेमा पनि जानकारी प्राप्त गर्न सकिने,
- यस प्रणालीका कारण सम्पूर्ण सरोकारवालाहरू (म्यानपावर एजेन्सी, अभिमुखीकरण तालिम प्रदायक संस्था, स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने संस्था, बैंक, बीमा कम्पनी) हरूले वैदेशिक रोजगार सूचना प्रणाली मार्फत अनलाइन सेवा लिन तथा दिन सक्ने,
- वैदेशिक रोजगारमा गएका कामदारहरूको फोटो र बायोमेट्रिक सहितको विस्तृत विवरण रहने,
- वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सम्पूर्ण गुनासा र उजुरीहरूको पनि विद्युतीय अभिलेख रहने,
- वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीले विदेशी भूमिमा कार्यरत नेपाली कामदार बारे यकिन तथ्यांक उपलब्ध गराउने,
- यस प्रणाली मार्फत गन्तव्य देशका रोजगारदाताको वास्तविक र पूर्ण विवरण प्रविष्टि हुने ।

परिच्छेद-४ विविध

४.१ वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित सरकारी निकाय तथा सहयोग संयन्त्रहरू

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय वैदेशिक रोजगारीको समग्र व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने नेपाल सरकारको माथिल्लो निकाय हो । श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रका नीति, योजना र कार्यक्रमहरू विशेषतः आन्तरिक रोजगारीको व्यवस्थापन तथा वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउनका लागि नीति, कानून, मापदण्ड तय गरी नियमन गर्ने कार्य यस मन्त्रालयले गर्दछ । साथै वैदेशिक रोजगारीबाट आर्जित सीप, प्रविधि र पूंजीको उपयोगबाट आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन गर्नु पनि यस मन्त्रालयको जिम्मेवारी रहेको छ । यसका साथै नीति तथा ऐन, नियम कार्यान्वयन गराउन मातहतका निकायहरूको अनुगमन, मूल्यांकन गरी निर्देशन दिने काम पनि मन्त्रालयले गर्दछ ।

वैदेशिक रोजगार विभाग

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय अन्तर्गत वैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित, व्यवस्थित तथा नियमन गर्ने कार्यान्वयन तहको मुख्य निकाय वैदेशिक रोजगार विभाग हो । वैदेशिक रोजगार विभागले वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी ऐन, नियम, निर्देशिकाको कार्यान्वयन गर्ने गर्दछ । यसैगरी वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालनको लागि व्यवसायीलाई इजाजतपत्र प्रदान, नवीकरण, कारबाही तथा संस्था खारेज गर्ने, वैदेशिक रोजगार अभिमुखीकरण सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने संस्थालाई अनुमति प्रदान गर्ने तथा नियमन गर्ने कार्य विभागको जिम्मेवारी भित्र पर्दछ । घरेलु कामदारलाई तालिम दिने संस्थाको दर्ता, नवीकरण तथा नियमन गर्ने, वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी उजुरीको अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य गर्ने, अनुसन्धानका आधारमा

वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा मुद्दा दायर गर्ने जस्ता जिम्मेवारी पनि विभागको रहेको छ । इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) बिरुद्धको उजुरीमा अनुसन्धान गरी निर्णय गर्ने, वैदेशिक रोजगारका कसुरमा हुने विभागीय दण्ड सजाय सम्बन्धी अर्धन्यायिक कार्य गरी कामदारलाई राहत तथा क्षतिपूर्तिका लागि निर्णय तथा सहजीकरण गर्ने, वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी ठगी नियन्त्रण गर्ने, वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन गर्ने लगायत कामदारहरूको उद्धारमा सहजीकरण गर्ने कार्य विभागले गर्दछ । विभाग अन्तर्गतका विराटनगर, धनुषा, वुटवल, पोखरा, सुर्खेत र धनगढी स्थित श्रम तथा रोजगार कार्यालयहरूबाट समेत हाललाई पुनःश्रम स्वीकृति प्रदान गर्ने गरी कार्य सुरु गरिएको छ । यस अतिरिक्त, यस विभाग अन्तर्गत वैदेशिक रोजगारीको लागि दक्षिण कोरिया जाने नेपाली कामदारहरूको भाषा तथा सीप परीक्षण गर्नका लागि इम्प्लोइमेन्ट परमिट सिस्टम (EPS) कोरिया शाखा र यसैगरी जापानको लागि पनि जापान इकाई रहेको छ ।

वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण

वैदेशिक रोजगार विभागमा परेको मुद्दा विभागमै किनारा लगाउन नसकेमा वा मुद्दाको प्रकृति अनुसार न्यायिक छिनोफानो गर्नुपरेमा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा पठाउने व्यवस्था वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ ले गरेको छ । कानून बमोजिम वैदेशिक रोजगार विभागबाट सजाय हुने भनी लेखिएको बाहेक अरु मुद्दाको अनुसन्धान, कारबाही र फैसला गर्नका लागि तीन सदस्यीय वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको गठन सो ऐन बमोजिम भएको छ । न्यायाधिकरणले वैदेशिक रोजगार विभागले दायर गरेका वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित मुद्दाहरू मात्र हेर्ने गर्दछ ।

वैदेशिक रोजगार बोर्ड

वैदेशिक रोजगारीको क्षेत्रलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउने उद्देश्यले वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारको हक हितको संरक्षण गर्न आवश्यक कार्य गर्ने प्रयोजनका लागि श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्री/राज्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा कार्यकारी निर्देशक सदस्य-सचिव रहने गरी २५ सदस्यीय वैदेशिक रोजगार बोर्डको गठन गरिएको छ । बोर्डले अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारको अध्ययन गर्ने गराउने र नयाँ अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारको खोजी गर्ने गराउने, सुरक्षित वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धनका लागि सूचना संकलन, प्रशोधन र प्रकाशन गर्ने, नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुधारका लागि आवश्यक सल्लाह सुझाव प्रदान गर्ने, वैदेशिक रोजगार कल्याणकारी कोषको परिचालन गर्ने, वैदेशिक रोजगारीमा गएका कामदारको हित तथा संरक्षण सम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने गर्दछ । यसैगरी वैदेशिक रोजगारीबाट फर्कीएका कामदारहरूले आर्जन गरेका सीप, पुँजी र प्रविधि उपयोग गरी राष्ट्रहितको लागि कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने जिम्मेवारी पनि बोर्डको रहेको छ ।

साथै, वैदेशिक रोजगारीमा रहँदा कामदारहरूको उपचार गर्नुपर्ने अवस्थामा उपचार खर्च उपलब्ध गराउने, वैदेशिक रोजगार अभिमुखीकरण तालिम दिने संस्थाको अनुगमन गर्ने, वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धी कानून अध्ययन गरी पुनरावलोकनका लागि सरकारलाई सुझाव प्रदान गर्ने, वैदेशिक रोजगारीको क्रममा मृत्यु भएका व्यक्तिका परिवारलाई आर्थिक सहायता र तीनका बालबालिकालाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने, अंगभंग भएकालाई राहत प्रदान गर्ने जस्ता कार्यहरू पनि वैदेशिक रोजगार बोर्डले गर्दछ ।

व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम प्रतिष्ठान

दक्ष र सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गरी रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्ने र गरिबी निवारण तथा समग्र आर्थिक विकासमा सघाउ पुऱ्याउने उद्देश्यले व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम प्रतिष्ठानले विभिन्न विधामा निःशुल्क सीप तालिमहरू प्रदान गर्ने गर्दछ । प्रतिष्ठानको कार्यालय भैँसेपाँटी, ललितपुरमा रहेको छ भने यसले काठमाडौँ कार्यालय लगायत इटहरी र बुटवल केन्द्र मार्फत तालिम प्रदान गर्दछ ।

कन्सुलर सेवा विभाग, परराष्ट्र मन्त्रालय

विदेशमा नेपाली आप्रवासी कामदार लगायत विभिन्न पेसा व्यवसाय गरी बसेका नेपाली नागरिकहरूलाई आवश्यक पर्ने कानूनी सहयोग, क्षतिपूर्ति तथा बिमा रकम कानूनी हकदारलाई दिलाउने प्रक्रिया, अलपत्र परेका नेपालीहरूको उद्धार, मृत्यु भएकाको शव नेपाल झिकाउने जस्ता कार्यहरू सम्पादन गर्नका लागि विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्ने कार्य परराष्ट्र मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको यस विभागले गर्दछ।

नेपाली दूतावास तथा नियोगहरू

देशको कूटनीतिक सम्बन्धका लागि खोलिने दूतावासहरूको मुख्य भूमिका वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपालीहरूलाई सहयोग गर्नु हो। वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपाली कामदारलाई सहयोग गर्नुपर्ने दायित्व बढ्दै गएपछि सरकारले नेपालीहरूको प्रमुख श्रम गन्तव्य मुलुकहरूमा श्रम काउन्सेलर तथा श्रम सहचारी राख्ने व्यवस्था गरेको छ। सोही अनुरूप मलेसिया तथा खाडीका मुलुकहरू र दक्षिण कोरियामा श्रम काउन्सेलर तथा श्रम सहचारीहरू रहेका छन्। उनीहरूले वैदेशिक रोजगारीको सन्दर्भमा राहदानी नवीकरण, मागपत्र प्रमाणीकरण, कामदारको उद्धार, उजुरीको सुनुवाइ, कामदारको मृत्यु भएमा शवको व्यवस्थापन, लगायतका अस्थायी यात्रा अनुमतिपत्र जारी गर्ने, विभिन्न कागजपत्रहरूको प्रमाणीकरण गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्दछन्।

श्रम तथा रोजगार कार्यालयहरू

नेपाल सरकारले वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ८१ को उप दफा (१)ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी श्रम तथा व्यवसायजन्य सुरक्षा विभाग अन्तर्गतका विराटनगर, धनुषा, पोखरा, बुटवल, धनगढी र सुर्खेतमा रहेका श्रम तथा रोजगार कार्यालयहरूलाई आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रही वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी कार्य गर्ने गरी केही अधिकारहरू प्रत्यायोजन गरेको छ। श्रम तथा रोजगार कार्यालय विराटनगर, धनुषा, पोखरा, बुटवल, सुर्खेत तथा धनगढीमा पुनः श्रम स्वीकृतिको निस्सा (स्टिकर) दिने कार्यको थालनी भई सकेको छ। सोको जानकारी छुट्टीमा आएर फर्कने क्रममा रहेका कामदारहरूलाई महत्त्वपूर्ण हुन्छ।

वैदेशिक रोजगार कार्यालय

क्र.स.	कार्यालय	प्रदेश	स्थान र कार्यक्षेत्र
१	श्रम तथा रोजगार कार्यालय	१	विराटनगर
२	श्रम तथा रोजगार कार्यालय	२	धनुषा
३	श्रम तथा रोजगार कार्यालय	गण्डकी	पोखरा
४	श्रम तथा रोजगार कार्यालय	५	वुटवल
५	श्रम तथा रोजगार कार्यालय	कर्णाली	सुर्खेत
६	श्रम तथा रोजगार कार्यालय	सुदूरपश्चिम	धनगढी

कल सेन्टर

नेपाल सरकारले श्रम सम्बन्धी, आन्तरिक वा वैदेशिक रोजगार र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धित सबै किसिमका गुनासा, जिज्ञासा र सुझाव संकलन र सम्बोधन गर्ने उद्देश्यले श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सिंहदरबारमा “कल सेन्टर” सञ्चालन गरेको छ ।

सम्पर्क:

टेलिफोन: नेपालबाट- ११४१, १६६००१५०००५ / विदेशबाट-१७७१५९७०००८

भाईबर: +९७७-९८०१८०००१३

ईमो: +९७७-९८०१८०००१३

फेसबुक म्यासेन्जर: <https://www.facebook.com/mlclalcenter/>

ईमेल: clalcenter@fepb.gov.np

४.२ वैदेशिक रोजगार विभागबाट प्रमाणीत रोजगारीका अवसरहरू खोज्ने तरिका

वैदेशिक रोजगार विभागबाट प्रमाणीत / स्वीकृत वैदेशिक रोजगारीको विवरण यस विभागको वेबसाइट <https://foreignjob.dofe.gov.np/> बाट खोज्न र हेर्न सकिन्छ । वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (FEIMS) बाट दैनिक रुपमा वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी विवरणहरू यो वेब Job Portal मा राखिन्छ । यसको प्रमुख उद्देश्य उपलब्ध भएका वैदेशिक रोजगारीका अवसरहरूको यथार्थ विवरण उपलब्ध गराउनु र वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेका कामदारहरूलाई अवैधानिक एजेन्टहरूबाट हुने सम्भावित ठगीबाट जोगाउनु रहेको छ ।

यस Job Portal बाट वैदेशिक रोजगारीमा जान लागेका कामदारहरूले देहाय बमोजिमका आधारमा कामको खोजी गर्न सक्दछन् ।

- Gender (लिंग)
- Employer details (रोजगारदाताको विस्तृत विवरण)
- Destination Countries (गन्तव्य मुलुक)
- Deployment Location (काम गर्ने स्थान)
- Job Category (कामको वर्गीकरण)
- Post (पद)
- Salary range in destination countries (गन्तव्य मुलुकमा कामदारको औषत तलब)

अनलाइनबाट काम खोज्ने तरिका

- Name of the Recruitment Agencies of Nepal including contact details (नेपालको इजाजतपत्र वाला कम्पनीको नाम र सम्पर्क विवरण)
- Number of workers requested (माग भएको कामदारको संख्या)
- Lot no issued by DoFE (वैदेशिक रोजगार विभागबाट जारी भएको लट नं)
- Lot no date of issuance (लट नं. जारी भएको मिति)
- Salary equivalent to Nepali Rupees (तलब बराबर हुने नेपाली रुपैयाँ)
- Employment duration in years (रोजगार अवधि)
- Working Hours -including daily working hours, no of days in a week, overtime and other allowances as food and accommodations provided or not by the employer should also be reflected) कार्य समय (दैनिक कार्य समय, हप्तामा काम गर्नुपर्ने दिन, अतिरिक्त समयको काम र अन्य भत्ता, खान र बस्ने सुविधा छ वा छैन आदि सहित)
- Air ticket and Visa cost (हवाई टिकट र प्रवेशाज्ञा शुल्क)

वैदेशिक रोजगारीका अवसरहरू तथा त्यस सम्बन्धी जानकारी तल राखिएका लिङ्कहरू मार्फत थाहा पाउन सकिन्छ

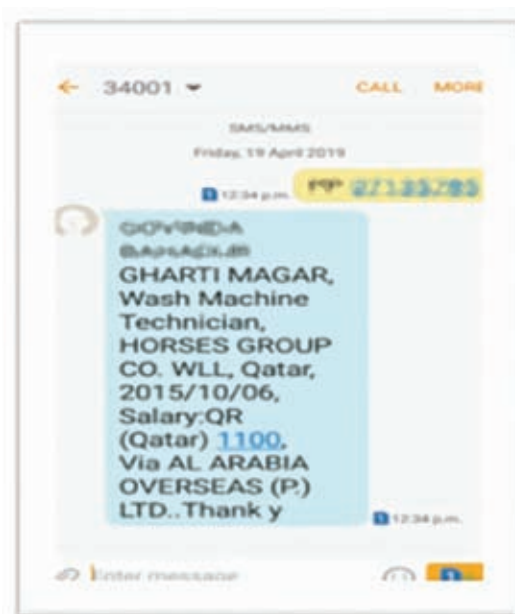
<https://ujyalaoonline.com/story/22652/2019/7/2/foreign-job-search-through-online>
<https://youtu.be/OWP8YdjwKJo>

<https://twitter.com/Ujyalao/status/1146295164979335168>

8.3 श्रम स्वीकृति भए नभएको थाहा पाउन- ३४००१ मा SMS गरी सुचना लिने तरिका

वैदेशिक रोजगारीमा जान श्रम स्वीकृती नभई हुँदैन । वैदेशिक रोजगार विभागबाट आफ्नो श्रम स्वीकृती भएको छ की छैन भन्ने कुरा मोबाइल मार्फत SMS गरेर थाहा पाउन सकिन्छ । SMS मार्फत तपाईंको मोबाइलमा आउने उत्तरबाट तपाईंले विदेशमा गर्नुपर्ने काम, पद, काम गर्ने कम्पनी, जान लागेको देश, श्रम स्वीकृती पाएको मिति, पाउने तलब, लाग्ने खर्च र पठाउने इजाजतपत्र प्राप्त (म्यानपावर कम्पनी)को बारेमा तुरुन्तै थाहा पाउन सक्नु हुन्छ । साथै तपाईंको श्रम स्वीकृती भएको छैन भन्ने पनि तुरुन्तै थाहा पाउनु हुन्छ ।

जानकारी लिने तरिका: मोबाइलको म्यासेज बक्स (म्यासेज लेख्ने ठाँउ) मा जाने र PP टाइप गरी एक Space (स्पेस) दिई आफ्नो पासपोर्ट नम्बर टाइप गरी ३४००१ मा पठाउने । SMS पठाएको केही समयमा तपाईंको मोबाइलको मेसेज बक्समा उत्तर आउनेछ ।

एसएमएसबाट श्रम स्वीकृति बारे जानकारी लिने तरिका

४.४ सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी महत्वपूर्ण जानकारी

“स्वदेशमा नै रोजगारी गरौं, वैदेशिक रोजगारीमा जाने नै भए सही सूचना लिएर र सीप सिकेर मात्र जाऔं।”

स्केच/सामी परियोजना

सीप तालिम

- सीप सिकेर विदेश जाँदा तलब तथा सेवा सुविधाहरु बढी हुन्छ ।
- सीप सिकेर विदेश जाँदा सुरक्षित भइन्छ ।
- सीपयुक्त भएर जाँदा सम्मान पाइन्छ ।

श्रम स्वीकृति

- विदेशमा काम गर्न जानका लागि वैदेशिक रोजगार विभागबाट श्रम स्वीकृति अनिवार्य लिनुपर्छ । अन्यथा, तपाईं समस्यामा परेमा उद्धार गर्न कठिन र नेपाल सरकारबाट पाउने आर्थिक सहयता पाउन सकिदैन ।
- श्रम स्वीकृति लिँदा अभिमुखीकरण तालिम, जीवन बीमा र स्वास्थ्य परीक्षण हुने हुँदा वैदेशिक रोजगारी बढी सुरक्षित हुन्छ ।
- आफू गएको देशमा करार र श्रम स्वीकृतिको अवधी भन्दा बढी समय बस्ने हो भने पुनःश्रम स्वीकृति अनिवार्य लिनुपर्छ ।

भरपाई तथा प्रमाण

- नेपाल सरकारबाट स्वीकृतिप्राप्त म्यानपावर कम्पनीलाई मात्र राहदानी र पैसा दिनुपर्छ ।
- पैसा वा राहदानी दिँदा त्यसको रसिद, भरपाई वा तमसुक अनिवार्य लिनुपर्छ ।
- काम तथा तलब फरक परेमा वा ठगीमा क्षतिपूर्ति लिन वा न्याय पाउनका लागि रसिद वा भरपाईले प्रमाणको काम गर्छ ।

कागजपत्रहरूको सुरक्षा

- सबै कागजपत्रहरू (जस्तै : राहदानी, भीषा, करार पत्र, श्रम स्वीकृति, रकम तिरेको रसिद, बीमाको कागज, मेडिकल रिपोर्ट) सुरक्षित राख्नुपर्छ । समस्यामा परेर नेपाल फर्कनु परेमा क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्न यसले प्रमाणको काम गर्छ ।
- श्रम स्वीकृतिको लागि अनलाईन फारम भर्दा प्राप्त हुने User name र Password सुरक्षित र गोप्य राख्नुपर्छ । श्रम स्वीकृतिको अवस्था थाह पाउन, पुनःश्रम स्वीकृति लिन वा कुनै उजुरी गर्नु परेमा यो आवश्यक हुन्छ ।

नेपालको विमानस्थल प्रयोग

- आफ्नै देशको विमानस्थलबाट मात्रै विदेश जानुपर्छ । भारत तथा अन्य बाटो भएर जाँदा ठगीमा वा अलपत्र पर्ने संभावना बढी हुन्छ ।

सहयोगी निकाय र संस्थाहरू

- नेपाली दूतावास तथा सहयोगी संस्थाहरूको बारेमा जानकारी लिने र ती निकायहरूको सम्पर्क नम्बर आफुसंग सुरक्षित राख्नुपर्छ ।
- वैदेशिक रोजगारमा जाने नेपाली कामदारहरूलाई लक्षित गरी बनाईएको “वैदेशिक रोजगारी” मोबाइल एप्लिकेशन डाउनलोड गरी वैदेशिक रोजगारका बारेमा आवश्यक सूचनाहरू पाउन सकिन्छ ।
- निःशुल्क सीप तालिम तथा थप जानकारीका लागि सुरक्षित वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सूचना प्रदान गर्ने आप्रवासी स्रोत केन्द्र (सूचना केन्द्र) मा सम्पर्क राख्नुपर्छ ।

४.५ व्यक्तिगत श्रम स्वीकृति लिएर वैदेशिक रोजगारमा जाँदाका जोखिमहरू

- कारणवश, व्यक्तिगत श्रम स्वीकृति लिई विदेशमा काम गर्न जाँदा कुनै समस्या परिहालेमा आफुलाई भिषा पठाउने आफन्तको सहयोग गर्ने सामर्थ्य नहुन सक्छ र आफैँ जवाफदेही हुनु पर्ने हुन्छ ।

स्केच/सामी परियोजना

- व्यक्तिगत प्रयास र प्रकृयाबाट जाने कामदारको हितलाई ध्यानमा राखी सरकारले व्यक्तिगत श्रम स्वीकृतिको प्रकृया अलि विस्तृत र बलियो बनाएको छ ।
- जानी जानी गलत कागजात बनाई र भिजिट भिषामा जानु हुँदैन ।
- धेरै व्यक्तिहरू नेपालबाट श्रम स्वीकृति प्राप्त नगरी भारतीय बाटो हुँदै गएका पनि छन् । यस्तो अवस्थामा ती व्यक्तिहरूले जीवन बीमा वापतको सेवा सुविधा तथा वैदेशिक रोजगार बोर्ड मार्फत पाउने क्षतिपूर्ति वापतको रकम प्राप्त गर्न सक्दैनन् ।

४.६ वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी विद्यमान कानूनहरू

वैदेशिक रोजगारसँग सम्बन्धित महत्वपूर्ण ऐन, नियमावली, नीति, नियम, मापदण्ड, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू

- नेपालको संविधान (२०७२)
- वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४, वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४
- स्थानीय सरकार सञ्चालनका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वनेको ऐन, २०७४
- वैदेशिक रोजगार नीति, २०६८
- व्यक्तिगत श्रम स्वीकृति सम्बन्धी निर्देशिका, २०६९
- वैदेशिक रोजगारमा गएका नेपाली कामदारको कानूनी प्रतिरक्षा सम्बन्धी निर्देशिका-२०७५
- वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी मागपत्र जाँचबुझ निर्देशिका -२०७५
- वैदेशिक रोजगारमा घरेलु कामदार पठाउने सम्बन्धी निर्देशिका-२०७२
- वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति सञ्चालन कार्यविधि, २०७१
- कामदारका परिवारलाई स्वास्थ्य उपचार सहयोग सम्बन्धी मापदण्ड, २०७३
- वैदेशिक रोजगारका सिलसिलामा मृत्यु, अङ्गभङ्ग र गम्भीर विरामी भएका कामदारको परिवारको सदस्यलाई छात्रवृत्तिमा पेशागत तालिम र डिप्लोमा तथा प्रवीणता प्रमाणपत्र तहको तीन वर्षे प्रावधिक शिक्षा प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४
- इजरायलमा नेपाली केयर गिभर पठाउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०६८

४.७ वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति

श्रम स्वीकृति लिई वैदेशिक रोजगारीमा गई श्रम स्वीकृतिको अवधीभित्र मृत्यु भएका वा पूर्ण रूपमा अशक्त वा गम्भीर विरामी भएका कामदारका बालबालिकाहरूलाई वैदेशिक रोजगार बोर्डले वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति सञ्चालन कार्यविधि, २०७१ अनुसार छात्रवृत्ति प्रदान गर्दछ । यसका लागि आफ्ना जिल्लाका सम्बन्धित शैक्षिक संस्थामा वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति सञ्चालन कार्यविधि, २०७१ को अनुसूचि (१) बमोजिमको ढाँचा अनुसार निवेदन दिनु पर्दछ ।

स्केच/सामी परियोजना

विद्यार्थीले निवेदन पेश गर्ने निकाय

मृत्यु भएका वा पूर्णरूपमा अशक्त भएका आप्रवासी कामदारका बालबालिकाले आफू अध्ययनरत शैक्षिक संस्थामा उल्लेख भए बमोजिम अनुसूचि (१) बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यालयस्तर (पूर्व प्राथमिक कक्षा वा नर्सरी वा सो सरह देखि कक्षा १२ सम्म) का १८ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूले मात्र निवेदन दिन सक्नेछन् ।

निवेदन साथ संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरू (हालसम्म छात्रवृत्ति प्राप्त नगरेकाहरूका लागि)

- कामदारको श्रम स्वीकृतिको निस्सा(स्टिकर)को प्रतिलिपि
- निवेदकका संरक्षकको नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- वैदेशिक रोजगारमा गई सोही क्रममा मृत्यु भएका कामदारको मृत्यु दर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- मृत्यु भएका वा पूर्ण रूपमा अशक्त भएका कामदारको पासपोर्टको प्रतिलिपि र पासपोर्ट नं. (बोर्ड सचिवालयबाट आर्थिक सहायता प्रदान गर्दा लगाएको छाप समेत)
- वैदेशिक रोजगारमा गई सोही क्रममा अशक्त भएको कामदारको पूर्णरूपमा अशक्त भएको खुल्ने प्रमाण कागजात
- निवेदकको जन्मदर्ताको प्रतिलिपि
- निवेदक र कामदार बीचको नाता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस

यस अगाडि देखि नै वैदेशिक रोजगारी छात्रवृत्ति प्राप्त गरिरहेका बालबालिकाहरूको हकमा सम्बन्धित विद्यार्थीको निवेदन र अध्ययन गरिरहेको विद्यालयको कक्षा खुल्ने सिफारिस पत्र पेश गर्नुपर्ने छ ।

वैदेशिक रोजगारीको क्रममा मृत्यु भएमा मृतक कामदारको नजिकको हकदारले वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट पाउने आर्थिक सहयोगको लागि स्थानीय तहबाट समेत निवेदन दिन सक्ने व्यवस्था छ ।

४.८ नमूना फारामहरू

क. इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (म्यानपावर कम्पनी) ले दिने भरपाईको नमूना

भरपाईको नमूना

पान नं.....

(छाप)

इजाजतपत्र नं.....

रसिद नं.....

एबिसी म्यानपावर सप्लाइ प्रा.लि. तिनकुने, काठमाडौं

श्रीबाट रु.....अक्षरूपीरुपैयाँ प्राप्त भयो ।

रुपैयाँ तिर्नेको सही

रुपैयाँ बुझ्नेको सही

ख. रकम दिँदा लिनुपर्ने भरपाईको नमुना

रुपैयाँ बुझिलिएको भरपाई

रुपैयाँ लिनेको	रुपैयाँ दिनेको
बुवाको नाम :	बुवाको नाम :
ठेगाना :	ठेगाना :
स्थायी ठेगाना :	स्थायी ठेगाना :
अस्थायी ठेगाना :	अस्थायी ठेगाना :
रुपैयाँ लिनेको नाम, थर :	रुपैयाँ लिनेको नाम, थर :
उमेर :	उमेर :

तपाईं साहुलाई देशको..... सहरको.....
 कम्पनीमा.....पदमा मासिक पारिश्रमिक प्रति महिना.....
 रिजेट/ रियाल/नेपाली रुपैयाँ अक्षररूपी रुमात्र प्राप्त हुने
 गरी वैदेशिक रोजगारीमा पठाउने शर्तमा तपाईं.....बाट आजको मितिमा
 रु..... अक्षररूपी..... मात्र लिएको ठिक साँचो हो । आजको
 मितिलेभित्र तपाईंलाई उल्लेखित काममा वैदेशिक रोजगारीमा पठाउने छु । उक्त भाखाभित्र वैदेशिक
 रोजगारीमा पठाउन नसके वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ वमोजिम कानूनी कारवाही गरी मेरो घरघरान जायजथाबाट असुल
 उपर गरी लिएमा मेरो मञ्जुरी छ भनी मेरा मनोमान राजीखुशीसँग तपसिलका साक्षीको रोहवरमा यो वैदेशिक रोजगारीका लागि
 रुपैयाँ बुझेको भरपाई कागज गरी दायँबायाँ सहीछाप गरी तपाईं साहुलाई दिँदै ।

तपसिल

साक्षीको सही

..... जिल्ला.....गा.पा./न.पा. वडा नं..... बस्ने बर्षको ?
जिल्ला.....गा.पा./न.पा. वडा नं.....बस्ने बर्ष.....को ?
 फारम भर्नेजिल्ला.....गा.पा./न.पा. वडा नं. बस्ने बर्षको
 मिति २०..... सालमहिना.....गते रोज.....शुभम्

रुपैयाँ लिनेको

दायाँ

बायाँ

रुपैयाँ दिनेको

दायाँ

बायाँ

ग. पासपोर्ट दिँदा लिनुपर्ने भरपाईको नमूना

पासपोर्ट बुझिलिएको भरपाई

पासपोर्ट लिनेको	पासपोर्ट दिनेको
बाजेको नाम :	बाजेको नाम :
बुवाको नाम :	बुवाको नाम :
ठेगाना :	ठेगाना :
स्थायी ठेगाना :	स्थायी ठेगाना :
अस्थायी ठेगाना :	अस्थायी ठेगाना :
पासपोर्ट लिनेको नाम,थर :	पासपोर्ट दिनेको नाम,थर :
उमेर :	उमेर :

तपाईं साहुलाई देशको..... सहरको.....
 कम्पनीमापदमा मासिक पारिश्रमिक प्रति महिना..... रिजेट /रियाल
 / नेपाली रुपैया अक्षररूपी रु मात्र प्राप्त हुने गरी वैदेशिक रोजगारीमा पठाउने
 शर्तमा तपाईं बाट आजको मितिमा तपाईंको पासपोर्ट नं.
 भएको पासपोर्ट बुझिलिएको ठिक साँचो हो । आजको मितिले..... भित्र तपाईंलाई उल्लेखित काममा
 वैदेशिक रोजगारमा पठाउने छु । उक्त भाखाभित्र वैदेशिक रोजगारमा पठाउन नसके वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ वमोजिम
 कानूनी कारवाही गरी लिएमा मेरो मञ्जुरी छ भनी मेरा मनोमान राजीखुशीसँग तपसिलका साक्षीको रोहवरमा यो वैदेशिक
 रोजगारीका लागि पासपोर्ट बुझेको भरपाई कागज गरी दायँबायाँ सहीछाप गरी तपाईं पासपोर्ट धनीलाई दिँएँ ।

तपसिल

साक्षीको सही

..... जिल्ला.....गा.पा./न.पा. वडा नं. बस्ने बर्षको १
 जिल्ला.....गा.पा./न.पा. वडा नं. बस्ने बर्ष..... को १
 फारम भर्नेजिल्ला.....गा.पा./न.पा. वडा नं. बस्ने बर्षको
 मिति २०... सालमहिना.....गते रोज.....शुभम्

पासपोर्ट लिनेको

दायाँ

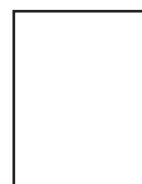

बायाँ

पासपोर्ट दिनेको

दायाँ

बायाँ

घ. छात्रवृत्तिका लागि दिने निवेदनको ढाँचा

वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति सञ्चालन कार्यविधि, २०७१ को अनुसुचि (१)

(छात्रवृत्तिका लागि दिने निवेदनको ढाँचा)

(कार्यविधिको दफा ८ (क) सँग सम्बन्धित)

मिति:.....

श्रीमान प्रधानाध्यापक ज्यू

विषय: छात्रवृत्ति उपलब्ध गराई पाउँ ।

उपरोक्त विषयमा मेरा बुवा/आमा नाताका वैदेशिक रोजगारीका सिलसिलामा मिति.....मादेशमा मृत्यु / अंगभंग/ अशक्त विरामी भएकोले शैक्षिक वृत्तिका लागि नेपाल सरकार, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट प्राप्त हुने छात्रवृत्ति उपलब्ध गराई पाउँ ।

संलग्न कागजातहरू

- श्रम स्वीकृती निस्साको प्रतिलिपि-(कामदारको)
- नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि- (अविभावकको)
- मृत्युदरताको प्रमाण पत्र/ अंगभंग/ गम्भिर विरामी भएका प्रमाणित गर्न सरकारी मान्यता प्राप्त चिकित्सकको प्रमाणको प्रतिलिपि
- नाता प्रमाणित पत्रको प्रतिलिपि
- वैदेशिक रोजगारीका क्रममा मृत्यु/ अंगभंग/ अशक्त विरामी भएका भनि सम्बन्धित स्थानिय निकायको सिफारिस ।

निवेदक

नाम, थर

ठेगाना

कक्षा

रोल्लं.

४.९ वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारका लागि सहयोगी सरकारी निकायहरू

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

Phone: + 977-1- 4211678/791/733

Fax: +977-1- 4211877

E-mail: info@mloess.gov.np

www.mloess.gov.np

परराष्ट्र मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

Government of Nepal

Ministry Of Foreign Affairs

Singha Durbar, Kathmandu, Nepal

Contact Details

Phone:+ 977-1- 4200182/183/184/185

Toll Free No: 1660-01-00186

Fax: 977-1- 4200061/056/160

E-mail: info@mofa.gov.np

वैदेशिक रोजगार विभाग, बुद्धनगर, काठमाडौं, नेपाल

Tel: +977-1-4782616/710

Fax: +977-1-4782686

Emali:info@dofe.gov.np

Website: www.dofe.gov.np

वैदेशिक रोजगार बोर्ड, विजुलीवजार, काठमाडौं, नेपाल

Tel: +977-1- 4220567, 4220311

E-mail: info@fepb.gov.np

Website: www.fepb.gov.np

४.१० विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूको सम्पर्क ठेगानाहरू

1. Embassy of Nepla in Maaysia

Wisma Paradise (Levle 1, 3 and 9)

No. 63 IJaen Ampang

50450 Kulaa Lumpur, Malaysia

Office Tel No. 03-2020 1898 03-2020 1899

Extension Numbers: Consluar: 1, Passport: 2, Jali & Detention: 3, Labour: 4,

Insurance & Deaths: 5 & Visa: 6

03-20201901 (Labour Section)

हटलाइन मोबाइल नम्बर (नेपालीहरूको लागि मात्र ।) ०१६-२४७२७७७

Fax No. 03-2020 1894

Emali: eonkulalaumpur@mofa.gov.np

Working Hours: 09:00 am to 05:00pm, Monday-Friday

2. Embassy of Nepal in the State of Kuwait

State of Kuwait

Al-Jabriya Area

Block No. 8, Street No. 13, Building No. 514

Telephone: (00965) 25321603, 25321604, 25321605

Fax: (00965) 25321601, 25321628

Website: www.kw.nepalembassy.gov.np

Email: eonkuwait@mofa.gov.np

3. Embassy of Nepal in Doha, State of Qatar

Doha, State of Qatar, Zone Number-56, Rawdat Umm Al-Theyab Street,

Street Number-681, Abu Hamour Area (AinKhaled)

Phone No. +974 44675681 +974 44675680

Email: nembdoha@gmail.com, Post Box No. 23002

4. Embassy of Nepal in Abu Dhabi, UAE

Villa No.5, Plot No. 1, Sector 19_2, Al Aradah Street, Al Nahyan Area,

Abu Dhabi, United Arab Emirates

Pox Box No. 38282

Call us: +971 2 634 4767, +971 2 634 4385

Fax us: +971 2 634 4469

Email us: eonabudhabi@mofa.gov.np

Facebook: Facebook.com/nepalembassyuae; Twitter:NepalEmbassyUAE;

Website: ae.nepalembassy.gov.np

5. Embassy of Nepal in Riyadh, Kingdom of Saudi Arabia

Address: Al Urubah Street, Al-Jouf Road (Near Sulaimaniya Hotel)

Riyadh 11693, Kingdom of Saudi Arabia

Post Box No.: 94384

Telephone: +966-11- 4611108/ 4645170

Hotline: +966 559389600

Fax: +966-11- 4640690
Website: www.sa.nepalembassy.gov.np
Email: eonriyadh@mofa.gov.np
Working Hours: (08.00 -15:00 hrs. (From Sunday to Thursday)
Days off: Friday & Saturday

6. Embassy of Nepal in Muscat, Oman

Embassy of Nepal, Muscat, Oman
P.O.Box 517, PC 116
Shatti Al-Qurum
Villa 2563, Road 2834,
Muscat, Sultanate Of Oman
Tel: +968 24696177; +968 24696883
Fax: +96824696772
Hotline number of Embassy – 00968 71592490
Email: eonmuscat@mofa.gov.np; eonmuscat@gmail.com
OFFICE HOURS: 8.30 am – 3.30 pm

7. Embassy of Nepal in Bahrain

Embassy of Nepal
P.O.Box 75933
Villa 2397, Road 2437, Area 324
Juffair, Manama, Kingdom of Bahrain.
Tel: +973 17725583
Fax: +973 17720787
Email: eonmanama@mofa.gov.np

8. Embassy of Nepal in Tel Aviv, Israel

Embassy of Nepal, Tel Aviv
2 Kaufman St. 14th floor Tel Aviv 68012.
Tel: +972(0)3 510 0111
Fax: +972(0)3 516 7965
Email: nepal.embassy@012.net.il
Web: www.il.nepalembassy.gov.np

9. Embassy of Nepal, Korea

19, 2gilSeonjam-ro, Seongbuk-gu, Seoul
(Embassy Location)
Tel. No. 0082 (02) 37899770/1
Fax No. 0082 (02) 7368848
Email: eonseoul@mofa.gov.np
nepembseoul2015@gmail.com
nepembseoul@yahoo.com
Website: kr.nepalembassy.gov.np
Consular Contact Number for Urgency:
1) Deputy Chief of Mission: 01033224848 (for diplomatic and other special matters)
2) Counsellor (Labour): 01055086118 (for EPS and other labour related matters)
3) First Secretary: 01040072068 (for consular matters)

नेपाल सरकार
श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

वैदेशिक रोजगार बोर्ड

विजुलीवजार, काठमाडौं

फोन नं. ०१-४२२०३११, ०१-४२२०५६७, फ्याक्स नं. ०१-४२२०५४३

ईमेल:-info@fepb.gov.np, वेबसाइट:- <http://fepb.gov.np>

नेपाल सरकारले श्रम सम्बन्धी, आन्तरिक वा वैदेशिक रोजगार र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धित सबै किसिमका गुनासा, जिज्ञासा र सुझाव संकलन र सम्बोधन गर्ने उद्देश्यले श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सिंहदरबारमा 'कल सेन्टर' सञ्चालन गरेको छ ।

सम्पर्क:

टेलिफोन : नेपालबाट-११४१, १६६००१५०००५ र विदेशबाट-१७७१५९७०००८

भाईबर : +९७७-९८०१८०००१३ र ईमोल : +९७७-९८०१८०००१३

फेसबुक म्यासेन्जर : <https://www.facebook.com/mlocalcenter/>

ईमेल: clalcenter@fepb.gov.np

नेपाल सरकार

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

परियोजना समन्वय एकाई, सुरक्षित आप्रवासन परियोजना (सामी)

सिंहदरबार, काठमाडौं

फोन नं. +९७७ १ ४२११७३३, ४२११९४२, ५५४४३३७

फ्याक्स : +९७७ १ ४२११८७७

ईमेल : info@moless.gov.np

वेब : www.moless.gov.np

सुरक्षित आप्रवासन परियोजना (सामी)

धोबिघाट, ललितपुर, पोष्ट बक्स : ६८८ काठमाडौं

फोन नं. +९७७ १ ५५२१०६३, ५५३७१४८

ईमेल : sami.np@helvetas.org